

Серія «Початкова школа. Мій конспект»
Заснована 2008 року

М. О. Володарська, Н. О. Ковальчук,
А. І. Настенко, В. М. Сисоєва

Навчання грамоти Письмо

(за підручником М. С. Вашуленка, О. В. Вашуленко)

II семестр

1
клас

Книга скачана с сайта <http://e-kniga.in.ua>

Издательская группа «Основа» —
«Электронные книги»

Харків
Видавнича група «Основа»
2013

Володарська М. О.

В67 Навчання грамоти. Письмо. 1 клас. II семестр
(за підручником М. С. Вашуленка, О. В. Вашуленко). /
М. О. Володарська, Н. О. Ковальчук, А. І. Настенко,
В. М. Сисоєва. — Х. : Вид. група «Основа», 2013. —
144 с. — (Серія «Початкова школа. Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-1731-4

Посібник містить орієнтовне календарне планування та розробки уроків навчання грамоти (письмо) у 1 класі (II семестр), складені відповідно до вимог нової навчальної програми (К. : Видавничий дім «Освіта». 2012) за підручником М. С. Вашуленка, О. В. Вашуленко (К. : Видавничий дім «Освіта». 2012).

Задля зручності використання всі розробки розміщені на відривних аркушах. Поля для записів дозволять творчому вчителю, користуючись запропонованим у посібнику матеріалом, скласти власні плани-конспекти уроків курсу.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.016

ББК 74.263

Навчальне видання

Серія «Початкова школа. Мій конспект»

ВОЛОДАРСЬКА Марина Олександрівна,
КОВАЛЬЧУК Наталія Олексіївна,
НАСТЕНКО Антоніна Іванівна,
СИСОЄВА Валентина Михайлівна

НАВЧАННЯ ГРАМОТИ. ПИСЬМО.

1 КЛАС. II СЕМЕСТР

(за підручником М. С. Вашуленка, О. В. Вашуленко)

Головний редактор *Ю. Є. Бардакова*

Редактор *О. В. Грабар*

Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*

Технічний редактор *О. В. Лебедєва*

Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 07.03.2013. Формат 84×108/16.

Папір газет. Друк офсет. Гарнітура Шкільна.

Ум. друк. арк. 7,5. Замовлення № 13-03/18-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»
61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66
тел. (057) 731-96-33

e-mail: office@osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2911 від 25.07.2007 р.

ЗМІСТ

Орієнтовне календарне планування	6
Букварний період (продовження)	9
<i>Урок 54.</i> Аналіз складових елементів великої букви <i>Г</i> . Порівняння великої букви <i>Г</i> з великими буквами <i>Л, М</i> . Письмо великої букви <i>Г</i> . Письмо складів, слів, речень. Порівняння форми букв . . .	9
<i>Урок 55.</i> Закріплення навичок письма вивчених літер	11
<i>Урок 56.</i> Закріплення навичок письма вивчених літер	13
<i>Урок 57.</i> Закріплення навичок письма вивчених букв. Встановлення відповідності між вивченими великими і малими буквами. Порівняння великих букв <i>З, Е</i>	15
<i>Урок 58.</i> Аналіз складових елементів малої букви <i>ч</i> . Письмо малої букви <i>ч</i> . Письмо слів, речень з малою буквою <i>ч</i>	17
<i>Урок 59.</i> Поелементний аналіз великої букви <i>Ч</i> . Зіставлення великих букв <i>Ч, У</i> . Письмо великої букви <i>Ч</i> . Письмо слів, речень з великою буквою <i>Ч</i>	19
<i>Урок 60.</i> Порівняння друкованих і рукописних, великих і малих букв. Закріплення навичок письма вивчених букв. Списування друкованих слів, речень. Самодиктант. Розвиток зв'язного мовлення	21
<i>Урок 61.</i> Аналіз складових елементів малої і великої букв <i>Йй</i> . Письмо малої і великої букви <i>Йй</i> . Порівняння великих букв <i>Й</i> і <i>И</i> . Списування друкованого речення. Складання розповіді за малюнком у зошиті	23
<i>Урок 62.</i> Поелементний аналіз малої і великої букви <i>Хх</i> , порівняння з елементами інших букв. Письмо малої і великої букви <i>Хх</i> . Письмо складів, слів і речень з буквою <i>Хх</i> . Списування друкованого речення	25
<i>Урок 63.</i> Аналіз складових елементів великої букви <i>Р</i> . Порівняння великих букв <i>Р, Г і П</i> . Письмо великої букви <i>Р</i> . Закріплення навичок письма вивчених букв. Самодиктант	27
<i>Урок 64.</i> Аналіз складових елементів малої букви <i>я</i> . Порівняння малої букви <i>я</i> з малими буквами <i>л, м, г</i> . Письмо малої букви <i>я</i> . Письмо складів і слів з малою буквою <i>я</i> . Списування друкованих букв . . .	29
<i>Урок 65.</i> Аналіз складових елементів великої букви <i>Я</i> . Порівняння великої букви <i>Я</i> з великими буквами <i>Л, М, Г</i> . Письмо великої букви <i>Я</i> . Списування друкованих букв, речень. Диктант коротких слів	31
<i>Урок 66.</i> Аналіз складових елементів великої букви <i>В</i> . Порівняння великої букви <i>В</i> з великою буквою <i>З</i> . Письмо великої букви <i>В</i> . Списування друкованих букв. Встановлення відповідності між друкованими і рукописними буквами	33
<i>Урок 67.</i> Поелементний аналіз малої букви <i>ж</i> . Порівняння з іншими буквами. Письмо малої букви <i>ж</i> . Письмо складів, слів і речень з малою буквою <i>ж</i>	35
<i>Урок 68.</i> Поелементний аналіз великої букви <i>Ж</i> . Порівняння великої букви <i>Ж</i> з великою буквою <i>Х</i> . Письмо великої букви <i>Ж</i> . Письмо складів, слів і речень з великою буквою <i>Ж</i>	37
<i>Урок 69.</i> Закріплення навичок письма вивчених літер. Удосконалення вміння писати великі букви <i>В, З</i> . Списування друкованого речення. Самодиктант	39
<i>Урок 70.</i> Аналіз складових елементів малої і великої букв <i>Шш</i> . Порівняння букви <i>ш</i> з буквами <i>и, й</i> . Письмо малої і великої букви <i>Шш</i> . Письмо складів, слів і речень з буквою <i>Шш</i> . Списування друкованого речення	41
<i>Урок 71.</i> Поелементний аналіз малої букви <i>ц</i> . Порівняння малої букви <i>ц</i> з малими буквами <i>и, й</i> . Письмо малої букви <i>ц</i> . Письмо складів, слів і речень з малою буквою <i>ц</i> . Списування друкованого речення	43
<i>Урок 72.</i> Поелементний аналіз великої букви <i>Ц</i> . Порівняння великої букви <i>Ц</i> з великими буквами <i>И, Й</i> . Письмо великої букви <i>Ц</i> , складів, слів і речень з нею. Закріплення навичок письма великої букви <i>Ш</i>	45

Урок 73.	Аналіз складових елементів малої і великої букв <i>Її</i> . Письмо малої і великої букви <i>Її</i> , складів, слів і речень з нею. Списування друкованого речення	47
Урок 74.	Поелементний аналіз великої букви <i>К</i> . Порівняння з великою рукописною буквою <i>Н</i> . Письмо великої букви <i>К</i> , складів, слів і речень з нею. Закріплення навичок письма вивчених великих літер	49
Урок 75.	Аналіз складових елементів малої і великої букв <i>Юю</i> . Письмо малої і великої букви <i>Юю</i> , слів і речень з нею. Списування друкованого речення	51
Урок 76.	Аналіз складових елементів малої і великої букв <i>Єє</i> . Порівняння великої букви <i>Є</i> з великими буквами, їх елементами — <i>О, С, Х, Ж</i> . Письмо малої і великої букви <i>Єє</i> , слів і речень з нею. Письмо знака питання. Самодиктант	53
Урок 77.	Аналіз складових елементів малої букви <i>щ</i> . Порівняння малої букви <i>щ</i> з малими буквами <i>ш, ц</i> . Письмо малої букви <i>щ</i> , слів і речень з нею	55
Урок 78.	Аналіз складових елементів великої букви <i>Щ</i> . Порівняння великої букви <i>Щ</i> з великими буквами <i>Ш, Ц</i> . Письмо великої букви <i>Щ</i> . Закріплення навичок письма вивчених букв. Списування друкованих речень. Диктант	57
Урок 79.	Письмо великої букви <i>Д</i> . Порівняння форми великої і малої букви. Письмо буквосполучень з великою буквою <i>Д</i> , слів, речень з нею. Списування друкованого речення	59
Урок 80.	Аналіз складових елементів малої букви <i>ф</i> . Порівняння малої букви <i>ф</i> з малою буквою <i>о</i> . Письмо малої букви <i>ф</i> , буквосполучень, слів та речень з нею	61
Урок 81.	Письмо великої букви <i>Ф</i> . Письмо буквосполучень, слів і речень з великою буквою <i>Ф</i>	63
Урок 82.	Письмо буквосполучення <i>Дз, дз</i> . Безвідривне поєднання малих букв <i>д і з</i> . Письмо буквосполучень <i>дзь, дзе</i> , слів і речень з ними. Самодиктант	65
Урок 83.	Письмо буквосполучення <i>Дж, дж</i> , слів і речень з ним	67
Урок 84.	Письмо слів з апострофом. Письмо апострофа на верхній рядковій лінії (початок з крапки)	69
Урок 85.	Читання алфавіту. Письмо під диктовку рукописного алфавіту	71
Урок 86.	Удосконалення навичок письма вивчених букв, слів і речень з цими буквами. Повторення написання букв <i>Шш, Гг, Пп, Тт</i> . Виконання творчих письмових завдань	73
Урок 87.	Удосконалення навичок письма вивчених букв, слів і речень з цими буквами. Повторення написання букв <i>Ф, І, Ї, Я, Р, Л, Д, К, Н</i>	75
Урок 88.	Удосконалення навичок письма вивчених букв, слів і речень з цими буквами. Виконання творчих письмових завдань. Письмо в зошиті без друкованої основи	77
Урок 89.	Удосконалення навичок письма вивчених букв, слів і речень з цими буквами. Списування друкованих речень. Встановлення відповідності між друкованими і рукописними літерами. Виконання творчих письмових завдань	79
Урок 90.	Удосконалення навичок письма вивчених букв, слів і речень з цими буквами. Списування друкованого речення. Письмо в зошиті без друкованої основи. Списування з дошки двоскладових рукописних слів. Диктант односкладових слів. Виконання творчих письмових завдань. Списування прислів'я із Букваря. Записування інформації про себе	81
Післябукварний період		83
Урок 91.	Речення	83
Урок 92.	Вчимося відповідати на запитання	85
Урок 93.	Складаємо речення	87
Урок 94.	Складаємо розповідь	89
Урок 95.	Урок чемності	91
Урок 96.	Звуки мовлення. Букви	93
Урок 97.	Голосні звуки	95

<i>Урок 98.</i>	Склад. Наголос	97
<i>Урок 99.</i>	Приголосні звуки	99
<i>Урок 100.</i>	Звуковий аналіз слів	101
<i>Урок 101.</i>	Буква <i>я</i>	103
<i>Урок 102.</i>	Буква <i>ю</i>	105
<i>Урок 103.</i>	Буква <i>є</i>	107
<i>Урок 104.</i>	Буква <i>ї</i>	109
<i>Урок 105.</i>	Переносимо слова	111
<i>Урок 106.</i>	Буква <i>ь</i> (знак м'якшення). Перенос слів з буквою <i>ь</i>	113
<i>Урок 107.</i>	Букви <i>г, ґ</i>	115
<i>Урок 108.</i>	Буква <i>щ</i>	117
<i>Урок 109.</i>	Вимова і позначення звуків [дж], [дз], [дз']	119
<i>Урок 110.</i>	Апостроф	121
<i>Урок 111.</i>	Слова — назви предметів. <i>Хто? Що?</i>	123
<i>Урок 112.</i>	Розподіл предметів за групами	125
<i>Урок 113.</i>	Слова — ознаки предметів. <i>Який? Яка? Яке?</i>	127
<i>Урок 114.</i>	Слова, що означають дію. <i>Що робить?</i>	129
<i>Урок 115.</i>	Описуємо предмет	131
<i>Урок 116.</i>	Слова-близнюки	133
<i>Урок 117.</i>	Слова, протилежні за значенням	135
<i>Урок 118.</i>	Контрольне списування тексту, поданого друкованим шрифтом	137
<i>Урок 119.</i>	Контрольна робота. Тестування за мовною темою	137
Додаток	. . . . .	139

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ

№ з/п	Тема уроку	Дата
Букварний період (продовження)		
54	Аналіз складових елементів великої букви <i>Г</i> . Порівняння великої букви <i>Г</i> з великими буквами <i>Л, М</i> . Письмо великої букви <i>Г</i> . Письмо складів, слів, речень. Порівняння форми букв	
55	Закріплення навичок письма вивчених літер	
56	Закріплення навичок письма вивчених літер	
57	Закріплення навичок письма вивчених букв. Встановлення відповідності між вивченими великими і малими буквами. Порівняння великих букв <i>З, Е</i>	
58	Аналіз складових елементів малої букви <i>ч</i> . Письмо малої букви <i>ч</i> . Письмо слів, речень з малою буквою <i>ч</i>	
59	Поелементний аналіз великої букви <i>Ч</i> . Зіставлення великих букв <i>Ч, У</i> . Письмо великої букви <i>Ч</i> . Письмо слів, речень з великою буквою <i>Ч</i>	
60	Порівняння друкованих і рукописних, великих і малих букв. Закріплення навичок письма вивчених букв. Списування друкованих слів, речення. Самодиктант. Розвиток зв'язного мовлення	
61	Аналіз складових елементів малої і великої букв <i>Йй</i> . Письмо малої і великої букви <i>Йй</i> . Порівняння великих букв <i>Й</i> і <i>И</i> . Списування друкованого речення. Складання розповіді за малюнком у зошиті	
62	Поелементний аналіз малої і великої букви <i>Хх</i> , порівняння з елементами інших букв. Письмо малої і великої букви <i>Хх</i> . Письмо складів, слів і речень з буквою <i>Хх</i> . Списування друкованого речення	
63	Аналіз складових елементів великої букви <i>Р</i> . Порівняння великих букв <i>Р, Г</i> і <i>Л</i> . Письмо великої букви <i>Р</i> . Закріплення навичок письма вивчених букв. Самодиктант	
64	Аналіз складових елементів малої букви <i>я</i> . Порівняння малої букви <i>я</i> з малими буквами <i>л, м, г</i> . Письмо малої букви <i>я</i> . Письмо складів і слів з малою буквою <i>я</i> . Списування друкованих букв	
65	Аналіз складових елементів великої букви <i>Я</i> . Порівняння великої букви <i>Я</i> з великими буквами <i>Л, М, Г</i> . Письмо великої букви <i>Я</i> . Списування друкованих букв, речень. Диктант коротких слів	
66	Аналіз складових елементів великої букви <i>В</i> . Порівняння великої букви <i>В</i> з великою буквою <i>З</i> . Письмо великої букви <i>В</i> . Списування друкованих букв. Встановлення відповідності між друкованими і рукописними буквами	
67	Поелементний аналіз малої букви <i>ж</i> . Порівняння з іншими буквами. Письмо малої букви <i>ж</i> . Письмо складів, слів і речень з малою буквою <i>ж</i> .	
68	Поелементний аналіз великої букви <i>Ж</i> . Порівняння великої букви <i>Ж</i> з великою буквою <i>Х</i> . Письмо великої букви <i>Ж</i> . Письмо складів, слів і речень з великою буквою <i>Ж</i>	
69	Закріплення навичок письма вивчених літер. Удосконалення вміння писати великі букви <i>В, З</i> . Списування друкованого речення. Самодиктант	
70	Аналіз складових елементів малої і великої букв <i>Шш</i> . Порівняння букви <i>ш</i> з буквами <i>и, й</i> . Письмо малої і великої букви <i>Шш</i> . Письмо складів, слів і речень з буквою <i>Шш</i> . Списування друкованого речення	
71	Поелементний аналіз малої букви <i>ц</i> . Порівняння малої букви <i>ц</i> з малими буквами <i>и, й</i> . Письмо малої букви <i>ц</i> . Письмо складів, слів і речень з малою буквою <i>ц</i> . Списування друкованого речення	
72	Поелементний аналіз великої букви <i>Ц</i> . Порівняння великої букви <i>Ц</i> з великими буквами <i>И, Й</i> . Письмо великої букви <i>Ц</i> , складів, слів і речень з нею. Закріплення навичок письма великої букви <i>Ш</i>	

№ з/п	Тема уроку	Дата
73	Аналіз складових елементів малої і великої букв <i>Її</i> . Письмо малої і великої букви <i>Її</i> , складів, слів і речень з нею. Списування друкованого речення	
74	Поелементний аналіз великої букви <i>К</i> . Порівняння з великою рукописною буквою <i>Н</i> . Письмо великої букви <i>К</i> , складів, слів і речень з нею. Закріплення навичок письма вивчених великих літер	
75	Аналіз складових елементів малої і великої букв <i>Юю</i> . Письмо малої і великої букви <i>Юю</i> , слів і речень з нею. Списування друкованого речення	
76	Аналіз складових елементів малої і великої букв <i>Єє</i> . Порівняння великої букви <i>Є</i> з великими буквами, їх елементами — <i>О, С, Х, Ж</i> . Письмо малої і великої букви <i>Єє</i> , слів і речення з нею. Написання знака питання. Самодиктант	
77	Аналіз складових елементів малої букви <i>щ</i> . Порівняння малої букви <i>щ</i> з малими буквами <i>ш, ц</i> . Письмо малої букви <i>щ</i> , слів і речень з нею	
78	Аналіз складових елементів великої букви <i>Щ</i> . Порівняння великої букви <i>Щ</i> з великими буквами <i>Ш, Ц</i> . Письмо великої букви <i>Щ</i> . Закріплення навичок письма вивчених букв. Списування друкованих речень. Диктант	
79	Письмо великої букви <i>Д</i> . Порівняння форми великої і малої букви. Письмо буквосполучень з великою буквою <i>Д</i> , слів, речень з нею. Списування друкованого речення	
80	Аналіз складових елементів малої букви <i>ф</i> . Порівняння малої букви <i>ф</i> з малою буквою <i>о</i> . Письмо малої букви <i>ф</i> , буквосполучень, слів та речень з нею	
81	Письмо великої букви <i>Ф</i> . Письмо буквосполучень, слів і речень з великою буквою <i>Ф</i>	
82	Письмо буквосполучення <i>Дз, дз</i> . Безвідривне поєднання малих букв <i>д і з</i> . Письмо буквосполучень <i>дзь, дзе</i> , слів і речень з ними. Самодиктант	
83	Письмо буквосполучення <i>Дж, дж</i> , слів і речень з ним	
84	Письмо слів з апострофом. Письмо апострофа на верхній рядковій лінії (<i>початок з крапки</i>)	
85	Читання алфавіту. Письмо під диктовку рукописного алфавіту	
86	Удосконалення навичок письма вивчених букв, слів і речень з цими буквами. Повторення написання букв <i>Шш, Гг, Пп, Тт</i> . Виконання творчих письмових завдань	
87	Удосконалення навичок письма вивчених букв, слів і речень з цими буквами. Повторення написання букв <i>Ф, І, Ї, Я, Р, Л, Д, К, Н</i>	
88	Удосконалення навичок письма вивчених букв, слів і речень з цими буквами. Виконання творчих письмових завдань. Письмо в зошиті без друкованої основи	
89	Удосконалення навичок письма вивчених букв, слів і речень з цими буквами. Списування друкованих речень. Встановлення відповідності між друкованими і рукописними літерами. Виконання творчих письмових завдань	
90	Удосконалення навичок письма вивчених букв, слів і речень з цими буквами. Списування друкованого речення. Письмо в зошиті без друкованої основи. Списування з дошки двоскладових рукописних слів. Диктант односкладових слів. Виконання творчих письмових завдань. Списування прислів'я із Букваря. Записування інформації про себе	
Післябукварний період		
91	Речення	
92	Вчимося відповідати на запитання	
93	Складаємо речення	
94	Складаємо розповідь	
95	Урок чемності	
96	Звуки мовлення. Букви	
97	Голосні звуки	

№ з/п	Тема уроку	Дата
98	Склад. Наголос	
99	Приголосні звуки	
100	Звуковий аналіз слів	
101	Буква <i>я</i>	
102	Буква <i>ю</i>	
103	Буква <i>є</i>	
104	Буква <i>ї</i>	
105	Переносимо слова	
106	Буква <i>ь</i> (знак м'якшення). Перенос слів з буквою <i>ь</i>	
107	Букви <i>г, ґ</i>	
108	Буква <i>ц</i>	
109	Вимова і позначення звуків [дж], [дз], [дз']	
110	Апостроф	
111	Слова — назви предметів. <i>Хто? Що?</i>	
112	Розподіл предметів за групами	
113	Слова — ознаки предметів. <i>Який? Яка? Яке?</i>	
114	Слова, що означають дію. <i>Що робить?</i>	
115	Описуємо предмет	
116	Слова-близнюки	
117	Слова, протилежні за значенням	
118	Контрольне списування тексту, поданого друкованим шрифтом	
119	Контрольна робота. Тестування за мовною темою	

БУКВАРНИЙ ПЕРІОД (ПРОДОВЖЕННЯ)

Дата _____

Клас _____

Урок 54. АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ ВЕЛИКОЇ БУКВИ *Ґ*. ПОРІВНЯННЯ ВЕЛИКОЇ БУКВИ *Ґ* З ВЕЛИКИМИ БУКВАМИ *Л, М*. ПИСЬМО ВЕЛИКОЇ БУКВИ *Ґ*. ПИСЬМО СКЛАДІВ, СЛІВ, РЕЧЕНЬ. ПОРІВНЯННЯ ФОРМИ БУКВ

Мета: навчити учнів писати велику рукописну букву *Ґ*, склади, слова і речення з нею, поєднувати її з іншими буквами; закріплювати навички звуко-буквенного аналізу слів; виховувати працелюбність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Знайди пару»

На дошці — малюнки аґрусу, ґедзя, ґави, ґудзика, дзиґи і таблички зі словами. Учні мають прочитати слово і розмістити його під відповідним малюнком.

2. Послухайте і посміхніться!

ҐАВА

Кіт облизується ласо:

Ґава в дзьобі держить м'ясо.

Ось поклала біля себе,

А коту того і треба.

Подивилась ґава вбік —

Кіт за м'ясо та й утік.

А малятам смішно стало:

Ґава ґаву упіймала.

Г. Бойко

— Що тримала в дзьобі ґава?

— Як котові вдалося забрати у неї м'ясо?

— Як ви розумієте вислів: «Упіймати ґаву»?

3. Розучування скоромовки

Ґава з ґавенятами

В гру веселу грає:

Крила пробують малі,

Ґулі набивають.

Н. Становська

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 62, вгорі)

— Кого ви бачите на малюнку?

— Що тримає в лапках ґава? (*Ґудзик*)

— Хто спостерігає за ґавою? (*Ґедзь і дівчинка.*)

— Послухайте ще одну скоромовку.

Поки аґрус позбирали,

Ґава ґудзика украла.

— Складіть речення за малюнком.

2. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні ми будемо вчитися писати велику рукописну букву *Ґ*.

3. Порівняння великої рукописної і друкованої букви Г

- Розгляньте велику рукописну і друковану букву Г.
- Що в них спільного?
- Чим вони відрізняються?
- На які інші великі рукописні букви схожа велика рукописна буква Г?

(Л, М)

4. Письмо великої рукописної літери Г

- Порівняйте малу рядкову рукописну букву г з великою рукописною.
- Чи подібні вони?
- У чому різниця? (У розмірі.)
- Після заокруглення похилу лінію пишемо з більшим нахилом і доводимо до міжрядкової лінії. Не відриваючи руки, ведемо вправо прогнуту вниз лінію і закінчуємо її на міжрядковій лінії. Пишемо під лічбу «раз-і, два-і».

Учні «пишуть» кілька разів велику рукописну літеру Г у повітрі. Потім наводять у зошиті, після чого дописують рядок самостійно.

Фізкультхвилинка

5. Письмо буквосполучень

Учні пишуть рядок буквосполучень. Учитель звертає увагу на те, що перший елемент букви не треба вести різко вправо.

6. Письмо слів

Гелґочуть під горою гуси.
В город забігло гусеня.
— Гиля, гиля! — гука Ганнуся,
Його з городу виганя.

Н. Забіла

- Що роблять гуси під горою?
- Куди забігло гусеня?
- Як Ганнуся гукає гусей?
- Як гелґочуть гуси?

Учитель на дошці пише слово *гелґотити*, детально пояснюючи поєднання.

Учні обводять слово в рядку, самостійно дописують рядок.

Вигук *Ге-ге-ге* учні пишуть самостійно.

7. Письмо речень

- Прочитайте речення.
- Скільки в ньому слів?
- Обведіть речення за пунктиром.
- Прочитайте речення повністю.
- Уявіть прочитане.
- Повторіть речення.
- Прочитайте перше слово, наведіть його ручкою. Запишіть перше слово

в наступному рядку.

— Прочитайте друге слово. Наведіть його ручкою. Запишіть у наступному рядку друге слово, і т. д.

- Перевірте речення шляхом самостійного перелічування вголос.

8. Виконання завдання зі знаком питання

- Розгляньте букви. Обведіть букви правильної форми.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Яку букву вчилися писати на сьогоднішньому уроці?
- Який звук вона позначає?
- Які слова з цією буквою ви запам'ятали?
- Розкажіть скоромовки, які вивчили на уроці.

Мета: закріплювати вміння писати вивчені літери; вдосконалювати навички письма під диктовку, звуко-буквеного аналізу слів; розвивати зв'язне мовлення учнів; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Вередлива буква»

— Жила-була собі буква. Одного разу вона завередувала і втекла. Вам слід її впіймати і поставити на місце.

На дошці рукописним шрифтом записані слова без букви *Гг*.

— Вставте пропущену букву, прочитайте слова.

_анок,	а_рус	_ава
_рунт	_азда	_ала_ан

— Яка буква завередувала?

— Який звук вона позначає?

— Назвіть трискладове слово; односкладове.

2. Робота над загадками. Звуко-буквений аналіз слів-відгадок

- Влітку медом ласував,
Досхочу малини мав.
А як впав глибокий сніг,
Позіхнув і спати ліг.
Бачив чи не бачив сни,
А проспав аж до весни! (*Ведмідь*)

- Є чорна і червона,
А поживна ж бо яка!
Зветься цей продукт чудовий
Не інакше, як... (*ікра*).

- Сіла на березі білобока,
Обережно примощається вона,
Роздивляється, щоб ненароком
Деся не пропустити кабана,
Лося, лиску, зайця чи людину,
А помітила — стрекоче без упину. (*Сорока*)

— Із букв розрізної азбуки викладіть слова-відгадки.

— Назвіть букви в кожному слові.

— Складіть звукові схеми слів.

— Назвіть послідовно звуки в кожному слові.

— Назвіть слово, в якому є м'які приголосні звуки.

— Які букви позначають м'якість приголосних звуків?

III. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ. РОБОТА В ЗОШИТІ (с. 63)

1. Гра «Цікава математика»

— Розв'яжіть приклади, запишіть утворені букви.

— Доберіть слова, які починатимуться з цих букв.

Фізкультхвилинка

На уроці всі втомились,
Адже добре потрудились.

Тож давайте для розрядки
Зробим кілька вправ зарядки.
Раз! Підняли руки вгору;
Два! Нагнулися додолу;
Не згинайте, діти, ноги,
Як торкаєтесь підлоги!
Три! Повернулись вправо, вліво:
На чотири — враз присіли.

2. Гра «Чарівний будиночок»

- Я побачила дивний дім.
Хто живе у домі тім?
Здогадалися, мабуть, —
В ньому літери живуть.

- Погляньте на будиночок, який є у вашому зошиті.
- Це будинок не простий, а буквенний.
- Назвіть букви, з яких побудований будинок, і запишіть їх.

3. Гра «Виправ помилки»

- Розгляньте буквосполучення.
- Незнайко біля друкованих буквосполучень писав рукописні і, як завжди, припустився помилок. Допоможіть йому! Укажіть Незнайкові на його помилки, правильно запишіть буквосполучення.

Пальчикова гімнастика «Метелик»

Схрестивши руки в зап'ястях, щільно зімкнути прями пальці. Долоні рухаються тільки у зап'ястях.

Я біжу, біжу по гаю,
Я метелика спіймаю,
А метелик не схотів,
Геть від мене полетів.

4. Гра «Добери букву»

- Розгляньте уважно слова.
- Замість крапок вставте букву Г чи Г'.

5. Розучування скоромовки

Гуси гучно гелготали —
Гуси гонять горобців,
Голубок на ганок сів.

О. Кононенко

- Назвіть слова зі звуком [г]. (*Гуси, гучно, горобці, гонять, голубок*)
- Назвіть слова зі звуком [г']. (*Гелготали, ганок*)

6. Виконання завдання зі знаком питання

- Розгляньте букви у хмаринці.
- Знайдіть такі самі букви.
- Обведіть їх хмаринкою.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Гра «Продовж речення»

- Сьогодні на уроці я навчився...
- Мені сподобалося...
- Складно було...
- Хочу ще навчитися...

Мета: закріпити знання учнів про написання вивчених букв, складів та слів з ними; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу; формувати навички письма під диктування; розвивати зв'язне мовлення, граматичну пильність; виховувати старанність, охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Упіймай звук»

— Якщо в слові є звук [к] — плесніть у долоні.

Їде Зайчик у трамваї
І довкола позирає.
Тут підходить Їжачок
І говорить: Ваш квиток! —
Червоніє Зайчик густо
І дає листок... капусти.
Пожував Їжак листок.
— Це, — говорить, — не квиток.
Доведеться вам зійти
І додому пішки йти.

І. Січовик

— Де їхав Зайчик?

— Що попросив показати його Їжачок?

— Що Зайчик показав замість квитка?

— Що сказав на це йому Їжачок?

2. Робота над загадками. Звуко-буквений аналіз слів-відгадок

- Били мене, били, на шматки порвали,
У воді мочили, по траві валяли,
Одну половину з кашою поїли,
Другу половину на плечі наділи. (*Льон*)
- Солоне, а не сіль,
Біжить, а не річка,
Блищить, а не золото.
Коли б угадати та менш його знати! (*Сльози*)
- На воді — не пливе й не втопає.
На вогні — не тліє й не горить.
На піску — слідів не залишає.
По соломі йде — не шелестить. (*Тінь*)

— Із букв розрізної азбуки викладіть слова-відгадки.

— Назвіть букви в словах. Яка буква спільна в усіх словах?

— Складіть звукові схеми слів.

— Назвіть послідовно всі звуки у словах.

III. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ. РОБОТА В ЗОШИТІ (с. 64)

1. Робота над загадкою

- І зелена, і колюча,
І пухнаста, і пахуча
Посеред кімнати стала,
Нас зі святом привітала. (*Ялинка*)

— Про яку зелену гостю йдеться в загадці?
— З яким святом вона нас вітає?
— Розгляньте ялинку на сторінці зошита.
— Хто кружляє навколо ялинки?
— Чим прикрашена наша ялинка?
— Що ви бачите на кульках?
— Зніміть з ялинки кульки з буквами. Напишіть букви, що зображені на кульках у рядках.

Колективний запис букв з коментуванням. Учні пригадують елементи, з яких складаються букви, називають їх.

Фізкультхвилинка

Руки в сторони та вгору, —
На носочках піднялись.
Підняли голівку вгору
Й на долоньки подивись.
Руки в сторони розводим,
Опускаєм плавно вниз.
Присідати ми почнем,
Добре ноги розігнем.

Раз присіли — руки прямо.
Встали. Знову все так само.
Вправу дружно почали,
Нахил вліво — раз, два, три!
Повертаємося вправо.
Все виконуємо гарно.
Вліво, вправо повернулись.
Ось розминці вже й кінець.
Хто ж старався — молодець!

2. Підсумок роботи за першою частиною зошита для письма

— Ми завершуємо першу частину зошита для письма. Це зошит, у якому ви зробили свої перші кроки з опанування навичками красивого письма. Погортайте сторінки зошита. Згадайте, які букви навчилися писати. Знайдіть найбільш удалі сторінки. Згадайте завдання, які вам було виконувати складно.

— Позаду у вас — зимові канікули та новорічні свята.

3. Бесіда про новорічні свята

— Як святкують Новий рік у вашій сім'ї?
— Як ви святкуєте Різдво?
— Хто з вас ходить щедрувати? колядувати?
— Які колядки і щедрівки ви знаєте?
— Давайте розучимо колядку! Обов'язково ознайомте із нею своїх рідних і знайомих.

Коляд, коляд, колядниця,
Добра з медом паляниця,
А без меду не така,
Дайте, дядьку, п'ятака.
Одчиняйте скриньку,
Та давайте сливку.
Одчиняйте сундучок
Та давайте п'ятачок.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Що цікавого було на сьогоднішньому уроці?
— Чим він вам запам'ятався?

Урок 57. ЗАКРІПЛЕННЯ НАВИЧОК ПИСЬМА ВИВЧЕНИХ БУКВ. ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ МІЖ ВИВЧЕНИМИ ВЕЛИКИМИ І МАЛИМИ БУКВАМИ. ПОРІВНЯННЯ ВЕЛИКИХ БУКВ З, Е

Дата _____

Клас _____

Мета: повторити і закріпити матеріал, вивчений у першому семестрі; продовжити роботу над формуванням навичок списування з рукописного тексту; розвивати зв'язне мовлення учнів, збагачувати їх словниковий запас; виховувати повагу до народних традицій.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Відлуння»

Учитель називає слова, а діти хором повторюють останній склад.

Свя-то, щедрівни-ки, колядни-ки, Різд-во, сні-жок, моро-зець, завірю-ха.

2. Гра «Склади слово»

Ка, зір — це склади!

Швидше слово з них склади.

Жок, сні — це склади!

Швидше слово з них склади.

Лин, ка, я — це склади!

Швидше слово з них склади.

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Ознайомлення з робочим зошитом для письма № 2*

2. Робота в будиночку (с. 1)

— Порахуйте, скільки поверхів у будиночку.

— Назвіть букви, починаючи з верхнього поверху.

— Які звуки позначають ці букви?

— Хто чекає нас на порозі цього будиночка?

— Дайте ім'я котиків.

— Запишіть у віконечку над котиком початкову букву його клички.

3. Обведення сніговичків по пунктирах

4. Запис рукописними буквами друкованих букв, які є в будиночку

5. Гра «Знайди родичів»

— З'єднайте лініями друковані і рукописні букви, малі і великі.

6. Робота над загадками

- Невеличкі дві хатинки,
В них м'які і теплі спинки.
По п'ять братиків малих
Заховались в хатках тих. (*Рукавиці*)

- Такі ж невеличкі,
Як і рукавички.
Я їх надіваю,
Як чоботи взуваю. (*Шкарпетки*)

7. Гра «Домалюй пару»

— Домалюйте пару рукавичці і шкарпетці.

Фізкультхвилинка

* Васьуленко О. В., Прищепа О. Ю. Зошит для письма. — Ч. 2. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2012. — 64 с.

8. Порівняння букв Е — З

- Порівняйте букви Е і З.
- З яких елементів вони складаються?

(Е — складається з верхнього і нижнього лівих півовалів. З — складається з верхнього і нижнього правих півовалів.)

- Яка з букв поєднується з наступною буквою безвідривно? Письмо буквосполучень.

9. Бесіда за сюжетним малюнком (с. 3)

Розгадування ребуса

- Розгляньте ребус. Розгадати його вам допоможе загадка.

- Стало біло навкруги —
Я розпущую сніги,
Наганяю холоди,
Води сковую в льоди.
В дружбі з дітьми усіма.
Здогадалися? Я — ... (Зима).

- На які свята багата зима?
- Яке свято зображене на малюнку?
- Що несуть у руках діти?
- Куди вони йдуть?

10. Письмо слів

Учні наводять слова *зима* і *зимонька*, підкреслюють безвідривні поєднання. Називають спільну частину в словах, потім записують слова.

- Складіть речення зі словами *зима* і *зимонька*.
- Відгадайте загадку.

- Узимку він скрізь:
Хапає за ніс,
Малює щоки
І студить боки. (Мороз)

- Прочитайте слово-відгадку. Наведіть це слово в зошиті. Поясніть поєднання.

Пальчикова гімнастика «Ялинка»

Пальці обох рук переплести; долоні трохи підняти вгору, щоб переплетені пальці опустились униз, як гілки ялинки.

У ялинки — вниз гілки,
Листя гостре, як голки.

11. Наведення словосполучень

12. Складання речення зі слів

- Прочитайте слова.
  - Складіть з них речення.
  - Який знак стоїть у кінці речення?
  - З якою інтонацією треба читати це речення?
- Діти списують речення по слову.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Що повторювали на сьогоднішньому уроці?
- Що нового дізналися?
- Чи все вдалося згадати?
- Що ще хотіли б повторити?

Урок 58. АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ МАЛОЇ БУКВИ ч. ПИСЬМО МАЛОЇ БУКВИ ч. ПИСЬМО СЛІВ, РЕЧЕНЬ З МАЛОЮ БУКВОЮ ч

Дата _____

Клас _____

Мета: навчати учнів писати малу рукописну букву ч, буквосполучення, слова і речення із нею; розвивати зв'язне мовлення учнів; формувати навички самоконтролю; виховувати старанність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Розучування вірша

Пошила чапля черевички
І мерщій пішла до річки.
— Чапу-лапу, чапу-лапу,
В мене гарні черевички.
Поки хвастала, ходила
Черевичок загубила.
І стоїть вона в лозі
На одній своїй нозі,
Другу вгору підймає,—
Черевичка немає.

П. Воронько

- Який звук найчастіше зустрічається у вірші?
- Який звук позначає ця буква?
- Викладіть з букв розрізної азбуки слово *черевички*. Назвіть букви в цьому слові.
- Поділіть слово на склади.
- Складіть звукову схему цього слова. Назвіть послідовно всі звуки.

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ. РОБОТА В ЗОШИТІ

1. Робота за малюнком зошита (с. 4, вгорі)

- Кого ви бачите на малюнку?
- Що робить дівчинка?
- Назвіть предмети, зображені на малюнку, у назвах яких є звук [ч].
(Чашка, чайник, чай, печиво, косички)
- Складіть речення за поданою схемою.

2. Повідомлення теми і мети уроку

- Сьогодні ми будемо вчитися писати малу рукописну букву ч.

3. Аналіз структури рукописної рядкової букви ч, її елементів, порівняння з раніше вивченими буквами, з друкованою буквою ч

4. Тренування в розчерках

Учні пишуть розчерки на скатертині та чайнику.

5. Письмо малої рукописної рядкової букви ч

- Подивіться на зразок написання букви в зошиті.
- На що вказують стрілочки? (Звідки починати і куди вести лінію.)
- Рядкова рукописна буква ч складається з двох елементів: з вузлика з двома лініями з'єднання і прямої похилої палички із заокругленням унизу.
- Починаємо писати букву ч нижче верхньої рядкової лінії невеличкою рисочкою, яку доводимо до верхньої рядкової лінії. Звідси, не відриваючи

руки, проводимо теж невеличку вигнуту лінію, яка закінчується на верхній рядковій лінії. Потім, не відриваючи руки, пишемо похилу пряму паличку вниз до нижньої рядкової лінії, де і заокруглюємо праворуч. Пишемо під лічбу «і-раз-і, два-і».

Учні «пишуть» малу рядкову літеру *ч* у повітрі. Потім наводять у зошиті і закінчують писати рядок самостійно.

6. Письмо буквосполучень

— Усі букви в буквосполученнях поєднуються безвідривно.

Фізкультхвилинка

7. Письмо слів

— Прочитайте слово. Чому це слово пишеться з великої букви?

— Розгляньте поєднання букв у слові *Марічка*. Запишіть слово.

— Прочитайте слово в четвертому рядку. Скільки в ньому складів?

— Назвіть наголошений склад.

— Назвіть послідовно всі букви в слові.

— Розгляньте поєднання букв.

— У слові *печиво* букви *печив* поєднуються безвідривно.

Учні наводять слово, записують його в рядку.

8. Письмо речень

— Прочитайте речення. Зверніть увагу на стрілочки. Вони вказують на початок написання букв.

Учні аналізують поєднання, наводять речення, списують його і зв'язують зі зразком.

Пальчикова гімнастика «Зайчик»

Указівний та середній пальці почергово згинаються і розгинаються.

Сірий зайчик сів і жде,
Спритно вушками пряде.

— Прочитайте речення у шостому рядку.

— Скільки в ньому слів?

— Який знак стоїть у кінці речення?

Учні наводять речення в рядку і записують його в наступному рядку, самостійно диктуючи собі по слову.

9. Виконання завдання діда Буквоїда

— Впишіть друковані букви у віконечка і запишіть слова рукописними буквами. (*Дочка, бочка, річка, нічка, синичка, суничка*)

— Підкресліть букви, якими відрізняються слова кожної пари.

10. Створення «ласкавих» слів за зразком

Діти — діточки

зірка — зірочка

квіти — квіточки

качка — качечка

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву вивчили на сьогоднішньому уроці?

— Який звук вона позначає?

— Що вам сподобалося на уроці?

Урок 59. ПОЕЛЕМЕНТНИЙ АНАЛІЗ ВЕЛИКОЇ БУКВИ Ч.
ЗІСТАВЛЕННЯ ВЕЛИКИХ БУКВ Ч, У. ПИСЬМО ВЕЛИКОЇ БУКВИ Ч.
ПИСЬМО СЛІВ, РЕЧЕНЬ З ВЕЛИКОЮ БУКВОЮ Ч

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити писати велику рукописну букву Ч, склади, слова та речення із нею; закріплювати навички звуко-буквеного аналізу слів; розвивати фонематичний слух; збагачувати словниковий запас; виховувати старанність, охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Промовляння чистомовки

Чі-чі-чі, ці-чі-чі!
Сидить Оля на печі.
Чі-чі-чі, ці-чі-чі!
Розтопили у печі.
Чі-чі-чі, ці-чі-чі!

Напечу я калачів.
Чу-чу-чу, чу-чу-чу!
Я сама їх напечу.
Ча-ча-ча, ча-ча-ча!
Дали Олі калача.

Л. Лозован

2. Робота над загадкою

- Лиш один зубочок взяв,
Разом с хлібом пожував, —
— Складіть звукову схему слова-відгадки.
— Назвіть послідовно всі звуки в цьому слові.
— Назвіть перший звук. Якою буквою він позначається?

Мов вогнем, язик припик,
Називається... (часник).

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ. РОБОТА В ЗОШИТІ

1. Робота за малюнком зошита (с. 6, угорі)

- Кого ви бачите на малюнку?
- Що в руках у чабана?
- Яку роботу виконує чабан?
- Де він випасає овець?
- Як називаються гори на заході нашої Батьківщини? (*Карпати*)

2. Повідомлення теми уроку

- Сьогодні ми будемо вчитися писати велику рукописну букву Ч.
- Коли пишеться велика буква?

3. Порівняння великої рукописної і друкованої букви Чч

- Розгляньте велику рукописну і друковану букву Чч.
- Що в них спільного?
- Чим вони відрізняються?
- На які інші великі рукописні букви схожа велика рукописна буква Ч? (*У*)

4. Письмо великої рукописної букви Ч

— Починаємо нижче міжрядкової лінії вести заокруглену лінію до міжрядкової, торкаємось її і ведемо до верхньої рядкової лінії пряму похилу лінію, заокруглюємо вправо і з таким же нахилом, як попередня пряма, ведемо вгору знову до міжрядкової прямої лінії; по ній ведемо вниз пряму лінію, аж до нижньої рядкової, біля якої повертаємо праворуч. Пишемо під лічбу «і-раз-і, два-і».

Учні кілька разів «пишуть» букву Ч у повітрі. Наводять літеру в зошиті, потім пишуть самостійно два рядки букви.

5. Письмо складів

— Прочитайте склади, доберіть слова із ними.

— Як поєднуються букви в цих складах? (*Чи, Че — безвідривно, Ча — відривно.*)

6. Письмо слів

— Прочитайте слово.

— Скільки в ньому складів?

— Який склад наголошений?

— Назвіть голосні звуки; приголосні.

— Доберіть слово, близьке за значенням до слова *чабан*. (*Вівчар*)

— Які поєднання у цьому слові? Запишіть слово.

— Який знак стоїть після наступного слова?

— Як читаємо речення, в кінці якого стоїть знак питання?

— Знак питання починаємо писати так само, як букву *Ч*, закінчуємо його на середині рядка, а під ним на нижній рядковій ставиться крапка.

Учні «пишуть» знак питання в повітрі, а потім у зошиті. (*Точками вказано початок написання знака питання.*)

Пальчикова гімнастика

7. Письмо речень

— Який знак стоїть у кінці речення?

— Прочитайте речення з відповідною інтонацією.

— Дайте відповідь на це запитання.

Учні наводять речення, намагаючись списувати відразу по два слова, не підглядаючи у зразок.

Наступне речення учні читають уголос і пишуть під диктовку вчителя.

Пальчикова гімнастика «Барабанщик»

Великий палець — барабан, мізинець і безіменний — лапки зайчика, що б'ють по барабану.

Зайчик взяв свій барабан

І ударив: бам-бам-бам.

8. Письмо слів (с. 7)

Учні читають слова, після колективного аналізу з'єднань, записують слова.

Пальчикова гімнастика

9. Письмо речень (с. 7)

Учні читають речення. У кожному слові підкреслюють безвідривні з'єднання. Наводять речення. Записують їх, диктуючи собі по слову.

Учитель нагадує про однаковий нахил прямих елементів (*паралельність*).

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Гра «Закінчи речення»

— Сьогодні на уроці я вчився писати...

— Я дізнався...

— Мені сподобалося...

— Складно було...

Урок 60. ПОРІВНЯННЯ ДРУКОВАНИХ І РУКОПИСНИХ, ВЕЛИКИХ І МАЛИХ БУКВ. ЗАКРІПЛЕННЯ НАВИЧОК ПИСЬМА ВИВЧЕНИХ БУКВ. СПИСУВАННЯ ДРУКОВАНИХ СЛІВ, РЕЧЕННЯ. САМОДИКТАНТ. РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ

Дата _____

Клас _____

Мета: повторити написання друкованих і рукописних, великих і малих літер; закріпити навички списування друкованих слів, речень; розвивати зв'язне мовлення учнів; виховувати охайність, вміння дотримуватися гігієнічних правил письма.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Розучування скоромовки

Чорно, чорно уночі.
Чорні очі у сичів.
Чорні очі, чорні крила,
Чорна тінь усе накрила.
Через чорних тих сичів —
Чорно, чорно уночі.

Г. Чубач

— Яка пташка згадується у скоромовці?

III. РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ

Складання опису сича

- Розгляньте малюнок пташки.
- Яка пташка за розміром?
- Які крила у сича? вушка? Які очі?
- На кого полює сич? Яку користь приносить?

IV. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Порівняння рукописних букв Уу і Чч, письмо їх у кульках

- Розгляньте рукописні і друковані букви Уу і Чч.
- З яких елементів вони складаються?
- Що в них спільного? Що — відмінного?

2. Робота за сюжетним малюнком (с. 8)

- Яка пора року зображена на малюнку?
- Що роблять діти?
- Якого сніговика вони зліпили? Розкажіть.
- Діти наліпили сніжок. Проведіть до кожної сніжки букву і прочитайте утворене слово. (*Сніговик*)

3. Письмо слів

- Біле, як сорочка,
Пухнасте, як квочка,
Крил не має, а літає.
Що то за птиця,
Що сонця боїться. (*Сніг*)

- Слово-відгадку прочитайте в першому рядку.
- Розгляньте поєднання букв. Запишіть слово.

- Крізь зимові заметілі
Пташенята прилетіли.
В них червоні гарні груди —
Ніби яблука усюди
Хтось розвісив у дворі.
Звуться пташки... (*снігури*).

- Розгляньте малюнок снігура.
- Яка у пташки голівка? дзьоб? груди? крила?
- Прочитайте слово-відгадку.
- Розгляньте поєднання букв. Підкресліть безвідривні поєднання. Запишіть слово.

4. Списування речення з рукописного шрифту

Фізкультхвилинка

5. Списування речення з друкованого шрифту

Учні самостійно списують речення в зошити, один учень працює біля дошки. (*Колективна перевірка правильності написання речення.*)

6. Гра «Знайди пару»

- Розфарбуйте одним кольором кожну пару букв. (*Рукописна велика і мала.*)
- Запишіть букви парами у рядку.

7. Робота над словами в рамочці

- Прочитайте слова, подані в рамочці.

Робота в групах

- Складіть речення зі словами:

1-ша група — порічка, голуб, торт;

2-га група — папір, гриб, гумка;

3-тя група — півень, таксі, гарбуз.

8. Розучування скоромовки

Перепілка — гарна птиця,
Та хлоп'ят вона боїться.
А хлоп'ята візьмуть гілку,
І лякають перепілку.
Не потрібно так лякати,
В неї п'ять перепелят.

Г. Чубач

- Розгляньте малюнок перепілки. Розкажіть про неї так, як ми розповідали про сича і снігура.
- Запишіть рукописними буквами спочатку всі слова, які починаються на букву *г*, потім — *п* і *т*.

Пальчикова гімнастика

9. Письмо речень

- За цими реченнями слід упізнати хлопчиків і дописати їхні імена.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?
- Які завдання найбільш сподобалися?
- Виконання яких завдань викликало труднощі?
- Чи вдалося їх подолати? Завдяки чому?

Урок 61. **АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ МАЛОЇ І ВЕЛИКОЇ
БУКВ Йй. ПИСЬМО МАЛОЇ І ВЕЛИКОЇ БУКВИ Йй.
ПОРІВНЯННЯ ВЕЛИКИХ БУКВ Й І. СПИСУВАННЯ ДРУКОВАНОГО
РЕЧЕННЯ. СКЛАДАННЯ РОЗПОВІДІ ЗА МАЛЮНКОМ У ЗОШИТІ**

Дата _____

Клас _____

Мета: учити учнів правильно писати малу і велику букви *Йй* окремо і з'єднувати їх у складах і словах; розвивати навички письма рядкових і великих букв, вміння спостерігати, аналізувати графічний матеріал; формувати елементи самоконтролю; виховувати уважність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Повторення правил сидіння за партою під час письма

2. Диктант. Робота в звичайному зошиті

Учитель диктує рядкові букви *о, и, у, п, в, м, і*.

Самоконтроль

— Порівняйте своє написання букв зі зразками на дошці. У кого букви ви-
йшли не такі, запишіть їх на наступному рядку правильно.

3. Повторення типів з'єднань букв (за зразком учителя на дошці)

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

IV. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 10). Лексична робота

— Розгляньте малюнок.

— Що робить дівчинка? Які квіти поливає дівчинка? (*Іриси, чи півники;
айстри; маки; барвінок.*) Який мак? Який барвінок?

— Складіть речення за схемою.

— Дайте ім'я дівчинці.

— З якої літери ви його напишете у зошиті?

2. Звукове значення букви. Ознайомлення з буквою

— Зверніть увагу на останній звук у словах *червоний, синій*. Як він вимов-
ляється? (*З перешкодою.*) До яких звуків його віднесемо? (*До м'яких приголос-
них.*) Звук [й] завжди м'який.

Чи то дощик ллє доврола,
Чи лютє завірюха,
Буква Й нїде й нїколи
Не скидає капелюха.

— Ви зрозуміли, що то за капелюх?

— А от рукописна буква *й*. Співставте її з друкованою. Яку букву, уже ві-
дому вам (*ви її сьогодні писали під час диктанту*), вона нагадує?

3. Підготовка руки до письма. Копіювання та продовження орнаменту

— Як ви гадаєте, у чому може полягати складність під час написання малої
букви *й*? (*В однаковому нахилі елементів.*)

— Потренуйтеся швидко і вільно писати елементи цієї букви у вигляді тра-
вички у квітах.

4. Письмо малої букви й

— Повторимо, з яких елементів складається ця буква.

Учитель виставляє букви, у яких є такі елементи, як у букви й (*и, і, у, ч, т, м, л, н, р*), пропонує учням знайти і показати однакові елементи.

— Зверніть увагу на написання букви й. Вона складається з двох ліній, які заокруглюються на нижній рядковій, і невеличкої вигнутої лінії над буквою.

Обведіть кожен елемент на рядку і напишіть самостійно рядок цієї букви, не звужуйте і не розтягуйте букву — обидва її елементи пишуться на однаковій відстані у кожній наступній букві.

Пальчикова гімнастика

5. Письмо буквосполучень

Учитель пише склади на дошці, коментуючи написання кожної букви, і звертає увагу дітей на те, що букви в буквосполученнях *ай, ой* поєднуються безвідривно. Після цих буквосполучень можна поставити знак оклику і з'ясувати, коли так виговорюють. (*Коли відчуваєш біль, страх, а також захоплення.*)

6. Письмо слів

— Прочитайте слова. Скільки в кожному з них складів?

Учитель нагадує, що буква й завжди належить попередньому складу, не відокремлюється від попередніх букв. Під час написання слова *зелений* пропонує дітям з'єднати всі букви безвідривно. У букві *н* зробити повернення назад по першому елементу до його середини, потім написати другий і третій елементи. Необхідно нагадати дітям, що спиратися потрібно на мізинний палець, а не на бік долоні. Спочатку учні наводять слово по вже написаному, потім пишуть самостійно.

Перед написанням слова *айстра* доцільно повторити це слово кілька разів, щоб діти запам'ятали, що воно пишеться з буквою й. (*Порівняти з російським словом «астра».*)

Фізкультхвилинка

7. Продовження роботи у рядках

Учні читають речення, наводять його і самостійно записують, прагнучи не підглядати.

8. Виконання завдання зі знаком питання

Учні розглядають квіти, називають, якого вони кольору: пролісок — білий, мак — червоний, барвінок — блакитний чи синій, бузок — синій, білий, блакитний.

9. Розфарбовування малюнків

Слід пам'ятати, що у цьому віці діти можуть не знати назв кольорів. Тому вчитель може показувати олівці, називати кольори і показувати квітку, яку цим олівцем можна розфарбувати.

10. Робота за малюнком (с. 11)

— Розгляньте малюнок. Що на ньому зображено?

11. Письмо великої букви Й

(Див. Додаток на с. 38)

12. Письмо буквосполучення Йо. Письмо речень

(Див. Додаток на с. 38)

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву навчилися писати на уроці?

— Який звук вона позначає?

— Що нового ви дізналися про букву Йй?

Урок 62. **ПОЕЛЕМЕНТНИЙ АНАЛІЗ МАЛОЇ І ВЕЛИКОЇ БУКВИ Хх,
ПОРІВНЯННЯ З ЕЛЕМЕНТАМИ ІНШИХ БУКВ.
ПИСЬМО МАЛОЇ І ВЕЛИКОЇ БУКВИ Хх. ПИСЬМО СКЛАДІВ, СЛІВ
І РЕЧЕНЬ З БУКВОЮ Хх. СПИСУВАННЯ ДРУКОВАНОГО РЕЧЕННЯ**

Дата _____

Клас _____

Мета: учити учнів писати малу і велику букву Хх, з'єднувати її у різних складах і словах; розвивати спостережливість, мовлення, вміння аналізувати структуру літер, знаходити спільні й відмінні елементи у вивчених буквах; виховувати повагу до хліба.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Повторення правил сидіння за партою під час письма, гігієнічних правил письма

Учні повторюють, як правильно сидіти під час письма, класти зошит на парту, тримати ручку в руці. Учитель пропонує дітям продемонструвати в повітрі рух пальців під час зображення овалів, прямих і вертикальних ліній.

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

IV. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 12)

- Що ви бачите на малюнку? Складіть речення.
- Чому люди кажуть «Хліб — усьому голова»?
- Назвіть послідовно звуки в слові *хліб*. У якому слові теж є звук [х]? (*Хата, пахне*)
- Якою буквою позначають цей звук?

2. Графічний аналіз малої букви х

Плоскогубці розійшлися,
Розсміялись: ха-ха-ха!
Ці веселі плоскогубці
Схожі з літерою Х!

- Порівняйте друковану букву х («ха») і рукописну.
- Діти знаходять два подібних елементи: у друкованої — прямі лінії навхрест, у писаної — елементи, подібні до букви с («ес»), півовали.
- Порівняння букви х з малими буквами с, е.
- Учитель перетворює друковану букву на рукописну (*у друкованій заокруглює кінці елементів*).

3. Підготовка до письма

- Мала буква х складається з лівого й правого півовалів. Затуліть указівним пальчиком лівої руки спочатку лівий півовал, потім указівним пальчиком правої — правий. Скільки півовалів? Який пишеться першим? (*Учні називають за стрілочкою*.)
- Починаємо писати трохи нижче верхньої рядкової лінії, заокруглюємо під нею вправо і так спускаємося вниз до нижньої рядкової лінії, де заокруглюємо вліво. Потім відриваємо ручку від паперу і переносимо її під верхню рядкову лінію, де починаємо писати елемент, подібний до букви с.
- Учні тренуються писати на дошці мокрим пензлем і крейдою.
- Потренуйтеся в рушнику. Там стрілочка показує, звідки починати писати букву.

4. Письмо малої букви х

— Пам'ятайте, що в кожній букві є частинка прямої лінії. Тут вона — у тій частині, де елементи поєднуються, тож букву робіть «худенькою».

5. Письмо буквосполучень та слів із буквою х

Звертається увага на буквосполучення *ах, ух, ех* — не слід відхиляти різко вправо останній елемент букви, яка стоїть перед *х*.

— Чи чули ви, як пахне хліб? Як хліб приходить на стіл? На якому «дереві росте хліб»?

Фізкультхвилинка

6. Письмо речень

Учні читають обидва речення, наводять перше, списують одразу по два слова, без підглядання у зразок, потім звіряють.

Друге речення вчитель пропонує навести рукописними буквами, з'ясувати всі поєднання букв і записати самостійно.

7. Розфарбовування малюнка

Учитель пропонує першим розфарбувати хліб (*коричневим чи жовтим олівцем*).

8. Робота за малюнком зошита (с. 13)

— Розгляньте малюнок. Хто і що на ньому зображено?

— Прочитайте в зошиті речення пунктиром. Як звати ховраха?

9. Графічний аналіз великої букви Х

— Де пишеться велика буква?

10. Письмо великої букви Х

Учитель перетворює велику друковану букву *Х* на рукописну.

— З яких елементів складається буква *Х*? Порівняйте велику і малу рукописну букву *Хх*. Назвіть відмінності в їх написанні (*розташування*).

— Починаємо писати букву з лівого півовала, нижче міжрядкової лінії; заокруглюємо праворуч і опускаємо півовалом, наближеним до прямої лінії, вниз, до нижньої рядкової лінії, торкнувшись якої заокруглюємо ліворуч. Другий елемент — буква *С*.

11. Письмо буквосполучень

— Назвіть слова із буквосполученнями *Хл, Хв, Хо*. (*Хлопчик, хліб, хвалити, хвиля, хороший, ховрах*)

— У буквосполученні *Хв* другий елемент букви *Х* нерізко «уводиться» вправо. У букви в «спинка рівна».

Фізкультхвилинка

12. Письмо речень

У першому реченні уточнюється значення слова *господар* (*хазяїн, той, хто в домі головний*).

Учитель звертає увагу на безвідривне поєднання букв *овр* — не слід розтягувати поєднувальний елемент від *о* до *в* і від *в* до *р*.

Речення-загадку учні списують самостійно (*самодиктант*). (*Відгадка — равлик*.)

13. Розфарбовування малюнка

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву навчилися писати на уроці?

— Який звук вона позначає?

— Як слід ставитися до хліба? Чому?

Урок 63. **АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ ВЕЛИКОЇ БУКВИ Р.
ПОРІВНЯННЯ ВЕЛИКИХ БУКВ Р, Г І П. ПИСЬМО ВЕЛИКОЇ БУКВИ Р.
ЗАКРІПЛЕННЯ НАВИЧОК ПИСЬМА ВИВЧЕНИХ БУКВ. САМОДИКАНТ**

Дата _____

Клас _____

Мета: учити учнів писати велику букву Р, буквосполучення і слова із нею; розвивати мовлення, увагу, пізнавальні можливості дітей; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Повторення правил сидіння за партою під час письма, гігієнічних правил письма

Учні повторюють, як правильно сидіти під час письма, класти зошит на парту, тримати ручку в руці. Учитель пропонує дітям продемонструвати в повітрі рух пальців під час зображення овалів, прямих і вертикальних ліній.

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

IV. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 14)

— Чи впізнали ви тварин на малюнку? Назвіть їх. (*Краб, рак*)

— Де у цих словах стоїть звук [р]?

Розучування скоромовки

— Всунув Грека руку в річку — рак за руку Греку цап.

2. Порівняння малої і великої букв між собою та з друкованою

Що за буква таємнича?

Не смішна вона, здається,

Хто ж її повторить двічі,

Той одразу засміється. (*Буква Х*)

Учитель виставляє друковану велику, малу букву і рукописну малу, велику.

— З якою з цих букв ви ще не знайомі?

— Знайдіть відмінності у великій друкованій і великій рукописній. (*Вони зовсім не подібні.*)

Учитель показує, як можна перетворити друковану на рукописну («шапочку» друкованої повернути так, щоб вона лягла на перший елемент, і заокруглити перший елемент зліво).

3. Письмо великої букви Р

— Зі скількох елементів складається велика буква Р. (*Із двох елементів: подовженої похилої прямої і нарядкового півовала.*)

— Назвіть букви, у яких є пряма, заокруглена ліворуч. (*П, Т, Б, Г, І*)

— Чи знайомі ви із «шапочкою»? (*Вона за формою трохи подібна до верхніх елементів великих літер Б, Т, П.*)

— Велика рукописна буква Р складається з двох елементів. Першим пишуть пряму, заокруглену вниз. Вона починається від міжрядкової і ведеться вниз нижньої рядкової, заокруглюється вліво. Другий елемент починається трохи нижче міжрядкової, піднімається до верхньої міжрядкової, торкається її, заокруглюючись, і продовжується по міжрядковій. Тут у нас закінчуються елементи букв Т, П, Б. У букви Р він у цьому місці заокруглюється вниз, до середини рядка.

Учитель показує кілька зразків на дошці. Учні подумки обводять букву у великому зразку, вправляються писати у повітрі з розплющеними і заплющеними очима.

Потім пишуть велику букву *P* у зошиті.

Фізкультхвилинка

4. Письмо буквосполучень і речень

— Велика рукописна буква завжди поєднується з наступною буквою від-
ривно, поєднувальна лінія виходить з основи букви (*а не з її середини*). Поєд-
нання з голосними — найчастіше верхнє і середнє.

Перше речення учні читають хором разом з учителем.

— У кого з вас є песик? Як його звати?

Учні наводять речення і списують його по два слова відразу, не підгля-
даючи у зразок, тихенько собі диктуючи, щоб не пропустити букву.

Аналогічно проводять роботу над наступним реченням.

5. Виконання завдання зі знаком питання

— Розгляньте малюнки.

— Хто з хлопчиків Роман, а хто — Руслан?

— Запишіть поряд їхні імена.

— Упізнайте великі букви і напишіть їх.

6. Наведення контурів малюнків

7. Розглядання букв на кульках (с. 15)

— Яка буква «зайва» на кожній кульці? (*Г, П, друкована Р*)

Порівняння великих букв *Р, Г і П*.

Пальчикова гімнастика

8. Письмо буквосполучень і речень

Можна використати вірш В. Багірової «Бабця спить».

БАБЦЯ СПИТЬ

Ходить тиша в теплих капцях.

Задрімала в кріслі бабця.

А годинник цокотить:

Бабця спить, бабця спить.

Я навшпиньки вийду з хати,

Щоби їй не заважати.

Не скачи, собачко, цить!

Бабця спить. Бабця спить.

Також перед написанням речення *Ходить сон коло вікон* учитель може за-
пропонувати дітям хором прочитати це речення, а потім продовжити:

Ходить сон коло вікон,

А дрімота коло плота.

Та й питає сон дрімоту:

— Де ми будем ночувати?

— Де хатинка тепленька,

Де дитинка маленька,

Туди підем ночувати

І дитинку колисати.

(*Коліскова пісенька*)

9. Гра «Дід Буквоїд»

10. Виконання завдання зі знаком питання

— Запам'ятайте групу букв у хмарці, знайдіть таку саме групу й обведіть її
хмаркою.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву навчилися писати на уроці?

— Який звук вона позначає?

Урок 64. **АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ МАЛОЇ БУКВИ я.**
ПОРІВНЯННЯ МАЛОЇ БУКВИ я З МАЛИМИ БУКВАМИ л, м, г.
ПИСЬМО МАЛОЇ БУКВИ я. ПИСЬМО СКЛАДІВ І СЛІВ З МАЛОЮ
БУКВОЮ я. СПИСУВАННЯ ДРУКОВАНИХ БУКВ

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів писати малу букву я, буквосполучення і слова із нею; розвивати навички списування з рукописного тексту; закріплювати вміння виконувати звуко-буквений аналіз слів; виховувати культуру письма.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Повторення правил сидіння за партою під час письма, гігієнічних правил письма

Учні повторюють, як правильно сидіти під час письма, класти зошит на парту, тримати ручку в руці. Учитель пропонує дітям продемонструвати в повітрі рух пальців під час зображення овалів, прямих і вертикальних ліній.

2. Слухання віршованих текстів. Звуковий і буквений аналіз слів

— Хто між літер найскромніший? —

Назовіть її ім'я.

Буква «я» найголосніше

Відгукнулася: «Це я!»

— Ну, а хто хвалько найбільший? —

Назовіть його ім'я.

Стало «я» тихіше миші і сказало:

«Це не я...»

І. Січовик

— У якому слові вірша ви напишете букву я? (Я, ім'я)

Порівняння кількості букв і звуків у словах *ім'я, ягода, малята*.

Уточнення звукового значення букви я. (На початку слова, складу, після голосних літера «я» завжди позначає два звуки [йа]; після приголосних вказує на м'якість попереднього приголосного і позначає звук [а].)

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

IV. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Графічний аналіз малої рукописної букви я

Порівняння друкованої і рукописної букви. Порівняння елементів малих рукописних букв я, л, м, г. Складові букви я: заокруглення з похилою лінією, яка переходить у малий овал, і пряма із заокругленням унизу.

2. Робота за малюнком зошита (с. 16)

— Роздивіться малюнок. Що на ньому зображено? (Гілка яблуні з яблуками.)

— Де стоїть буква я у слові *яблуко*? (На початку слова.)

— Чи є на малюнку елементи, подібні до букви, яка у рамочці? (Так)

— Давайте наведемо їх. Стрілочки показують, звідки треба починати.

Складання звукової схеми слова *яблуко*.

3. Письмо малої букви я

Діти очима обводять зразок букви я у рамочці, спостерігають за перетворенням друкованої букви на рукописну (*виправляється початок першого елемента та заокруглюється останній*).

— Мала буква я складається із заокруглення з похилою лінією, що переходить у малий овал, і прямої лінії із заокругленням унизу. Пишеться буква я безвіддривно. Спочатку пишемо заокруглення, яке починається трохи вище нижньої рядкової лінії, торкається її і похилою лінією, як у буквах л, м, г, доводимо до верхньої рядкової лінії, заокруглюючи під нею ліворуч, описуємо овал на половину висоти рядка і ведемо вгору знову до верхньої рядкової, не відриваючи ручки, ведемо донизу пряму похилу лінію і заокруглюємо вправо.

Учитель нагадує, як писати безвіддривно букву о.

Діти «пишуть» малу букву я в повітрі три-чотири рази. Безвіддривне написання дається їм важко. Тому необхідно, щоб вони добре запам'ятали її накреслення до того, як почнуть писати. «Пишуть» букву я в повітрі ще три-чотири рази. Після цього пишуть у перших двох рядках зошита.

Фізкультхвилинка

4. Письмо буквосполучень і слів

Під час написання буквосполучень ябл, ля, ря, ія слід безвіддривно поєднувати букви. Учитель звертає увагу дітей на місця поєднання букв: не можна в буквосполученнях ябл, ля, ря, ія піднімати високо зустрічні елементи й зливати їх в одну лінію.

5. Письмо речення

Учні читають речення, наводять його і намагаються записати, не підглядаючи у зразок.

— Які слова написані з великої букви? Чому?

6. Списування друкованих букв

— Перевести в рукописні друковані букви.

— Якими елементами подібні ці букви?

7. Розфарбовування малюнка

Учитель пропонує навести контури яблук і листочків різними кольорами.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву навчилися писати на уроці?

— Який звук вона може позначати?

— Наведіть приклади.

Урок 65. АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ ВЕЛИКОЇ БУКВИ Я. ПОРІВНЯННЯ ВЕЛИКОЇ БУКВИ Я З ВЕЛИКИМИ БУКВАМИ Л, М, Г. ПИСЬМО ВЕЛИКОЇ БУКВИ Я. СПИСУВАННЯ ДРУКОВАНИХ БУКВ, РЕЧЕНЬ. ДИКАНТ КОРОТКИХ СЛІВ

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів писати велику букву Я, сполучати її з іншими буквами; закріплювати вміння учнів писати малу букву я; розвивати мовлення, вміння порівнювати, співставляти, списувати з друкованого шрифту; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Повторення правил сидіння за партою під час письма, гігієнічних правил письма

Учні повторюють, як правильно сидіти під час письма, класти зошит на парту, тримати ручку в руці. Учитель пропонує дітям продемонструвати в повітрі рух пальців під час зображення овалів, прямих і вертикальних ліній.

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

IV. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 17)

— Що зображено на малюнку? Як звати дівчинку? Кого зустрічає дівчинка? Хто тато дівчинки? Складіть речення за схемою.

2. Графічний аналіз букви Я

На сторінку Букваря
З моря вийшла буква Я
І на якір гордо стала.
Я слова свої зібрала.
Покажіть свої знання
І назвіть слова на Я.

Порівняння малої і великої друкованих букв Яя. Порівняння рукописних букв Яя.

— Що спільного і що відмінного між малою і великою буквами Яя? (*Велика подібна до малої, тільки більша за розміром і пишеться так само.*)

Порівняння написання великої букви Я з Л, А, М, Г.

3. Письмо великої рукописної букви Я

— Велику букву Я слід починати писати там, де й малу, але верхнє заокруглення овалу (*показати*) торкається міжрядкової лінії, тобто перший елемент не закінчується на верхній рядковій лінії, а продовжується до міжрядкової; нижнє заокруглення овалу торкається верхньої рядкової лінії.

Діти тренуються в повітрі. Учитель звертає увагу дітей на письмо овалу, наголошуючи на його відмінності від кола.

Учні пишуть два рядки великої букви Я.

Фізкультхвилинка

4. Письмо буквосполучень і слів

— Яка відмінність у написанні буквосполучень Ял, ял?

— Ці буквосполучення пишуться повністю безвіддривно. Елементи, які пишуться згори вниз, мають бути однакового нахилу.

— У слові Ялта намагайтеся буквосполучення Ялт написати безвіддривно.

5. Письмо речень

Речення наводиться по пунктирах, потім — із заплученими очима у повітрі, під диктування вчителя.

Слід звернути увагу на те, що у реченні слово «Мрія» потрібно взяти у лапки. Учитель показує на дошці, як вони пишуться, порівнює з написанням коми.

— У реченні взято у лапки назву пароплава.

Що означає вислів *стала на якір*? (*Зупинилася за допомогою якоря.*)

6. Списування з друкованого шрифту

Учитель пропонує прочитати речення хором, «навести» у повітрі над друкованими буквами рукописними. З'ясувати труднощі, які виникли під час «наведення», написати речення під диктування вчителя.

7. Наведення контурів малюнків. Розфарбовування букета квітів

8. Перетворення друкованої букви на рукописну

9. «Конструювання» букви

— Знайдіть серед недописаних букв літеру *Я* і допишіть її.

10. Виконання завдань

- Наведення речення. Списування його. Слово *Христинка* диктувати по складах.
- Складання зі слів речення.
- Визначення, хто з дітей — *Яринка*, хто — *Христинка*, добирання імені третій дівчинці, його запис. Складання речення про неї.
- Читання загадки, «наведення» рукописними буквами, списування під диктування вчителя (*по складах*), запис відгадки.

11. Виконання завдання зі знаком питання

— Запам'ятайте групу букв у хмарці, знайдіть таку саму групу й обведіть її хмаркою.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву навчилися писати на уроці?

— Які звуки вона може позначати? Наведіть приклади.

Урок 66. **АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ ВЕЛИКОЇ БУКВИ В.
ПОРІВНЯННЯ ВЕЛИКОЇ БУКВИ В З ВЕЛИКОЮ БУКВОЮ З.
ПИСЬМО ВЕЛИКОЇ БУКВИ В. СПИСУВАННЯ ДРУКОВАНИХ БУКВ.
ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ МІЖ ДРУКОВАНИМИ
І РУКОПИСНИМИ БУКВАМИ**

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів писати велику букву *В* і слова з нею; розвивати вміння аналізувати, співставляти, порівнювати, узагальнювати, складати розповідь за малюнком; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 19)

— Що роблять дівчатка і хлопчик? (*Вони зустрічають весну в народних костюмах, танцюють.*)

— Мабуть, це свято весни. Що у дітей у руках?

— Чим славна весна? (*Квітами і травами.*)

— Складіть речення за поданою схемою. (*Дівчатка танцюють. Діти танцюють.*)

2. Графічний аналіз великої букви В

Буква «В» така цікава:

Стовпчик вверху,

Дві дужки справа.

Так в алфавіті живе

Всім потрібна буква «В».

— Буква *В* складається з трьох елементів: подовжена пряма похила лінія із заокругленням унизу вліво і двох півовалів — надрядкового, як у букви *Р*, і другого, як у великій букви *З*.

3. Письмо великої букви В

— У яких буквах ви вже бачили такий самий перший елемент? (*Т, І, П, У, Г, Г*)

— Другий елемент також не новий для вас. Він подібний до букви *З*. Зверніть увагу на те, що його починають писати зліва від першого елемента, заокруглюють під міжрядковою лінією праворуч на півовал (як у букви *Р*), який закінчується вище верхньої рядкової, без заокруглення вгору. Не відриваючи ручки, рухом праворуч і вниз описують більший нижній правий півовал, що торкається нижньої рядкової лінії.

— Коли ми пишемо слово з великої букви?

Це одна з найскладніших у написанні букв, тому вчитель кілька разів показує проведення того чи іншого елемента на дошці. Діти «пишуть» її в повітрі, наводять в рядку зошита, крейдою або вологим пензликом на дошці. Потім пишуть одну-дві букви самостійно в наступному рядку. Учитель перевіряє. Ще раз нагадує, що другий елемент великої букви *В* — це праві півовали. Дозволяє продовжувати роботу.

4. Письмо буквосполучень і слів

Учитель пише на дошці букви *У, О, І* та пропонує кільком учням поєднати їх із буквами *е, м, п*. Діти роблять висновки, що буква *В* поєднується з наступною буквою таким самим чином — прямим елементом, який виходить з її основи. Буквосполучення наводять і пишуть поряд самостійно. Учитель ще раз нагадує, що буква *В* починається прямою лінією від міжрядкової.

Фізкультхвилинка

5. Письмо речень

— Як треба читати речення, в кінці яких стоїть знак оклику? (*Голосно і радісно.*)

Учні наводять речення і до кінця рядка пишуть знак оклику. Потім у другому рядку записують це саме речення.

Перед написанням наступного речення вчитель пропонує послухати веснянку.

Дівчаточка-гороб'яточка,
Радьмося
Та виходьмо на травицю,
Граймося!
Та виходьмо на травицю,
В добрий час.
Нема таких співаночок,
Як у нас.

— Прочитайте речення. Підкресліть безвідривні поєднання. Напишіть, диктуючи собі слова по складах.

6. Перетворення друкованої букви на рукописну

— Що спільного у друкованих буквах? Що спільного в рукописних буквах?

7. Виконання завдань (с. 20)

1) *Встановлення відповідності між друкованими і рукописними буквами.*
(Гра «Знайди пару»).

2) *Повторення написання вивчених букв.*

— Які елементи великої букви *В* є у поданих буквах?

3) *Виконання завдання зі знаком питання.*

Гра «Нове слово»

Змінити підкреслену букву. Записати нове слово.

Гра «Хто у кого?»

4) *Робота над анаграмами.*

8. Розфарбовування малюнка

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву навчилися писати на уроці?

— Який звук вона позначає?

Урок 67. ПОЕЛЕМЕНТНИЙ АНАЛІЗ МАЛОЇ БУКВИ Ж.
ПОРІВНЯННЯ З ІНШИМИ БУКВАМИ. ПИСЬМО МАЛОЇ БУКВИ Ж.
ПИСЬМО СКЛАДІВ, СЛІВ І РЕЧЕНЬ З МАЛОЮ БУКВОЮ Ж

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів писати малу букву ж, правильно поєднувати її з іншими буквами в складах і словах; розвивати виразність вимови, вміння співставляти, порівнювати, перетворювати; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Повторення правила сидіння за партою під час письма

2. Робота над загадками

- По землі скаче, по воді пливе. (*Жаба*)
- Сам чорний, та не ворон,
Є роги, та не бик,
Шість ніг без копит. (*Жук*)
- По траві повзла змія.
Налякався добре я.
Від гадюки біг чимдуж,
А то виявився... (*вуж*).
- На дубочку народився,
На дубочку й оселився.
Восени я упаду.
Та дубочком проросту. (*Жолудь*)

— Як вимовляється звук [ж]? (*Твердо*)

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

IV. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком

— Що зображено на малюнку? (*Жолуді з дубовим листям.*)

— Що ви бачите на жолудях? (*Розчерки*)

— Учні тренують руку в написанні розчерків. Дітям потрібно вибрати: якщо пишеш лівою рукою, то обираєш ліві жолуді, а якщо правою, то обираєш праві жолуді.

Складання звукової моделі слова *жолуді*.

2. Графічний аналіз малої букви ж

Буква «Ж» — неначе жук,
Що потрапив нам до рук.
Хоч листочків «Ж» не їсть,
Та кінцівок має шість.

Співставлення друкованої і рукописної букви ж.

3. Написання рядкової букви ж

Учитель показує, як мала друкована буква ж перетворюється на рукописну: перший і третій її елементи заокруглилися, другий елемент друкованої букви перетворився на три лінії.

— Подивіться уважно на елементи букви *ж*. Чи відомі вони вам? (Такі самі два елементи є у букви «*х*».) Другий елемент складається з трьох прямих, які поєднуються, утворюючи гострі кути. (Учитель показує на дошці, як пишеться цей елемент, у збільшеному вигляді. Пропонує учням «навести» його в повітрі.)

— Ми вже тренувалися його писати. Тепер подивіться, як пишеться вся буква (у збільшеному вигляді).

— Починаємо писати нижче верхньої рядкової лінії, ведемо до неї вгору, заокруглюючи праворуч, потім униз, теж заокруглюючи. Далі трохи нижче середини цього елемента починаємо писати другий елемент — пряму — вгору до верхньої рядкової лінії; не відриваючи руки, пишемо пряму похилу до нижньої рядкової; звідти знову, не відриваючи руки, ведемо вправо пряму похилу лінію, яку трохи не доводимо до верхньої рядкової. Відступивши, пишемо третій елемент, подібний до букви *с*, який торкається другого елемента.

Учитель показує на дошці кілька разів, як писати малу букву *ж* в рядку. Діти тричі «наводять» її в повітрі. Слід звернути увагу на те, що від ширини другого елемента залежить ширина всієї букви. Чим коротшими є прямі (перша і третя) й гострішими кути, тим вужчою буде буква.

Учні пишуть букву *ж* у двох рядках.

Фізкультхвилинка

4. Письмо складів і слів

Учні читають слова, встановлюють послідовність букв.

— У яких буквосполученнях буква *ж* поєднується безвідривно, а в яких — відривно?

— У слові *вуж* букви поєднуються безвідривно.

5. Письмо речення

Діти читають і наводять речення. Аналізують його. Потім під диктування вчителя пишуть у наступному рядку.

6. Наведення контурів жолудів, листочків

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву навчилися писати на уроці?

— Який звук вона позначає?

Урок 68. ПОЕЛЕМЕНТНИЙ АНАЛІЗ ВЕЛИКОЇ БУКВИ Ж.
ПОРІВНЯННЯ ВЕЛИКОЇ БУКВИ Ж З ВЕЛИКОЮ БУКВОЮ Х.
ПИСЬМО ВЕЛИКОЇ БУКВИ Ж. ПИСЬМО СКЛАДІВ, СЛІВ І РЕЧЕНЬ
З ВЕЛИКОЮ БУКВОЮ Ж

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів писати велику букву Ж; закріплювати навички письма малої букви ж; розвивати вміння аналізувати, співставляти, порівнювати; виховувати працездатність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 22)

- До якої казки ця ілюстрація?
- Назвіть героїв казки.
- Який епізод казки проілюстровано?
- Якою зображена Лисичка? Яким зображений Журавель?
- Складіть речення за поданою схемою.
- Складіть розповідь за малюнком.

2. Графічний аналіз великої букви Ж

Жу-жу-жу, жу-жу-жу,
Своїх діток стережу,—
Каже жук.
І стереже.
Він і сам, як буква «Ж».

Співставлення структурних елементів з великими буквами С, И, Х.

- Чим подібні й відмінні велика й мала писані букви Жж?

3. Письмо великої букви Ж

Учитель пише велику букву Ж на дошці, пояснює написання.

- Велика буква Ж пишеться так само, як рядкова, лише більшого розміру, і починається трохи нижче від верхньої міжрядкової лінії.

Діти наводять елементи букви (за напрямком, указаним стрілочками, звернувши увагу на місце початку і закінчення другого елемента), пишуть букву в рядках.

4. Письмо буквосполучень і слова

- Буквосполучення Жу, Же, Жв, жи, уж поєднуються безвідривно.
- У слові дружба елементи, які виходять за межі рядка, містять пряму лінію.

Фізкультхвилинка

5. Письмо речення

Учні читають речення, аналізують його. Учитель нагадує, як ставити лапки в назві казки. Учні намагаються списати слово з першого прочитування.

6. Виконання завдання діда Буквоїда

Упізнати букву і поряд написати рукописну.

7. Виконання завдання зі знаком питання (с. 23)

- 1) Порівняння великих букв Х, Ж.
- 2) Добирання кольорів до предметів і запис словосполучень у рядки.
- 3) Списування речень з рукописного і друкованого шрифту.

8. Розфарбовування малюнка

Діти можуть добирати кольори, дивлячись на малюнок у Букварі.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Яку букву навчилися писати на уроці?
- Який звук вона позначає?

ДОДАТОК ДО УРОКУ 61

Письмо великої букви Й

Діти спостерігають перетворення великої друкованої букви *Й* на рукописну, виконане вчителем. Спочатку змінюється перший і другий елементи друкованої букви (*зливаються в один*), потім — третій елемент. Він стає подібним до попереднього рукописного елемента, але без заокруглення вгорі. Останній елемент («шапочка», «брилик») подібний до того, що у малій *й*. Учитель пише на дошці букву *Й*, коментуючи.

— Трохи нижче верхньої міжрядкової лінії робимо невеличке заокруглення, ведемо його до міжрядкової лінії, від неї прямою до нижньої рядкової, торкнувшись нижньої рядкової лінії, заокруглюємо праворуч і ведемо вгору до верхньої міжрядкової лінії. Потім починаємо писати другий елемент від міжрядкової лінії по тій, що вже написана, вниз, до нижньої рядкової, торкаючись її, заокруглюємо вправо і доводимо майже до середини рядка. Ставимо третій елемент — вигнуту коротку лінію, на міжрядковій, між першим і другим елементами.

Учні «наводять» букву *Й* у повітрі і пишуть кілька букв у рядку. Учитель застерігає дітей від написання надто широких елементів. Учні продовжують написання у двох рядках.

По закінченні письма букви *Й* учитель показує написання великої букви *И*. Учитель пояснює дітям, що в українській мові слів на букву *Ии* немає. Однак до нас приїжджають люди з інших країн, а в їхніх мовах є звук [и] на початку слів, імен, тому ми сьогодні навчимося писати велику букву *И*. Вона пишеться так само, як *Й*, тільки без «шапочки». Учні пишуть рядок букви *Ии*.

Письмо буквосполучення Йо. Письмо речень

Учитель пояснює, що букви *йо* поєднуються відривно. Учні наводять буквосполучення і речення *Йосип — пасічник*, пишуть на наступному рядку.

Наступне речення *Його пасіка в гайку* учні прочитують і пишуть під диктування вчителя.

Останнє речення учні списують з друкованого шрифту. Спочатку вони читають, потім, не торкаючись букв, наводять рукописними. Після цього списують самостійно по одному слову і перевіряють.

Урок 69. ЗАКРІПЛЕННЯ НАВИЧОК ПИСЬМА ВИВЧЕНИХ ЛІТЕР. УДОСКОНАЛЕННЯ ВМІННЯ ПИСАТИ ВЕЛИКІ БУКВИ В, З. СПИСУВАННЯ ДРУКОВАНОГО РЕЧЕННЯ. САМОДИКТАНТ

Дата _____

Клас _____

Мета: удосконалювати навички письма вивчених букв; формувати гігієнічні навички письма, вміння виконувати елементарні творчі завдання; вчити списувати з рукописного і друкованого текстів; виховувати самостійність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма

Учні повторюють, як правильно сидіти під час письма, класти зошит на парту, тримати ручку в руці. Учитель пропонує дітям продемонструвати в повітрі рух пальців під час зображення овалів, прямих і вертикальних ліній.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ. РОБОТА В ЗОШИТІ (с. 24–25)

1. Переведення друкованої букви в рукописну

— Які друковані букви ви впізнали? Скільки їх?

— Запишіть на дошці відповідні рукописні букви.

Учні аналізують, порівнюють літери з буквами на таблиці «Пиши правильно». Потім записують букви у зошитах.

2. Гра «Дай ім'я на букву В, З»

— Які імена можуть бути у дітей, якщо вони починаються буквами В і З?
Як пишуться імена?

— Назвіть жіночі імена на [з], [з']. (Зіна, Земфіра, Зоя, Зореслава, Зорянка)

— Назвіть чоловічі імена на [з], [з']. (Захар, Зіновій, Зосим)

— Назвіть чоловічі імена на [в], [в']. (Віктор, Валерій)

— Назвіть жіночі імена на [в], [в']. (Віолетта, Вероніка)

3. Письмо буквосполучень

— Буквосполучення *вз, ве* пишуться безвідривно.

4. Гра «Давайте посперечаємося»

Довгий — короткий.

Великий — малий.

Оленка весела, а Назар сумний.

5. Виконання завдання зі знаком питання

1) Порівняння букв В і З.

Привітались на шосе

Буква І та буква З.

Де ж вони? Ну й дивина:

З двох з'явилася — одна,

Їй дали ім'я нове:

Стала літера вже В.

2) Письмо буквосполучень.

— Доберіть слова, що містять подані буквосполучення.

6. Самодиктант

Ваза, зірка, вареник.

7. Перетворення друкованого тексту на рукописний

8. Робота над загадками

- Стало біло навкруги —
Я розтрушую сніги,
Наганяю холоди,
Води сковую в льоди.
В дружбі з дітьми я всіма.
Здогадались? Я — ... (*зима*).
- Сіла пташка на дубку,
Завела своє «ку-ку»!
Стрепенулись їжачок,
Заєць і козулі.
Всіх збудив той голосок,
Пісенька... (*зозулі*).
- В лісі, в полі, навкруги —
Скрізь у мене вороги.
Часом лізу я у шкоду,
Їм капусту на городах,
Моркву, ріпу, буряки.
Відгадайте, хто такий? (*Зайчик*)
- Скажіть, малята, що воно за птиця?
Все життя співати в півня вчиться,
Але і досі зна вона всього
Лиш половину пісеньки його. (*Зозуля*)
- Без ніг біжить, без крил летить. (*Вітер*)
- Що таке: пливе і летється,
Часом на камінь дереться,
Як немає — все всихає,
Звір і птаха помирає. (*Вода*)

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Які літери ми згадували на уроці?
- Яке завдання сподобалося найбільше?

Урок 70. **АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ МАЛОЇ І ВЕЛИКОЇ
БУКВ Шш. ПОРІВНЯННЯ БУКВИ ш З БУКВАМИ и, ї.
ПИСЬМО МАЛОЇ І ВЕЛИКОЇ БУКВИ Шш. ПИСЬМО СКЛАДІВ, СЛІВ
І РЕЧЕНЬ З БУКВОЮ Шш. СПИСУВАННЯ ДРУКОВАНОГО РЕЧЕННЯ**

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів правильно писати малу і велику букву Шш; вдосконалювати навички письма складів, слів і речень, вміння аналізувати і порівнювати структури букв; вчити складати речення за малюнками; виховувати дружні стосунки, колективізм.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 26)

- Що зображено на малюнку?
- Скільки хлопчиків грають у хокей?
- Чим вони грають?
- Складіть речення за схемою.

2. Ознайомлення з буквою

Звуковий аналіз слова «шайба»

- Який перший звук у цьому слові?
- Як вимовляємо цей звук?
- Кінчик язика піднятий до піднебіння. Якщо піднести долоню до рота, відчувається теплий струмінь повітря. Якою буквою ми позначали цей звук на уроці читання?

Учитель виставляє на дошці друковану і рукописну букви Шш.

На дворі лежить поліно,
Трійко пташок зверху сіло,
Подивись, ну й чудеса —
Вийшла з пташок буква «Ш».

- Розгляньте малу і велику букви Шш. Знайдіть спільне і відмінне. Діти порівнюють кількість елементів, їхню форму, знаходять подібні елементи в інших буквах (и, і, ї).

3. Підготовка руки до письма. Виконання розчерків на малюнку

4. Письмо малої букви ш

- Назвіть елементи, з яких складається буква. (Три прямі похилі палички із заокругленням унизу.)

— Мала буква ш складається з трьох відомих вам елементів, безвідривно поєднаних між собою. Починаємо писати рядкову букву ш від верхньої рядкової лінії прямою лінією вниз. Біля нижньої рядкової лінії заокруглюємо праворуч, торкаючись її, і ведемо вгору до верхньої рядкової лінії. Повторюємо знову такий самий елемент. Не відриваючи руки, ведемо вниз пряму лінію, яку заокруглюємо вправо, біля нижньої рядкової лінії ведемо до середини рядка. Пишемо на рахунок: «раз-і, два-і, три-і».

Увага учнів звертається на паралельність, однакову ширину елементів. Учні «наводять» букву в повітрі, а кілька учнів пишуть її на дошці. Потім пишуть букву ш у двох рядках.

Фізкультхвилинка

5. Письмо буквосполучень і слів

- Прочитайте склади.
- Назвіть слова до буквосполучень *ша, ош*.
- Буквосполучення *ош* пишуть безвідривно; *ша* пишуть так: пишемо букву *ш*, відриваємо руку і починаємо писати букву *а*.

У словах *шайба, шахи* зверніть увагу на похиле написання букв, поєднання букв *ах*.

6. Письмо речень

Учні хором читають речення з відповідною інтонацією. Наводиться речення по пунктирах під диктування вчителя. Таким чином виробляється темп письма. Рукописне речення учні списують по слову.

7. Розфарбовування малюнка (с. 26)

8. Робота за малюнком зошита (с. 27)

- Що зображено на малюнку?
- Як зветься пташка, що лущить шишки? (*Шишкар*)
- Скільки звуків [ш] у цьому слові?

9. Письмо великої букви Ш

— Велика буква *Ш* складається з трьох елементів. Пишемо її так, як великі букви *И, Ї*, додаючи ще одну пряму похилу із заокругленням унизу праворуч до середини рядка.

Її написання відбувається під лічбу: «і-раз-і-два-і-три-і».

Учні тренуються у повітрі в написанні букви. Потім наводять букву в першому рядку і пишуть самостійно у двох рядках, дотримуючись однакової відстані між елементами.

Учитель попереджає про можливі помилки у написанні букви: вона не має бути дуже вузька або дуже широка; часто заокруглення першого елемента скривлює пряму лінію; слід дотримувати нахил і однакову відстань між елементами.

10. Письмо буквосполучення і слова

— *Ши* — складне буквосполучення. Під час написання слід стежити за тим, щоб рухалися лише пальчики, а не вся рука, поєднувати букви плавним переходом однієї лінії в другу, вести лінії під однаковим нахилом.

Перед написанням слова *Шишкар* у зошиті учні разом з учителем кілька разів «повторюють» його у повітрі. Якщо нахил елементів буде однаковим — слово буде красивим. У цьому слові бажано чотири букви поєднати безвідривно, але для дітей це складно, бо ще недостатньо відпрацьовано пересування руки вздовж рядка одночасно з поперечним рухом, тому можна відірвати ручку після другої букви.

Фізкультхвилинка

11. Письмо речень

Учні хором читають речення, наводять під диктування вчителя і пишуть теж під диктування вчителя.

Наступне речення діти можуть записати самостійно і замість малюнка написати слово.

12. Розфарбовування малюнка

- Розфарбуйте зелені голочки прямими штрихами.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Яку букву навчилися писати на уроці?
- Які звуки вона позначає?

Урок 71. ПОЕЛЕМЕНТНИЙ АНАЛІЗ МАЛОЇ БУКВИ *ц*.
ПОРІВНЯННЯ МАЛОЇ БУКВИ *ц* З МАЛИМИ БУКВАМИ *и*, *й*.
ПИСЬМО МАЛОЇ БУКВИ *ц*. ПИСЬМО СКЛАДІВ, СЛІВ І РЕЧЕНЬ
З МАЛОЮ БУКВОЮ *ц*. СПИСУВАННЯ ДРУКОВАНОГО РЕЧЕННЯ

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів писати малу букву *ц*; розвивати мовлення, вміння аналізувати структуру букви, визначати відомі й нові елементи, з'єднувати букви в складах, словах; вчити складати розповідь за малюнком; розвивати навички самоконтролю; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 28)

- Кого ви бачите на малюнку?
- Що робить вівця?
- Що роблять горобці і синиці?
- Де це відбувається? (*Біля криниці*.)
- Складіть розповідь за малюнком.

2. Ознайомлення з буквою

— Назвіть предмети зі звуками [ц], [ц']. (*Вівця, горобці, синиці, криниця, ві-дерце, водиця*)

Діти встановлюють місце звуків [ц], [ц'] у словах. Роблять висновок, що звук буває і твердим, і м'яким.

— На письмі ці звуки позначаються буквою *ц*.

Складання звукової схеми слова *криниця*.

3. Графічний аналіз рукописної букви *ц*

Ми домалюємо перо
В папасі букви «П».
Тоді її перевернем —
І вийде буква «Ц».

— Рукописна буква *ц* складається із трьох елементів: двох прямих із заокругленням унизу і невеликої петлевидної лінії внизу.

Учні виявляють відомі й нові елементи у структурі малої друкованої і рукописної букви *ц*.

4. Письмо малої рукописної букви *ц*

— Перший і другий елементи рядкової букви *ц* пишемо подібно до елементів рядкової букви *и*, а третій елемент являє собою петлю, яку пишемо так: не відриваючи руки, ведемо вниз пряму похилу лінію, трохи нижче від нижньої рядкової лінії заокруглюємо ліворуч на петлю і перетинаємо пряму похилу лінію на нижній рядковій лінії.

Діти «пишуть» малу букву *ц* у повітрі під лічбу: «раз-і-два-і-три-і». Роблять висновок, що мала буква *ц* подібна за написанням до малої букви *и*, але заокруглення в її другому елементі вужче. Потім пишуть букву *ц* в першому й другому рядках.

5. Письмо буквосполучень

Учні читають буквосполучення. Добирають слова з цими буквосполученнями. Учитель звертає увагу дітей на місце приєднання букви *ц* до наступної букви, а також на безвідривне поєднання букв.

Фізкультхвилинка

6. Самодиктант

Учні самостійно записують назви зображених предметів.

- Як ви поєднали чотири останні букви в слові *місяць*?
- Яку букву написали після букви *с* у слові *місяць*?
- Де починали писати другу букву в слові *сонце*?

7. Виконання завдання діда Буквоїда

- Допишіть слова.

8. Списування друкованого речення

- Прочитайте речення хором.
- Назвіть безвідривні сполучення букв. (*ля, кр, риниці, ці, синиці*)

9. Розфарбовування малюнка

- Розфарбуйте овечку петельними лініями.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Яку букву навчилися писати на уроці?
- Які звуки вона позначає?

ДОДАТОК ДО УРОКУ 114

Гра «Де наголос?»

Учням роздаються набори карток. У кожного — 15 карток з окремими словами.

Завдання: розкласти картки на три групи: з наголошеним 1-м складом, наголошеним 2-м складом і наголошеним 3-м складом. Гру можна ускладнити розкладанням карток у кожному стовпчику за алфавітом.

Матеріал для гри:

Галя	весло	огірок
слива	зима	молоко
парта	Семен	санітар
клітка	сміливий	горобець
Толя	пенал	урожай
заєць	Борис	молоток
чорний	горох	помідор
Петрик	Тарас	барабан
вишня	співати	борона
гречка	кипіння	понеділок

Урок 72. **ПОЕЛЕМЕНТНИЙ АНАЛІЗ ВЕЛИКОЇ БУКВИ Ц.**
ПОРІВНЯННЯ ВЕЛИКОЇ БУКВИ Ц З ВЕЛИКИМИ БУКВАМИ И, Й.
ПИСЬМО ВЕЛИКОЇ БУКВИ Ц, СКЛАДІВ, СЛІВ І РЕЧЕНЬ З НЕЮ.
ЗАКРІПЛЕННЯ НАВИЧОК ПИСЬМА ВЕЛИКОЇ БУКВИ Ш

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів писати велику букву Ц, склади, слова з нею; закріплювати вміння писати малу букву ц, велику букву Ш; вдосконалювати вміння списувати з рукописного тексту; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 29)

- Розгляньте малюнок.
- Що на ньому зображено?
- Чи були ви у цирку?

Учні складають невеличку розповідь про свої враження після відвідування цирку.

- Виконайте звуко-буквений аналіз слова *цирк*.

2. Графічний аналіз великої букви Ц

Учитель виставляє на дошці кілька великих і малих рукописних букв. Наприклад: *Ш, ш, Р, Н, Ц, р, ц, н*. Викликаний учень добирає букви парами, клас перевіряє.

— Порівняйте велику і малу букву *Цц*, велику букви *Ц* з *Ш, Й*. Знайдіть подібність у написанні елементів цих букв.

— У великій букви *Ц* перший і другий елемент — це пряма із заокругленням угорі і вниз. Ці елементи мають багато спільного з великими буквами *Й, Ш*, а третій елемент являє собою такий самий елемент-петлю, як і в малій букви *ц*.

3. Письмо великої букви Ц

Учні записують два рядки великої букви *Ц*, звертають увагу на написання третього елемента і на однаковий нахил двох перших елементів.

4. Письмо складів

- Буквосполучення *Ця, Ці* поєднуються безвідривно.

Учитель стежить за збереженням однакового нахилу в усіх великих буквах *Ц*.

Фізкультхвилинка

5. Письмо речень

Учні наводять і записують перше і друге речення самостійно. Перед написанням останнього речення ділять слова на склади і записують під самодиктування по складах. Учитель стежить за написанням петлі.

6. Розфарбування малюнка (с. 29)

7. Закріплення вміння писати велику букву Ш

- Порівняйте букви *Ш* і *Ц*. Що відмінного у написанні букв?

8. Письмо речень

- Прочитайте речення хором.
  - Назвіть безвідривні сполучення букв.
- Учні списують по слову.

9. Самодиктант

Лінійка, олівець, цукерка.

10. Гра «Нові слова»

Учні хором читають слова, наводять під диктування вчителя і пишуть теж під диктування вчителя.

11. Гра «Конструктор»

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Яку букву навчилися писати на уроці?
- Який звук вона позначає?
- Написання яких букв повторили?

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ

Гра «Утвори слово»

- Які слова можна утворити, додавши склад *цу*?

<input type="text"/> керка	<input type="text"/> кор	<input type="text"/> пкий
----------------------------	--------------------------	---------------------------

- Утворіть слова, додавши склад *це*.

<input type="text"/> гла	<input type="text"/> мент	
<input type="text"/> лофан	<input type="text"/> рква	<input type="text"/> нтр

- Який останній звук у слові *стілець*? ([ц']) Дайте йому характеристику. (Приголосний, м'який)

- Утворіть слова, додаючи звук [ц'].

Гамане <input type="text"/>	оліве <input type="text"/>	продаве <input type="text"/>	міся <input type="text"/>
-----------------------------	----------------------------	------------------------------	---------------------------

Урок 73. АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ МАЛОЇ І ВЕЛИКОЇ БУКВ *ї*. ПИСЬМО МАЛОЇ І ВЕЛИКОЇ БУКВИ *ї*, СКЛАДІВ, СЛІВ І РЕЧЕНЬ З НЕЮ. СПИСУВАННЯ ДРУКОВАНОГО РЕЧЕННЯ

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів правильно писати малу і велику букву *ї*; складі, слова із нею; розвивати мовлення; вміння співставляти, порівнювати; закріплювати знання про написання великих букв; виховувати патріотичні почуття.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 31–32)

- Що зображено на малюнку?
- Як ви впізнали, що це Київ?
- Що ви знаєте про Київ?
- Чому на малюнку зображено гілку каштанів? (*Їх багато в Києві.*)
- Що ви бачите на мосту?

2. Ознайомлення з буквою

Із слова *поїзд* виділяють звук [йі], що позначаються однією буквою *ї*.

Ранні птахи солов'ї,
Покажіть нам букву *ї*!
Буква *ї* така ж, як *і*,
Тільки крапок зверху дві.

3. Графічний аналіз букви

- У яких буквах складові елементи подібні до елементів букви *ї*?

4. Письмо малої букви *ї*

— Починаємо писати рядкову букву *ї* від верхньої рядкової лінії вниз прямою, а біля нижньої рядкової лінії заокруглюємо і закінчуємо на середині рядка. Потім поставимо дві крапки над першим елементом (*зліва і справа*) над верхньою рядковою лінією.

Дві крапки пишуться трохи вище верхньої рядкової лінії так, щоб перший елемент був ніби між ними. Щоб правильно поставити крапки, слід торкнутися ручкою паперу.

Діти пишуть рядок букви *ї* в зошиті.

Фізкультхвилинка

5. Письмо великої букви *Ї*

— Назвіть елементи великої букви *Ї*. Порівняйте їх з елементами великих букв *Н, І, Г, Т*.

Учні пишуть рядок букви *Ї*.

6. Письмо буквосполучень і слова

- Прочитайте буквосполучення.
- Доберіть слова з цими буквосполученнями.

Учитель звертає увагу учнів на поєднувальну лінію, яка в обох випадках виходить з основи букви. Тільки в першому поєднанні вона довша, ніж у другому.

Перед написанням слова *Україна* вчитель пропонує послухати вірш.

Україна,
Рідний край,
Поле, річка,
Синій гай.
Любо стежкою іти —
Тут живемо я і ти! —

Учні наводять слово *Україна* і пишуть його до кінця рядка.

— Це слово завжди пишеться з великої букви.

7. Письмо речення

Діти читають речення хором, аналізують його, потім списують по слову. Можна запропонувати дітям починати речення на тому самому рядку, де є зразок, щоб вони привчалися заповнювати рядок.

8. Виконання завдання діда Буквоїда

— Допишіть букви, спишіть слова.

9. Розфарбовування малюнка

— Розфарбуйте квіти каштанів.

10. Письмо слів

- Прочитайте слова, порівняйте їх.
- Що однакового у написанні.
- Складіть речення із цими словами.

11. Письмо речень

Перше речення наводиться по пунктирах під диктування вчителя. Таким чином виробляється темп письма. Потім записується під диктування вчителя.

Рукописне речення учні списують по слову.

Перед списуванням друкованого речення учні перетворюють його в повітрі на рукописне.

12. Гра «Нове слово»

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Яку букву навчилися писати на уроці?
- Який звук вона завжди позначає?

**Урок 74. ПОЕЛЕМЕНТНИЙ АНАЛІЗ ВЕЛИКОЇ БУКВИ К.
ПОРІВНЯННЯ З ВЕЛИКОЮ РУКОПИСНОЮ БУКВОЮ Н.
ПИСЬМО ВЕЛИКОЇ БУКВИ К, СКЛАДІВ, СЛІВ І РЕЧЕНЬ З НЕЮ.
ЗАКРІПЛЕННЯ НАВИЧОК ПИСЬМА ВИВЧЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛІТЕР**

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів писати велику букву *К* та поєднувати її з іншими буквами, розрізняти звуки, які вона позначає; розвивати мовлення, вміння аналізувати структуру букв, слів, писати під диктовку; виховувати патріотичні почуття.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 33)

— Що зображено на малюнку?
— Кому споруджено цей пам'ятник?
— Князі Кий, Хорив, Щек і їхня сестра Либідь — засновники Києва. На честь старшого брата Кия назвали місцевість, де вони оселилися, — майбутнє місто Київ.

— До якого слова наведена схема? (*Київ*)

2. Графічний аналіз великої букви К

Зіставлення елементів рукописних букв *І, Ї, Т, Н*.

3. Письмо великої букви К

— Зіставте написання великої і малої рукописних букв *Кк*. Вони складаються з подібних елементів. (*Показати*.) Розгляньте велику букву *К* у зошиті в рамці.

— Велика буква *К* починається, як і велика буква *І*, і продовжується вліво. Третій елемент починається трохи нижче від міжрядкової, біля неї заокруглюється вліво і ведеться похило вниз, та, не доходячи до верхньої рядкової лінії, повертає вліво до 1-го елемента. Звідти починається 4-й елемент, який пишеться по третьому до того місця, де третій піднімається вгору, а четвертий продовжується вниз «стілчиком» до нижньої рядкової, де й заокруглюється вправо.

Учитель, коментуючи, показує кілька разів на дошці, як писати велику букву *К*.

— «Напишіть» у повітрі разом третій і четвертий елементи.

Учні пишуть самостійно три букви, учитель перевіряє, вказує на помилки. Пропонує закінчити рядок і писати в наступному, звертаючись постійно до зразка.

4. Письмо буквосполучень і слів

— Прочитайте буквосполучення в рядках.
— Поміркуйте, які слова можна з ними скласти. Добирайте такі, що означають імена, назви предметів чи назви міст, сіл. Наприклад, які імена можна придумати зі складами *Ки, Ко*? (*Килинка, Кирило, Костя, Микола*)

5. Письмо речень

— Ковель — це місто в Україні. Буква *К* з літерою *о* тут поєднуються від-
ривно.

Звертайте увагу на однаковий нахил основних елементів букв.

— Як ви розумієте слово *заснував*? (*Побудував*) У буквосполученні *ув* слід зберегти пряму лінію в буквах.

Учні наводять речення по пунктирах під диктування вчителя. Таким чином виробляється темп письма. Рукописне речення учні списують по слову.

Фізкультхвилинка

6. Закріплення навичок письма вивчених великих літер (с. 34)

7. Читання назв міст України

— Які з цих назв міст для вас нові? Які перші букви слід писати у назвах міст?

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву навчилися писати на уроці?

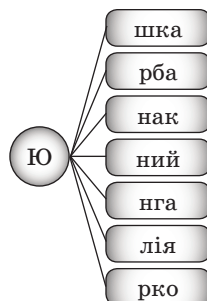
— Який звук вона позначає?

ДОДАТОК ДО УРОКУ 75

Гра «Додай три букви»

Учитель може допомагати дітям відгадати слова, наводячи найпростіші пояснення до їхніх лексичних значень:

- перша страва;
- багато людей, які зібралися разом на майдані;
- молодий хлопець;
- ознака молодого хлопця;
- маленький хлопчик, який виконує на кораблі обов'язки матроса;
- ім'я дівчинки;
- ім'я хлопчика.

Урок 75. АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ МАЛОЇ І ВЕЛИКОЇ БУКВ ЮЮ. ПИСЬМО МАЛОЇ І ВЕЛИКОЇ БУКВИ ЮЮ, СЛІВ І РЕЧЕНЬ З НЕЮ. СПИСУВАННЯ ДРУКОВАНОГО РЕЧЕННЯ

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів писати малу і велику букву Юю, поєднувати її з іншими буквами; розвивати мовлення, фонематичний слух, уміння порівнювати, зіставляти; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 35)

- Розгляньте малюнок.
- Кого ви бачите?
- Яка дівчинка? Яка пташка?
- Чому ви вважаєте, що пташка казкова?
- Чому дівчинка весела?
- Чому співає пісеньку?
- Складіть речення за поданою схемою. (*Пташка несе стрічечки. Дівчинка співає пісеньку. Світить яскраве сонечко.*)

2. Ознайомлення з буквою

- Послухайте слова *чую, співаю, бігаю, літаю*. Які звуки ви чуєте на кінці слів? ([й], [у])
  - Чи є таке сполучення звуків у словах *малюнок, тюльпан*?
  - Запам'ятайте, що звукосполучення [йу] позначається на письмі буквою ю.
- Буква ю на письмі позначає м'якість попереднього приголосного звука.

Буква ця усім відома:

Перед Я вона стоїть.

В ній дві палички і коло —

Згадаєтесь уміть.

Є ця буква в слові «Юля»,

І в словах «сміюсь», «стою».

Ой, яка ж вона красуня,

Ця чудова буква Ю.

3. Графічний аналіз малої букви ю

- Складається із трьох елементів: прямої, овалу і невеликого штриха (*прямої лінії*).

Зіставлення з елементами рядкових рукописних букв *н, и, а, о, д, б, ш*. (*Однакові елементи — овал і пряма горизонтальна похила лінія.*)

4. Письмо малої букви ю

- Перший елемент рядкової букви ю — пряма похила лінія, яку пишемо від верхньої рядкової лінії до нижньої. Другий елемент — коротенька пряма лінія, як у рядкової букви *н*. Третій елемент — похилий овал (*пишемо, як букву «о»*).

Після цього діти пишуть малу букву ю в першому і частині другого рядка. Слід звернути їхню увагу на відстань між буквами. Виявивши помилки у зображенні малої букви ю, необхідно ще раз показати її написання на дошці з коментарем. Можлива помилка — різний нахил елементів (*прямої й овалу*). Учнім слід пояснити, що коли овал, заокруглившись під верхньою рядковою лінією, ведеться вниз, то є невеличкий відрізок лінії, близький до прямої, і її потрібно намагатися вести з таким нахилом, як перший елемент букви, а потім

заокруглити, торкаючись нижньої рядкової лінії, і знову з таким нахилом вести овал угору до початку його написання.

5. Письмо буквосполучень, слова

Усі подані буквосполучення і слово слід поєднувати безвідривно, зберігати однаковий нахил елементів букв.

Фізкультхвилинка

6. Письмо речень

Перше речення діти «наводять» рукописними буквами у повітрі над друкованими словами.

— Які букви ви «поєднали» безвідривно?

Учні списують речення самостійно.

Друге речення учні читають і пишуть під диктування вчителя.

7. Розфарбовування малюнка (с. 35)

8. Робота за малюнком зошита (с. 36)

— Розгляньте малюнок. Що на ньому зображено?

— Чи бачили ви вистави з участю дітей?

— Чи хотіли б ви працювати в театрі?

— Що для цього треба вміти?

— Складіть речення за схемою. Доберіть імена на букву *Ю*.

— Назвіть чоловічі імена на *Ю*. (*Юрій, Юхим*)

— Назвіть жіночі імена на *Ю*. (*Юля, Юстина, Юнія*)

9. Графічний аналіз великої букви *Ю*

— Порівняйте будову великої і малої букв *Юю*. З яких елементів складається велика буква *Ю*?

— Наведіть приклади букв, які поєднуються з іншими подібно до букви *Ю*. (*О, З, Б*)

— Велика буква *Ю* складається з трьох елементів. Перший — як велика буква *І*. Другий — коротенька пряма лінія, яку пишемо, відриваючи руку після першого елемента, трішки вище від верхньої рядкової лінії. Третій елемент — овал, який пишемо, відриваючи руку, похило, як велику букву *О*.

10. Письмо великої букви *Ю*

Потім учні пишуть велику букву *Ю* у двох рядках. Учитель пояснює написання овалу — він теж похилий, рух від заокруглення вниз іде з відхиленням уліво.

11. Письмо буквосполучень і слів

12. Письмо речень

Перше речення наводиться, звертається увага на слово *танцюють*, де пишуться дві букви *ю*.

13. Виконання завдання зі знаком питання

— Прочитайте злиті слова, ручкою поставте роз'єднувальну пряму лінію. Речення запишіть правильно.

14. Розфарбовування малюнка (с. 36)

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву навчилися писати на уроці?

— Які звуки вона може позначати?

— Наведіть приклади.

Урок 76. АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ МАЛОЇ І ВЕЛИКОЇ БУКВ Єє. ПОРІВНЯННЯ ВЕЛИКОЇ БУКВИ Є З ВЕЛИКИМИ БУКВАМИ, ЇХ ЕЛЕМЕНТАМИ — О, С, Х, Ж. ПИСЬМО МАЛОЇ І ВЕЛИКОЇ БУКВИ Єє, СЛІВ І РЕЧЕННЯ З НЕЮ. ПИСЬМО ЗНАКА ПИТАННЯ. САМОДИКАНТ

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів писати малу і велику букву Єє, слова та речення з нею; розвивати мовлення, вміння зосереджуватися; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 37)

- Хто сидить у барлозі?
- Чому він такий здивований?
- Що ще зображено?
- Відгадайте загадку.

- Навесні я зацвітаю
Синім цвітом серед гаю.
Відгадайте, що за квітка,
Бо мене не стане влітку. (Пролісок)

— Опишіть квітку проліска. (Пролісок — це рослина з блакитними, синіми, фіолетовими або білими квітками.)

2. Ознайомлення з буквою

Учитель виставляє на дошці букви я, ю, ї.

- Які звуки вони позначають?
- Буква є теж позначає два звуки.

- Не ховайся, букво Є,
Озовися, де ти є?
— Я, сказала буква Є,—
У словах: *моє, твоє,*
У фойє і в ательє,
У єхидни, у єнота,
А нема — у бегемота.

3. Графічний аналіз малої і великої букв Єє

- Порівняйте малу і велику, друковану і рукописну букви Єє.
- На яку з букв чи елементів букв подібна велика писана буква Є? (О, С, Х, Ж)
- Велика буква Є відрізняється від малої лише розміром, а поперечний елемент проходить трохи вище рядкової лінії.

4. Письмо малої рукописної букви є

— Розгляньте букву є в рамці. У яких буквах такі елементи ви вже писали? (У буквах с, о, х, н, ю, ж)

— Рядкову букву є починаємо писати трохи нижче від верхньої рядкової лінії, заокруглюємо вліво під рядковою лінією і ведемо, заокруглюючи, вниз до нижньої рядкової лінії, де знову заокруглюємо і закінчуємо на середині рядка. Буква є — це півовал, верхнє заокруглення слід писати вужче, ніж нижнє. Посередині зліва направо пишемо невелику пряму лінію.

Учитель нагадує, що в рядку подано допоміжні похилі лінії з метою «вирівнювання спинки» букви *є*.

5. Письмо буквосполучень та слів

Кожне слово діти читають хором, складають з ними речення. Потім наводять слова і записують їх у рядку. Учитель звертає увагу на складні та безвідривні поєднання у буквосполученнях *озціві, жив, ригр, рилі*.

Фізкультхвилинка

6. Письмо речення

— Із якої загадки цей рядок?

- Тане сніжок,
Квітне лужок,
День прибуває.
Коли це буває? (*Весною*)

— Прочитайте речення з питальною інтонацією. Чому саме так треба читати?

— Який знак про це свідчить?

Учні пишуть знак питання на дошці. У зошиті наводять речення.

7. Виконання завдання зі знаком питання

— Упізнайте букви і напишіть їх великими рукописними.

8. Розфарбовування малюнка (с. 37)

9. Робота за малюнком зошита (с. 38)

10. Письмо великої букви *Є*, слів із нею

— Велику букву *Є* починаємо писати із заокруглення, що торкається верхньої міжрядкової лінії, і закінчуємо нижнім заокругленням на нижній рядковій лінії. Не вище від верхньої рядкової лінії ставиться поперечна пряма лінія.

— Коли чоловіка називають Євгенович?

— Виконайте звуко-буквений аналіз слова *Євген*.

11. Письмо речень

— Наведіть речення. Які букви будуть поєднуватися безвідривно?

12. Виконання завдання діда Буквоїда

— Закінчіть слова, додаючи стільки букв, скільки стоїть крапок.

13. Розфарбовування малюнка (с. 38)

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву навчилися писати на уроці?

— Які звуки вона позначає?

— Наведіть приклади.

Урок 77. АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ МАЛОЇ БУКВИ *щ*. ПОРІВНЯННЯ МАЛОЇ БУКВИ *щ* З МАЛИМИ БУКВАМИ *ш*, *ц*. ПИСЬМО МАЛОЇ БУКВИ *щ*, СЛІВ І РЕЧЕНЬ З НЕЮ

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів писати рядкову букву *щ*; закріпити уявлення про її звукове значення, розвивати мовлення, вміння аналізувати структуру малої букви *щ*, зіставляти її елементи з уже відомими, правильно розташовувати в рядку; виховувати патріотичні почуття.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 39)

- Що зображено на малюнку?
- Як одягнені діти?
- Що тримає хлопчик?
- Що в руках у дівчинки?
- Чому на малюнку зобразили купці калини?
- Які вірші про Батьківщину ви знаєте?

ЦЕ МОЯ УКРАЇНА

Зацвітає калина,
Зеленіє ліщина,
Степом котиться диво-луна,
Це моя Україна,
Це моя Батьківщина,
Що, як тато і мама, одна.

А. Камінчук

ПРО НАШУ УКРАЇНУ

Ми дуже любим весь наш край,
І любим Україну,
Її лани, зелений гай,
В саду — рясну калину.
Там соловейко навесні
Співає між гілками:
Та й ми співаємо пісні —
Змагається він з нами!

М. Познанська

— Кожна країна має свій знак (*символ*) — герб, щоб інші країни могли її впізнати за ним. Скільки країн, стільки й гербів. Наш герб — тризуб — має таку форму, як на малюнку.

Діти розфарбовують герб жовтим кольором, тло прапора — верхню частину — блакитним, нижню — жовтим.

— Вимовте слово *Батьківщина*. Назвіть звуки.

— Якою буквою позначається сполучення звуків [шч]?

- Розкажіть про букву *Щ*!
- Та вона така ж, як *Ш*,
- Тільки в неї, — каже Костик, —
- Як гачок, праворуч хвостик.

2. Графічний аналіз малої рукописної букви *щ*

— Розгляньте букву *щ* у рамочці. З яких елементів складається буква *щ*? (З трьох прямих похилих ліній із заокругленням унизу і невеличкої петлі.)

Порівняння з елементами рядкових букв *ц*, *и*, *й*. Аналіз особливостей кожного з чотирьох елементів.

3. Письмо малої букви *щ*, складів і слів із нею

Учні спостерігають за перетворенням малої друкованої букви *щ* на рукописну.

— Рядкова буква *щ* пишеться, як рядкова буква *ш*, але заокруглення в останньому елементі вужче, тому що, не відриваючи руки, пишемо петлю, як у рядковій букві *ц*.

Учні пишуть малу букву *щ* під лічбу: «раз-і-два-і-три-і-чотири-і». Допишують букву в рядку. У наступному рядку пишуть склади *ща*, *щи*, добирають слова з цими складами.

Фізкультхвилинка

4. Письмо слів і речень

Учні читають слова і речення хором.

— Чим відрізняються слова *краща* і *найкраща*?

— Складіть речення з ними про свої улюблені іграшки. Наприклад: *Моя найкраща іграшка — конструктор «Лего».*

Перед наведенням слів слід звернути увагу учнів на однаковий нахил усіх прямих елементів у буквах.

Рукописне речення учні списують по слову. Друге речення наводять по пунктирах під диктування вчителя. Таким чином виробляється темп письма.

Учитель звертає увагу учнів на поєднання у буквосполученнях *юб*, *Ва*, *ьк*, *вщину*, *св*.

5. Розфарбовування малюнка

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву навчилися писати на уроці?

— Які звуки вона позначає?

— Наведіть приклади.

Урок 78. АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ ВЕЛИКОЇ БУКВИ **Щ**. ПОРІВНЯННЯ ВЕЛИКОЇ БУКВИ **Щ** З ВЕЛИКИМИ БУКВАМИ **Ш**, **Ц**. ПИСЬМО ВЕЛИКОЇ БУКВИ **Щ**. ЗАКРІПЛЕННЯ НАВИЧОК ПИСЬМА ВИВЧЕНИХ БУКВ. СПИСУВАННЯ ДРУКОВАНИХ РЕЧЕНЬ. ДИКТАНТ

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів писати велику букву **Щ**, поєднувати її з іншими буквами; розвивати мову, вміння визначати звуки [шч], які позначаються однією буквою, зіставляти елементи букв; виховувати пізнавальний інтерес.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 40)

- Розгляньте малюнок.
- Що на ньому зображено?
- Що робить дівчинка?
- Що зображено внизу малюнка? (*Земля, в яку покладені зернятка, і вони вже проросли.*)
- Які це можуть бути зернятка? (*Квасоля, соняшник...*)
- А як ви гадаєте, чому так посміхається сонечко?

2. Графічний аналіз великої букви **Щ**

Букві **Щ** сказала **Ш**:

- Ти стрибаєш, як лоша.
- Я на тебе дуже схожа,
- Хоч стрибати так не можу...
- А відгадка тут проста:
- Я — з хвостом,
- Ти — без хвоста.

— З яких елементів складається рукописна велика буква **Щ**? (*З трьох прямих подовжених ліній із заокругленням унизу і невеликої петлі; останній елемент заокруглюється вужче і переходить у петлю.*)

Порівняння елементів вивчених великих букв **Ц** й **Ш**.

— З якою буквою вона має найбільше спільного?

3. Письмо великої букви **Щ**

— Велика буква **Щ** пишеться, як велика буква **Ш**, але її останнє заокруглення вужче, і пишеться воно, не відриваючи руки, з петлею вниз.

Діти пишуть велику букву **Щ** у двох рядках під лічбу: «і-раз-і-два-і-три-і-чотири-і».

4. Письмо слів

- Прочитайте слова.
- Складіть з ними речення.
- Назвіть слова, в яких є ці склади.
- Отже, буквосполучення **Що** може бути частиною слів (*щока, щодня, щогла, дещо*), а може бути питальним словом, тоді біля нього ставлять знак питання.

Фізкультхвилинка

5. Письмо речень

- Прочитайте перше речення.
- Відгадайте загадку, скориставшись малюнком.

Перед написанням речень слід звернути увагу на поєднання в буквосполученнях *сх* (не розтягувати), *одить*, *ння*, *рнятк* (спробувати поєднати безвідривно). Щоб не «загубилися» елементи у буквосполученні *ший*, можна дозволити відривати ручку після кожної букви чи рахувати елементи вголос.

6. Розфарбовування малюнка (с. 40)

7. Закріплення навичок письма вивчених букв

— Слова *Україна* і *Батьківщина* — близькі за значенням. Які ще слова можна дібрати? (*Вітчизна*, *рідний край*)

8. Списування друкованих речень

9. Диктант

Щука, щітка, дощ, кущ, лящ, щавель, ящірка, щиро, щедро, борщ, щічки, щасливі, блищить, хрущ, щиглик.

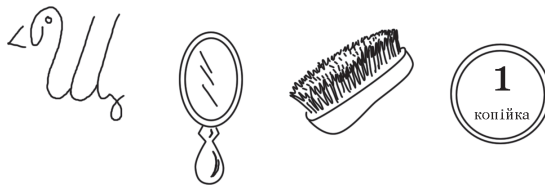
Щаслива наша Батьківщина.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Яку букву навчилися писати на уроці?
- Які звуки вона позначає?
- Наведіть приклади.

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ

Розучування вірша за допомогою методу асоціативних малюнків

Щиглик дуже гарним став, щітку він собі придбав.

Пір'я чистити щодня змалку вчили пташеня.

Урок 79. ПИСЬМО ВЕЛИКОЇ БУКВИ Д. ПОРІВНЯННЯ ФОРМИ ВЕЛИКОЇ І МАЛОЇ БУКВИ. ПИСЬМО БУКВОСПОЛУЧЕНЬ З ВЕЛИКОЮ БУКВОЮ Д, СЛІВ, РЕЧЕНЬ З НЕЮ. СПИСУВАННЯ ДРУКОВАНОГО РЕЧЕННЯ

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів писати велику букву *Д*, порівнювати її з іншими буквами; розвивати мовлення, вміння аналізувати, зіставляти, порівнювати, узагальнювати, візуально визначати правильну форму букви серед інших букв; виховувати уважність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 42)

— Розгляньте малюнок. Що роблять діти? Чому вони радіють? Що промовляють діти? Складіть розповідь за малюнком.

2. Ознайомлення з буквою

— Порівняйте перші звуки у словах *діти* і *дощик*.

— Якою буквою позначаються ці звуки?

Буква *Д*, наче дім,
Височений дах на нім.

— Назвіть чоловічі імена на [д], [д']. (*Давид, Діма, Дмитро*)

— Назвіть жіночі імена на [д], [д']. (*Дора, Дарина, Дорофея*)

— Доберіть назви міст на [д], [д']. (*Донецьк, Добруш*)

— Назвіть назви річок на [д], [д']. (*Дністер, Дніпро, Десна*)

3. Графічний аналіз великої букви *Д*

— Елементи великої рукописної букви *Д* — це пряма похила подовжена лінія з лежачою петлею і великим півовалом.

Порівняння форми друкованої і рукописної великої букви *Д*.

— Зверніть увагу: пряма похила подовжена лінія — це та сама пряма, що й перший елемент у великих буквах *Р, Т, І*.

4. Підготовка руки до письма. Виконання розчерків на малюнку

Написання петлі й півовала рукописної букви за напрямком стрілочок на малюнку.

5. Письмо великої букви *Д*

— Велику букву *Д* починаємо писати від міжрядкової лінії прямою, похилою подовженою лінією, яку біля нижньої рядкової лінії заокруглюємо ліворуч угору, праворуч і вниз, описуючи петлю («рибку»). Біля нижньої рядкової лінії заокруглюємо ліворуч угору, описуючи великий правий півовал, що торкається міжрядкової лінії, закінчуємо його нижче від лінії, зліва від прямої похилої. Петля має лежати на нижній рядковій лінії.

Перед написанням великої букви *Д* у зошиті діти «пишуть» її три-чотири рази в повітрі із заплющеними і розплющеними очима. Під час написання в рядку спостерігають за розташуванням букви між двома допоміжними лініями.

6. Письмо буквосполучень і слів

Учні читають буквосполучення і слова хором.

- Як буква *Д* поєднується з іншими буквами?
- До якого поєднання букв воно подібне? (*Поєднується, як О, Р, У з іншими буквами.*)

Слова учні спочатку наводять, а потім пишуть у рядку, безвідривно поєднуючи букви у буквосполученнях *митр, рик, ринк*.

Фізкультхвилинка

Сонечко втомилося
Нам усім світити.
Нам його швиденько
Слід розвеселити:
Немов курочка чубата,
На одній нозі треба стрибати.
І як півник голосистий,
Треба швидко нам присісти.
Немов котик, вигнуть спинку,
Як горобчик, зацвірінькати.
І, як жабка, пострибати,
І, як бусол, постояти.
Дуже гарно, дуже мило,
Добре всі ми відпочили.

7. Письмо речення

Учні читають речення в зошиті з тією інтонацією, яку підказує знак оклику. Пишуть речення повільно, звертаючи увагу на однаковий нахил складових елементів букв.

Учні обмінюються зошитами і перевіряють написане.

8. Виконання завдання зі знаком питання

- Обведіть ручкою букву правильної форми.

9. Розфарбовування малюнка

10. Письмо букв і речень. Списування з рукописного шрифту

- Які назви річок, озер і міст України ви запам'ятали?

11. Списування друкованого речення

- Зверніть увагу на однаковий нахил основних елементів букв.
Речення учні списують по слову.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Яку букву навчилися писати на уроці?
- Які звуки вона позначає?
- Наведіть приклади.

Урок 80. АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ МАЛОЇ БУКВИ *ф*. ПОРІВНЯННЯ МАЛОЇ БУКВИ *ф* З МАЛОЮ БУКВОЮ *о*. ПИСЬМО МАЛОЇ БУКВИ *ф*, БУКВОСПОЛУЧЕНЬ, СЛІВ ТА РЕЧЕНЬ З НЕЮ

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити дітей писати малу букву *ф*, поєднувати її з іншими буквами у складах і словах; закріплювати вміння виконувати звуко-буквений аналіз слів; розвивати вміння порівнювати, аналізувати, зіставляти, узагальнювати; удосконалювати вимову; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 44)

- Розгляньте малюнок.
- Кого ви бачите?
- Де сидить фазан?
- Що робить дівчинка?
- Які квіти вона саджає?
- Складіть речення за поданою схемою.

2. Ознайомлення з буквою

- Який перший звук у слові *фонтан*?
- Слід правильно вимовляти цей звук. В утворенні звука [ф] найактивнішу участь беруть губи: струмінь повітря під час вимови звука [ф] проходить крізь щілину між нижньою губою і верхніми зубами.
- Порівняйте вимову звука [ф] з вимовою звуків [х] і [в].

Буква «еФ» взялася в боки —
Одягла мерщій вінок,
Лиш почує десь музики,
То найперша йде в танок.

В. Гринько

3. Графічний аналіз рядкової букви *ф*

Порівняння друкованої і рукописної рядкової букви *ф*.

- Буква *ф* складається з трьох елементів: лівого і правого овалів та прямої подовженої похилої лінії.
- Де треба писати овали? Відкіля і куди вести пряму похилу лінію?
- Порівняння малої букви *ф* з малими буквами *о*, *а*, *р*.

4. Письмо малої рукописної букви *ф*

— Рядкова буква *ф* складається з двох овалів і прямої лінії. Писати її починаємо з лівого овалу, як рядкові букви *а*, *о*, *д*, *б*: ведемо вгору до верхньої рядкової. Не відриваючи руки, проводимо вниз пряму похилу подовжену лінію до міжрядкової лінії. Потім вище, від середини рядка починаємо писати другий овал. Заокруглюємо його праворуч угору до верхньої рядкової лінії і вниз, поступово заокруглюючи. Після нижньої рядкової лінії ведемо ліворуч.

Учитель пропонує учням потренуватися у написанні складових елементів у предметах на малюнку. Звертає увагу дітей на стрілочки, які вказують, як зображувати елемент.

Діти подумки обводять елементи букви *ф* у рамці, потім пишуть два рядки букви *ф*.

5. Письмо буквосполучень і слів

— Прочитайте буквосполучення, доберіть слова, що містять ці буквосполучення.

- Які з'єднання букв у поданих буквосполученнях?
- Прочитайте кожне слово, правильно вимовляючи звук [ф].
- Як поєднується буква *ф* з наступною і попередньою буквами.

Фізкультхвилинка

6. Письмо речення

Учні наводять речення, потім списують його, диктуючи собі слова по складах.

- Чи підходить це речення до схеми, поданої під малюнком?

7. Малюнковий диктант. Робота в парах

— Як правильно називаються предмети, зображені на малюнках унизу сторінки?

- Запишіть їхні назви. (*Телефон, туфлі*)

8. Розфарбовування малюнка

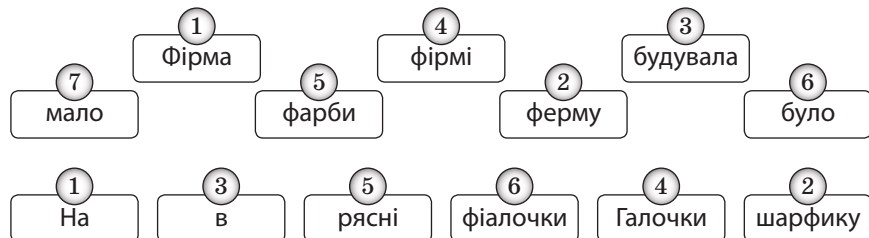
- Розфарбуйте воду з фонтана згори донизу довгими лініями.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Яку букву навчилися писати на уроці?
- Наведіть приклади слів з цією буквою.

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ

Вправа «Слухняний ротик»

Урок 81. ПИСЬМО ВЕЛИКОЇ БУКВИ Ф.

ПИСЬМО БУКВОСПОЛУЧЕНЬ, СЛІВ І РЕЧЕНЬ З ВЕЛИКОЮ БУКВОЮ Ф

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити з місцем розташування великої букви Ф у сітці зошита; вчити писати велику букву Ф; закріплювати навички письма малої букви ф; розвивати мовлення, пізнавальні можливості, навички письма, вміння аналізувати, порівнювати, зіставляти; виховувати дружбу, колективізм.

Хід уроку

І. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

1. Робота за малюнком зошита (с. 45)

- Що роблять хлопчики на спортивному полі?
- У що одягнені футболісти?
- Яким видом спорту вони займаються?
- Назвіть предмет, яким фотографують.
- Складіть невеличку розповідь за малюнком.

2. Графічний аналіз великої рукописної букви Ф

- У яких словах пишеться велика буква Ф?
  - Назвіть чоловічі імена на [ф], [ф']. (Федір, Філарет, Федот, Флор, Фока, Фадей, Фенікс, Феофан, Фома, Филимон)
  - Назвіть жіночі імена на [ф], [ф']. (Фаїна, Федора, Флора, Феоктиста, Феодосія, Фросина, Феона)
  - Доберіть назви міст на [ф], [ф']. (Феодосія, Фастів, Флоренція)
- Зіставлення великої букви Ф з іншими рукописними буквами і рядковою ф.
- Зіставте форми великої і малої букв Фф, знайдіть спільне й відмінне у їх написанні. (Відрізняється від рядкової розміром і розташуванням на рядку: рядкова пишеться між верхньою лінією робочого рядка і нижньою міжрядковою; велика — між верхньою міжрядковою і нижньою лінією робочого рядка. За формою велика буква схожа на малу (правий і лівий овали), відрізняється прямою подовженою похилою із заокругленням унизу вліво.)

3. Письмо великої букви Ф

— Для написання великої букви Ф між міжрядковою та верхньою рядковою лініями пишемо овал, який закінчується на міжрядковій лінії. Звідси ведемо пряму, похилу подовжену лінію, яка на нижній рядковій лінії заокруглюється. Потім пишемо останній елемент, подібно до останнього елемента рядкової букви ф.

Учитель кілька разів пише на дошці в рядку велику букву Ф, коментуючи.

Діти «наводять» велику букву Ф у повітрі, ще раз уважно розглядають її елементи в зошиті і пишуть у двох рядках.

Слід звернути особливу увагу учнів на те, що бокові лінії овалу наближаються до прямої лінії.

Фізкультхвилинка

4. Написання складів і слів

- Прочитайте склади.
  - Доберіть слова з цими складами.
  - Як велика буква поєднується з іншими буквами? (Прямою лінією.)
- Учні вправляються в поєднанні великої букви Ф з іншими буквами. (Учитель одночасно пише на дошці.)
- У слові Федір не розтягуйте поєднувальний елемент від букви Ф до е.

Під час написання слова *футбол* слід запропонувати кілька разів повторити слово *футбол*, виділити звук [т]. Звернути увагу на початок написання букви *о* у цьому слові.

5. Письмо речень

Учні читають речення хором. Наводять його, читаючи по складах. Потім списують, спочатку запам'ятавши перших два слова, потім — наступних два, і перевіряють написане.

У наступному реченні — довге слово *фотографує*. Його потрібно кілька разів прочитати і навести, потім писати.

6. Розфарбовування малюнка (с. 45)

— Які кольори слід дібрати до форми футболістів?

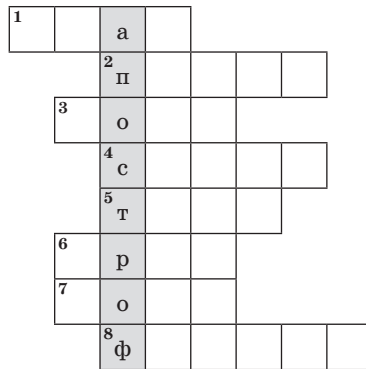
II. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву навчилися писати на уроці?

— Які звуки вона позначає?

ДОДАТОК ДО УРОКУ 84

— Сьогодні ви ознайомитеся із новим знаком, а його назву ви прочитаєте, розгадавши кросворд.

- 1) Увесь колючий,
Непосидючий.
Коли лякається,
Клубочком згортається. (*Їжак*)
- 2) Гуркотить, стукотить,
Немов сто коней біжить. (*Потяг*)
- 3) Уночі гуляє,
Вдень спочиває.
Має круглі очі,
Бачить серед ночі. (*Сова*)
- 4) Горить, палає,
Втоми не знає. (*Сонце*)

- 5) Очима бачиш,
Руками не візьмеш. (*Тінь*)
- 6) Маленький, чепурненький,
Крізь землю пройшов,
Червону шапочку знайшов. (*Гриб*)
- 7) Сірий, зубастий,
Поле гуляє,
Звірів лякає. (*Вовк*)
- 8) Фіолетова, рожева, біла, синя
Квітка ця.
А яка вона духмяна,
Як піднести до лиця. (*Фіалка*)

Урок 82. ПИСЬМО БУКВОСПОЛУЧЕННЯ *Дз, дз*. БЕЗВІДРИВНЕ
ПОЄДНАННЯ МАЛИХ БУКВ *д* І *з*. ПИСЬМО БУКВОСПОЛУЧЕНЬ *дзе*,
дзь, СЛІВ І РЕЧЕНЬ З НИМИ. САМОДИКТАНТ

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів правильно вимовляти звук [дз], позначати його двома буквами, поєднувати безвідривно букви *д* і *з*; розвивати мовлення, навички письма рядкових і великих букв, уміння користуватися трьома видами з'єднань букв у словах; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 46)

— Кого ви бачите на малюнку?

— Що робить хлопчик? (*Грає на дзвіночках, які видають різні звуки. Дзвіночки — це музичний інструмент.*)

— Що в руках у дівчинки? (*У дівчинки дзвоник звичайний і дзвоник — квітка.*)

— Про які дзвіночки йдеться у вірші?

Хто з вас, діти, нас не знає?
Ми у лісі проживаєм,
Дзвоном сонце зустрічаєм,
Маєм гарні сині очки,
Називаємось... (*дзвіночки*).

— Одним словом можуть називатися різні предмети (*ручка дитини; ручка, якою пишемо; дверна ручка; перо у птаха; перо в авторучці*).

2. Гра «Слова у слові заховались»

— Відшукайте у слові *дзвіночок* нові слова. Запишіть їх.

Віночок, дзвін, ніч, дзвінок, кіно, дзвінко, він, віз, вік.

Робота над вимовою звука [дз]

— У яких словах чується звук [дз]?

Спостереження за положенням язика, губ, зубів під час вимови звука [дз].

— На письмі звук [дз] позначається двома буквами — *д, з*.

На дошці учитель виставляє підряд друковані й писані букви *д, з*. Діти пригадують їх структуру, «наводять» у повітрі.

3. Письмо буквосполучення *дз*

— Як поєднуються малі букви *д* і *з*? (*Безвідривно*)

— Під час письма буквосполучення *Дз* з великої букви поєднання виходить з основи великої букви *Д*.

4. Письмо буквосполучень і слів

У буквосполученнях *дзе, дзь* і словах учні безвідривно поєднують букви, контролюють однаковий нахил букв.

Фізкультхвилинка

5. Письмо речення

Діти читають речення хором.

— Який дзвінок у школі?

Учні наводять речення по пунктирах і пишуть його під диктування вчителя. Таким чином виробляється темп письма. Рукописне речення учні списують по слову.

6. Малюнковий диктант. Робота в парах

— Які предмети намальовані? (*Дзига, гудзик*)

— Запишіть самостійно їхні назви.

7. Списування з Букваря (с. 136)

— Спишіть слова в стовпчиках.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яке буквосполучення навчилися писати на уроці?

— Який звук воно позначає?

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ

Гра «Додай словечко»

ЙДЕ ЦАПОК

Йде цапок — зійди з дороги,
Бо у цапа гострі... (*вуса, роги, борода*).

ЩУКА-ЗЛЮКА

Тремтить від гніву щука вся:
Спіймать не може... (*свого хвоста, кита, карася*).

КУХОВАР

Я для тата і для мами
Наварю борщу з... (*варенням, грибами, лимоном*).

НАЙКРАЩА ПТИЦЯ

Найкраща птиця для kota і пса
Усім відома добре — ... (*жар-птиця, метелик, ковбаса*).

НА ПРОГУЛЯНКУ

У неділю на Хрещатик
Квочка вивела... (*голубів, курчаток, овець*).

ДАЛА МЕДУ

Я по мед до вулика пішла,
там мене ужалила... (*сорока, бджола, корова*).

ЛІСОВЕ ТАКСІ

По дорозі жук повзе,
На спині листок... (*фарбує, малює, веде*).

ЇЖАЧОК

Ходить лісом їжачок,
В нього шубка з... (*ниток, дроту, голо-чок*).

ЩО ЙІ СНИТЬСЯ?

Вночі їй завжди півник сниться,
Вона не курка, а... (*гуска, ворона, лисиця*).

ХТО ТАКА?

Великі очі й голова —
Не Колобок це, а... (*слон, сова, коза*).

РИБАЛКА

Ярослав на камінь сів,
Ловить в річці... (*щук, карасів, мух*).

ЯКА ПОРА?

Ну й дивина! Не знає Віта й досі,
Яка пора іде за літом?... (*Четвер, зима, осінь*)

МАМИНА НАУКА

Свиня навчала діточок:
— Вмивайте вранці... (*хвостик, лапки, п'ятачок*).

А ЯК У НИХ?

Є ім'я у мене і в сестрички,
А щеня і котик мають... (*рибу, клички, назву*).

І. Січовик

Урок 83. ПИСЬМО БУКВОСПОЛУЧЕННЯ ДЖ, дж, СЛІВ І РЕЧЕНЬ З НИМ

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів правильно позначати звук [дж] буквосполученням *Дж, дж* на письмі; вправляти у вимові слів зі звуком [дж] і читанні слів із цим буквосполученням; розвивати мовлення, навички письма малих і великих букв; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 48)

— Кого ви бачите на малюнку?

— Що робить дівчинка?

— Звідки вона бере воду?

— Відгадайте загадку.

- Не мотор, а шумить,
Не пілот, а летить,
Не гадюка, а жалить. (*Бджола, джміль, оса*)

— Вимовте слова *бджола, джміль*.

— Спробуйте вимовити перші звуки [бдж], [дж], простежте, як ви це робите.

— У словах *бджола, джміль* є звук [дж], який на письмі позначається двома буквами: *д* і *ж*.

2. Письмо буквосполучення дж

— Малі букви *д* і *ж* у буквосполученні *дж* поєднуються безвідривно. Але у буквосполученні *Дж*, написаному з великої букви, букви *Д* і *ж* поєднуються відривно.

Учні пишуть два рядки цих буквосполучень у зошиті.

— Порівняйте написання кожної пари. Виберіть найвдаліше зображення. Не забувайте дотримуватися однакової відстані між буквосполученнями.

3. Письмо слів

— Прочитайте слова *джміль, бджола, джерело* хором. Який звук передає буквосполучення *дж*?

— Запишіть слова в рядках. Зверніть увагу на написання буквосполучення *жо* і на те, що всі елементи букв, які тут виходять за межі основного рядка, є прямими.

Фізкультхвилинка

4. Письмо речень

Перше речення учні читають, з'ясовуючи, чим саме корисні бджоли.

Слід вимагати безвідривного поєднання в буквосполученнях *ли, хи*.

Учні наводять речення по пунктирах і пишуть його під диктування вчителя. Таким чином виробляється темп письма.

Друге речення учні читають хором. Учитель пропонує спробувати безвідривно поєднати букви в буквосполученні *рельн* слова *джерельна*. Це речення учні списують по слову.

Обмінявшись із сусідами по парті зошитами, перевіряють написане.

5. Розфарбовування малюнка

6. Списування з Букваря (с. 138)

— Спишіть слова в стовпчиках.

7. Виконання завдань

— Прочитайте вірш А. Німенко. Випишіть слова з буквосполученням *дж*. Підкресліть буквосполучення *дж*.

Нам дала англійська мова,
Часто «дж» — початок слова:
Джерсі — в'язана тканина,
Джемпер — плетена кофтина,
Джем — желе із фруктів й цукру,
Джинси — зручні усім брюки.

— Прочитайте слова. Доберіть до них пару з довідки.

Працьовита — ...

Лісові — ...

Чисте — ...

Слова для довідки: джерело, дзвіночки, бджола.

Робота над прислів'ям

— Складіть прислів'я, поясніть, як ви його розумієте.
джерельця, З малого, річка, починається, велика.
(З малого джерельця велика річка починається.)

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яке буквосполучення навчилися писати на уроці?

— Який звук воно позначає?

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ

Гра «Знайди помилку»

- Котику Мурчику прикро було:
Булка від нього сховалась в дупло.
- Лисичка знає на зубок
Смачненьку казку «Колосок».
- Охав автобус, віз пасажирів:
Вчених пташок та дресированих звірів.
- Ходить капля біля річки,
Витягає жаб з водички.
- Ми з братом лісники від роду —
Пиляли палкою колоду.
- Кинула шишку на мене зозуля,
В мене на лобі з'явилася куля.

Урок 84. ПИСЬМО СЛІВ З АПОСТРОФОМ. ПИСЬМО АПОСТРОФА НА ВЕРХНІЙ РЯДКОВІЙ ЛІНІЇ (ПОЧАТОК З КРАПКИ)

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів правильно поєднувати букви в словах з апострофом, вимовляти такі слова, аналізувати їх; закріплювати вміння виконувати звуковий аналіз слів, списувати з рукописного тексту, писати під диктування, працювати біля дошки; розвивати мовлення, вміння користуватися трьома видами з'єднань; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Робота за малюнком зошита (с. 50)

- Розгляньте малюнки.
- Де відбуваються зображені дії?
- Що робить павич?
- Що робить хом'як?
- Назвіть зображені предмети.
- Опишіть павича.

Слід показати кольоровий малюнок (або фото) павича.

- Опишіть хом'яка.
- Як вимовляються приголосні перед *я* у словах *п'ять, пір'я, м'ячі, хом'як*?

- Я — товариш голосних,
Та стараюсь не для всіх.
Тільки над *Є, І, Ю, Я*
Висить скибочка моя. (Апостроф)

2. Письмо апострофа

— На письмі апостроф позначають крапкою з невеличким хвостиком. Крапку ставлять одним дотиком до паперу. Апостроф пишуть на верхній рядковій лінії. На який розділовий знак за формою схожий апостроф?

Учитель пише апостроф у збільшеному вигляді на дошці. Учні кілька разів «наводять» збільшений апостроф у повітрі, потім пишуть у рядку зошита, не напружуючи руку і дотримуючись однакового інтервалу між знаками.

3. Письмо буквосполучень і слів з апострофом

- Прочитайте буквосполучення і слова.
- Між якими буквами стоїть апостроф?
- Які звуки вони позначають?
- Апостроф ставиться між буквами, які позначають звуки, що вимовляються роздільно. На письмі букви, що роз'єднує апостроф, теж пишуть окремо: наступна за апострофом буква не поєднується з попередньою, а пишеться окремо.

Фізкультхвилинка

4. Письмо речень

- Прочитайте всі речення на с. 50.
- Про кого або про що говориться у кожному з них?
- Як відрізнити м'яту від інших рослин?

- Хто такий в'юн?
- Як ви розумієте слово *красна*?

Словничок

В'юн — риба з видовженим гнучким тілом.

Красна — красива.

Перше речення учні наводять, повторюють по пам'яті. Потім один з учнів пише речення на дошці, диктуючи його вголос. Решта учнів, не підглядаючи у зразок, пишуть у зошиті, потім звіряють написане з дошкою і зразком.

У другому реченні учні дописують пропущене слово і три рази пишуть речення.

Останнє речення учні наводять по пунктирах і пишуть його під диктування вчителя. Таким чином виробляється темп письма. Варто звернути увагу дітей на пташку на малюнку (*павич*), а також на паралельність прямих елементів у буквах.

5. Розфарбовування малюнка

6. Гра «Нове слово»

— Утворіть слова за зразком.

П'є — п'ють

пір'я — пір'ячко

б'є — б'ють

м'яч — м'ячик

в'є — в'ють

хом'як — хом'ячок

7. Письмо слів і речень

Учні читають слово і речення на с. 51 зошита.

Слово учні наводять, прописують по пам'яті.

Перше речення повторюють і списують по слову. Друге речення дописують, наводячи по пунктирах. Третє — наводять і доповнюють за зразком другого. Потім пишуть його під диктування вчителя.

Варто звернути увагу учнів на паралельність прямих елементів у буквах.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Який знак навчилися писати на уроці?
- У яких випадках уживають апостроф? Наведіть приклади.

Урок 85. ЧИТАННЯ АЛФАВІТУ. ПИСЬМО ПІД ДИКТОВКУ РУКОПИСНОГО АЛФАВІТУ

Дата _____

Клас _____

Мета: нагадати учням про алфавіт, повторити назву кожної букви, поєднання букв; підсумувати навички учнів з письма, набуті протягом року; вчити працювати у зошиті без друкованої основи; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, зіставляти; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Повторення правил сидіння за партою під час письма.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Робота над загадками і віршами

- Хтось на біле полотно
Чорне висипав пшоно.
Як зумієш позбирати,
Зможеш книжку прочитати. (*Букви*)
- Букви всі — від А до Я,—
Як одна міцна сім'я.
Варто всіх у цій родині
Знати грамотній дитині. (*Абетка*)

— Усі букви від А до Я живуть у місті Алфавіт. Букви живуть, як одна дружна сім'я.

ОДНА СІМ'Я

Зранку випав перший сніг.
Всюди чути гамір, сміх,
Та не видно щось ніде
Літер А, Б, В, Г, Ґ, Д...
— Мабуть, справи в них свої,—
Кажуть Е, Є, Ж, З, И, І, Ї,—
Доведеться, як не гірко,
Нам самим іти на гірку...
— Ні, давайте заберем
Букви Й, К, Л та М! —
Раптом Н, О, П, Р, С
Підстрибнули до небес:
— Заберіть на гірку й нас,
Ми всі маєм вільний час!
— Ми також! — слідом кричать
Т, У, Ф, Х, Ц та Ч.
Букви Ш, Щ, Ю і Я
Мовлять: — Ми — одна сім'я,
І тому всі тридцять три
Покатаємось з гори!
— Мусить бути саме так! —
Їх підтримав М'який Знак.

- З якої букви починається абетка?
- Якою буквою закінчується?
- Скільки букв позначають голосні звуки?
- Які це букви?

- Які букви позначають два звуки?
- А яка буква не позначає жодного звука?

2. Читання алфавіту за таблицею

3. Диктант рукописного алфавіту

Діти працюють за с. 53 зошита.

Фізкультхвилинка

4. Робота у зошиті без друкованої основи

Учитель ознайомлює учнів з новим зошитом, пояснює його відмінність.

Роботу на кожному уроці краще почати з елементів, узятих зі сторінки певної букви. Учні пишуть рядок букв і рядок буквосполучень. Потім проводиться диктант слів, речень, списування з друкованого і рукописного шрифту.

5. Списування з друкованого тексту

— Відгадайте загадку. Складіть звукову модель слова-відгадки.

- Коли хочеш ти читати,
То мене повинен знати!
А коли мене не знаєш,
То нічого не вгадаєш.

Діти відгадують загадку, встановлюють, що це два великих речення. Їх слід писати на чотирьох робочих рядках. На першому рядку розмістити перші чотири слова. Перше слово в реченні треба писати з великої букви, в кінці поставити кому. На другому рядку починати писати з великої букви, в кінці речення поставити знак оклику. Щоб правильно написати кожне слово, необхідно промовляти його по складах і порівнювати з написаним на дошці.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Чого навчалися на уроці?
- Чи запам'ятали українську абетку?
- Скільки у ній літер?
- Які звуки вони позначають?
- Які літери не позначають жодного звука?

Урок 86. УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК ПИСЬМА ВИВЧЕНИХ БУКВ, СЛІВ І РЕЧЕНЬ З ЦИМИ БУКВАМИ. ПОВТОРЕННЯ НАПИСАННЯ БУКВ *Шш, Гг, Пп, Тт*. ВИКОНАННЯ ТВОРЧИХ ПИСЬМОВИХ ЗАВДАНЬ

Дата _____

Клас _____

Мета: вдосконалювати вміння писати вивчені букви, слова і речення із цими буквами; повторити написання букв *Шш, Гг, Пп, Тт*; вчити виконувати творчі письмові завдання; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, зіставляти; виховувати культуру письма.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

1. Повторення правил сидіння за партою під час письма

2. Повторення гігієнічних правил письма

Учні повторюють, як правильно сидіти під час письма, класти зошит на парту, тримати ручку в руці. Учитель пропонує дітям продемонструвати в повітрі рух пальців під час зображення овалів, прямих і вертикальних ліній.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Повторення написання букв *Шш, Гг, Пп, Тт* на дошці

2. Письмо букви *Ш* у зошиті

Учитель нагадує, що велика рукописна буква *Ш* складається з трьох прямих подовжених ліній із заокругленням унизу, її написання відбувається під лічбу: «і-раз-і-два-і-три-і».

Діти пишуть букву в першому рядку, дотримуючись однакової відстані між елементами.

Потрібно зосередити увагу на заокругленні першого елемента, щоб воно не скривлювало пряму лінію, звернути увагу на однакову відстань між елементами і нахил.

3. Письмо буквосполучень і слів

— Під час написання буквосполучення стежте за тим, щоб рухалися лише пальчики, а не вся рука, поєднуйте букви плавним переходом однієї лінії в другу, ведіть лінії під однаковим нахилом.

Перед написанням слова *Шевченко* у зошиті учитель разом із дітьми кілька разів повторює його у повітрі. Важливо не загубити елементи! Якщо нахил буде у всіх елементів однаковим — слово буде красивим. У цьому слові бажано п'ять букв поєднати безвідривно, але для дітей це буде складно, бо ще недостатньо відпрацьовано пересування руки вздовж рядка одночасно з поперечним рухом, тому можна відірвати ручку після другої букви.

— Що ви знаєте про Тараса Григоровича Шевченка?

4. Письмо речень (с. 54)

Учні хором читають речення, наводять під диктування вчителя і пишуть теж під диктування вчителя.

Фізкультхвилинка

5. Перетворення друкованої букви на рукописну

Учні порівнюють друковані і рукописні букви, перетворюють друковану букву на рукописну.

6. Письмо речень (с. 55)

Учні хором читають перше речення. Учитель декламує уривок з вірша Т. Г. Шевченка.

Тече вода з-під явора
Яром на долину.
Пишається над водою
Червона калина.

Пишається калинонька,
Явір молодіє,
А кругом їх верболози
Й лози зеленіють.

Тече вода із-за гаю
Та попід горою.
Хлюпоцуться качаточка
Поміж осокою.

А качечка випливає
З качуром за ними,
Ловить ряску, розмовляє
З дітками своїми.

Речення діти записують самостійно.

7. Виконання завдання зі знаком питання

Гра «Нове слово»

— Утворіть слова за зразком.

- Качка — качки, соловей — солов'ї.
- Качка — качечка, гуска — гусочка, курка — курочка.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Чого навчалися на уроці?
- Написання яких букв повторили?
- Твори якого поета згадали?

Урок 87. **УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК ПИСЬМА ВИВЧЕНИХ БУКВ,
СЛІВ І РЕЧЕНЬ З ЦИМИ БУКВАМИ.
ПОВТОРЕННЯ НАПИСАННЯ БУКВ Ф, І, Ї, Я, Р, Л, Д, К, Н**

Дата _____

Клас _____

Мета: вдосконалювати вміння писати вивчені букви, слова і речення із цими буквами; повторити написання букв Ф, І, Ї, Я, Р, Л, Д, К, Н; вчити виконувати творчі письмові завдання; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, зіставляти; виховувати культуру письма.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

1. Повторення правил сидіння за партою під час письма

2. Повторення гігієнічних правил письма

Учні повторюють, як правильно сидіти під час письма, класти зошит на парту, тримати ручку в руці. Учитель пропонує дітям продемонструвати в повітрі рух пальців під час зображення овалів, прямих і вертикальних ліній.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Письмо букв Ф, І, Ї, Я, Р, Л, Д, К, Н на дошці

2. Письмо букви Ф

Учитель нагадує, що велика буква Ф складається з лівого і правого овалів і прямої похилої подовженої лінії із заокругленням унизу ліворуч. Спочатку між верхньою рядковою і міжрядковою лініями пишемо овал, який закінчуємо на міжрядковій лінії, звідти ведемо пряму похилу подовжену лінію, що на нижній рядковій заокруглюється. Потім пишемо останній елемент у рядку між верхньою рядковою і верхньою міжрядковою.

Слід звернути особливу увагу учнів на складові елементи букви Ф. Бокові лінії овалу наближаються до прямої лінії.

3. Письмо буквосполучень і слів

Учні вправляються в поєднанні великої букви Ф з іншими буквами. (Учитель одночасно пише на дошці.) Слід нагадати, що велика буква, як і мала, поєднується з іншими буквами прямою лінією.

— У складі Фе не розтягувати поєднувальний елемент від букви Ф до е.

— Що ви знаєте про Івана Яковича Франка?

— Які казки цього письменника ви знаєте?

— Іван Якович Франко написав збірку казок під назвою «Коли ще звірі говорили».

У цій збірці Іван Франко вдало змалював риси тварин: зажерливість вовка, хитрість лиса, незграбність ведмеда, упертість віслика тощо. До збірки «Коли ще звірі говорили» увійшли казки:

«Осел і Лев»;

«Лисичка і Рак»;

«Як лисиця сама себе перехитрила»;

«Заєць та Їжак»;

«Вовк-старшина»;

«Лис і Дрізд»;

«Заєць та Ведмідь»;

«Ворона і Гадюка»;

«Королік і Ведмідь»;

«Лисичка і Журавель»;
«Лисичка-кума»;
«Війна між Псом і Вовком»;
«Три міхи хитрощів»;
«Мурко і Бурко»;
«Фарбований Лис»;
«Як синиця хотіла море спалити».

4. Письмо речень (с. 56)

Діти читають речення. Наводять їх, читаючи по складах. Потім списують, спочатку запам'ятавши перших два слова, потім — наступних два, і перевіряють написане.

Фізкультхвилинка

5. Письмо речень (с. 57)

Гра «З яких це казок»

Діти читають речення, вибирають правильну відповідь, з якої це казки.

- «Курочка Ряба»
- «Лисичка і Рак»
- «Колосок»
- «Ріпка»

— Які з цих казок — народні?

— Які з цих казок написав Іван Якович Франко?

Потім учні наводять речення по пунктирах і пишуть його під диктування вчителя.

Рукописні речення списують, диктуючи собі слова по складах.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчилися на уроці?

— Твори якого письменника згадали?

Урок 88. **УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК ПИСЬМА ВИВЧЕНИХ БУКВ,
СЛІВ І РЕЧЕНЬ З ЦИМИ БУКВАМИ.
ВИКОНАННЯ ТВОРЧИХ ПИСЬМОВИХ ЗАВДАНЬ.
ПИСЬМО В ЗОШИТІ БЕЗ ДРУКОВАНОЇ ОСНОВИ**

Дата _____

Клас _____

Мета: вдосконалювати вміння писати вивчені букви, слова і речення із цими буквами; вчити виконувати творчі письмові завдання, писати в зошиті без друкованої основи; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, зіставляти; виховувати культуру письма.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

1. Повторення правил сидіння за партою під час письма

2. Повторення гігієнічних правил письма

Учні повторюють, як правильно сидіти під час письма, класти зошит на парту, тримати ручку в руці. Учитель пропонує дітям продемонструвати в повітрі рух пальців під час зображення овалів, прямих і вертикальних ліній.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Письмо букв Л, У, В, К, М, Р, Я, З, Щ

Учні пропонують навести букви по пунктирах, знайти схожі елементи у поданих буквах.

Вірші про букви

О — Л — Я

Десь пропала буква О.
Ми шукаємо давно.
Де ж поділася вона? — —
Не знайдемо до темна.
А вона, от чудасія!
Всілась букві Л на шию.
І від радості сія:
— Ось Де Я! Ось де Я!

Л — М

З букви Л для цирку
Змайстрували гірку,
Щоб катались звірі
І жили у мирі.
Прибігає тут осел
І з'єднав дві букви Л.
Вийшла гойдалка, гамак
Й буква М.
А чи не так?

І — З — В

Привітались на шосе
Буква І та буква З
Де ж вони? Ну й дивина:
З двох з'явилася — одна,
Їй дали ім'я нове:
Стала літера вже В.

2. Письмо слів

Учитель пропонує дітям прочитати кожне слово, правильно вимовляючи його. Потім звертає увагу учнів на поєднання *Ле ес ся Ук ка*. Потім учні списують, диктуючи собі по складах.

3. Письмо речень

Учні наводять речення і виконують списування, диктуючи собі по складах. Учитель звертає їхню увагу на поєднання у буквосполученнях *ве, ел, по, ое, еса*.

4. Виконання завдання зі знаком питання

Гра «Розв'яжи приклади» (с. 58–59)

- Яка це буква: велика чи мала?
- Із скількох елементів складається?
- Як пишуться ці елементи? (*Безвідривно чи з відривом?*)

Фізкультхвилинка

5. Гра «Склади слово»

- Напишіть перші склади назв предметів. Складіть з них слово. (*Калина*)
- Напишіть останні склади назв предметів. Складіть з них слово. (*Лисиця*)

6. Гра «Слово в слові заховалось»

Їжак — їжа, граб — гра, рибак — риба, смак — мак.

7. Списування з дошки рукописних складів з першого прочитання кожного (*-ней, шай-, ков-, -ник, пер-, тре-, напі-, ство-*)

- Доповніть склади, щоб вийшли слова.

8. Творче списування

- Вставте пропущені слова. (*Речення подані на дошці друкованим шрифтом.*)

Морква росте на...

Білочка живе у...

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Чого навчилися на уроці?
- Яке завдання сподобалося найбільше?

Урок 89. **УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК ПИСЬМА ВИВЧЕНИХ БУКВ,
СЛІВ І РЕЧЕНЬ З ЦИМИ БУКВАМИ. СПИСУВАННЯ ДРУКОВАНИХ
РЕЧЕНЬ. ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ МІЖ ДРУКОВАНИМИ
І РУКОПИСНИМИ ЛІТЕРАМИ.
ВИКОНАННЯ ТВОРЧИХ ПИСЬМОВИХ ЗАВДАНЬ**

Дата _____

Клас _____

Мета: удосконалювати вміння писати вивчені букви, слова і речення із цими буквами, списувати друковані речення; вчити встановлювати відповідності між друкованими і рукописними літерами, виконувати творчі письмові завдання; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, зіставляти; виховувати культуру письма.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

1. Повторення правил сидіння за партою під час письма

2. Повторення гігієнічних правил письма

Учні повторюють, як правильно сидіти під час письма, класти зошит на парту, тримати ручку в руці. Учитель пропонує дітям продемонструвати в повітрі рух пальців під час зображення овалів, прямих і вертикальних ліній.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Встановлення відповідності між друкованими і рукописними літерами (с. 60)

— З'єднайте лініями відповідні друковані і рукописні літери.

— У яких великих друкованих буквах є спільні елементи? (*Е, Т, Ш*)

Учитель читає вірш про букви *Е* — *Ш*.

- — Букво *Е*, поглянь в люстерко.
Хто у ньому?
— *Е*...тажерка.
— Ляж, будь ласка, на підлогу,
Підніми угору ноги...
Буква *Е* тремтить від страху:
— Схожа я тепер на *Ш*...афу.

— У яких великих рукописних буквах є спільні елементи? (*У, Т, А; Ш, Т*)

— У яких малих друкованих буквах є спільні елементи? (*е, с; т, ш*)

— У яких малих рукописних буквах є спільні елементи? (*у, ш, а*)

2. Виконання завдання зі знаком питання

— Напишіть спільні букви у назвах тварин.

Кіт — тигр, коза — корова.

3. Гра «Добери протилежну ознаку»

- Морозиво холодне, а чай гарячий.
- Гиря важка, а пір'їна легка.
- М'яч великий, а м'ячик малий.
- Кішка біла, а кіт чорний.

4. Письмо речень

Учні читають речення в зошиті, доповнюють друге речення, використовуючи малюнок. Перетворюють друковані букви на рукописні. Потім пишуть речення, звертаючи увагу на однаковий нахил складових елементів букв. Учитель перевіряє написане.

Фізкультхвилинка

РІЧКА

До річки швидко ми спустились,
Нахилились та умились.

*(Ходьба на місці.)
(Нахили вперед, імітація
вмивання.)*

Побачили камінці —
Потримали у руці,
Потім кинули у воду.

*(Виставити праву руку
вперед, потім ліву.)
(Змах правою рукою, змах
лівою рукою.)*

Перестрибнули колоду.
Почали всі разом плавати.
Руками — раз, це брас.
Одною, другою рукою — це кроль.
Усі, як один, пливемо, як дельфін.
На берег вийшли, і потому
Ми вирушаємо додому.

*(Стрибки на місці.)
(Імітація плавальних рухів.)*

(Ходьба на місці.)

5. Встановлення відповідності між друкованими і рукописними літерами (с. 61)

- З'єднайте лініями відповідні друковані і рукописні літери. У яких великих друкованих буквах є спільні елементи? (П, Т, Р, Б, В, Д)
- У яких великих рукописних буквах є спільні елементи? (П, Т, Р, Б, В)
- У яких малих друкованих буквах є спільні елементи? (п, т, р, в, д)
- У яких малих рукописних буквах є спільні елементи? (в, д, б; р, п, т; п, т)

6. Письмо букв Аа, М м, Єє, Гг, Уу, Бб, Дд

Учні наводять букви, потім пишуть такі самі букви на рядку.
Слід звернути увагу на особливості написання кожної букви.

7. Гра «Дорослі й діти»

- Як звали цих людей, коли вони були дітьми? Запишіть за зразком.
Галина — Галинка
Євген — Євгенко
Ірина — Іринка
Дем'ян — Дем'янко

ІV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Які букви повторили на уроці?
- Яке завдання найбільше сподобалося?

Урок 90. **УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК ПИСЬМА ВИВЧЕНИХ БУКВ,
СЛІВ І РЕЧЕНЬ З ЦИМИ БУКВАМИ. СПИСУВАННЯ ДРУКОВАНОГО
РЕЧЕННЯ. ПИСЬМО В ЗОШИТІ БЕЗ ДРУКОВАНОЇ ОСНОВИ.
СПИСУВАННЯ З ДОШКИ ДВОСКЛАДОВИХ РУКОПИСНИХ СЛІВ.
ДИКТАНТ ОДНОСКЛАДОВИХ СЛІВ. ВИКОНАННЯ ТВОРЧИХ
ПИСЬМОВИХ ЗАВДАНЬ. СПИСУВАННЯ ПРИСЛІВ'Я ІЗ БУКВАРЯ.
ЗАПИСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО СЕБЕ**

Дата _____

Клас _____

Мета: вдосконалювати вміння писати вивчені букви, слова і речення із цими буквами, списувати друковані речення; вчити писати в зошиті без друкованої основи, списувати з дошки двоскладові рукописні слова, писати під диктування односкладові слова, виконувати творчі письмові завдання, списувати з друкованого тексту; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, зіставляти; виховувати культуру письма.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

1. Повторення правил сидіння за партою під час письма

2. Повторення гігієнічних правил письма

Учні повторюють, як правильно сидіти під час письма, класти зошит на парту, тримати ручку в руці. Учитель пропонує дітям продемонструвати в повітрі рух пальців під час зображення овалів, прямих і вертикальних ліній.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

III. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Завдання зі знаком питання (с. 62)

Учні читають загадку, пояснюють відгадку і друкують її у білому прямокутнику.

Потім виконують звуко-буквений аналіз слова *літак*.

2. Письмо слів

Діти читають хором перші два слова, пояснюють поєднання букв: *ра та ко* *ос см он на вт*.

Потім записують слова, диктуючи собі по складах.

Слова *Леонід Каденюк* наводять, звертаючи увагу на поєднання букв: *Ле ео он ід Ка ад де юк*.

— Хто такий Леонід Каденюк? Що ви про нього знаєте?

— Народився Леонід Каденюк 1951 р. на Буковині в селі Клишківці Хотинського району, в родині вчителів. Мати — вчителька молодших класів, батько — вчитель фізкультури та праці. Він пройшов безліч випробувань, аби його мрія здійснилася, і в 1997 р. саме Леонід Каденюк став першим космонавтом незалежної України.

З 19 листопада по 5 грудня 1997 р. на американському «Columbia» STS-87 Леонід Каденюк здійснив космічний політ у складі міжнародного екіпажу.

3. Списування друкованого речення

Діти читають речення. Переводять друковані букви на рукописні. Потім списують, диктуючи собі по складах, і перевіряють написане.

Фізкультхвилинка

4. Виконання творчих письмових завдань (с. 63)

— Напишіть перші букви імен однокласників.

— Як пишуться імена?

— Прочитайте слова ввічливості за першими буквами назв предметів. Напишіть їх. (*Дякую, спасибі, вибач*)

— Спишіть прислів'я з Букваря.

5. Записування інформації про себе (с. 64)

— Напишіть:

- Свое ім'я, прізвище та по батькові.
- Ім'я та по батькові своїх мами і тата.
- Ім'я та по батькові твоєї вчительки.
- Імена та прізвища твоїх найкращих друзів.

6. Письмо в зошиті без друкованої основи

1) Списування з дошки двоскладових рукописних слів з першого прочитання кожного: (*шахи, тато, сини, сонце, річка, казка, пишний, смачний*).

2) Складання речень з цими словами (усно).

3) Диктант однокладових слів.

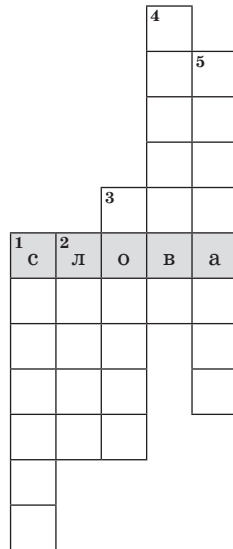
Лось, дуб, сом, день, друг, стіл, рак, ліс, м'яч, дощ, борщ, ключ, цирк, край, сніг, чай.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Учитель повідомляє, що діти закінчили прописи і тепер будуть навчатися за іншим підручником і писати у звичайному зошиті. Ознайомлення з новим підручником відбудеться на наступному уроці. На останньому уроці букварного періоду можна влаштувати виставку прописів.

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ

Кросворд «Слова»

- 1) Мене ти промовляєш в знак подяки. (*Спасибі*)
- 2) Матуся виявляє до тебе свою... (*любов*).
- 3) І ранок, і день, і вечір буває... (*добрий*).
- 4) Сьогодні, завтра і завжди бажаю: «Доброго вам... (*здоров'я*)».
- 5) Завинив — умій сказати... («*Пробачте*»).

Урок 91. РЕЧЕННЯ

Мета: повторити знання учнів про речення; продовжити роботу над каліграфією, навичками правильного буквоз'єднання; вдосконалювати вміння писати під диктовку склади, слова, словосполучення, невеликі речення; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Хто уважний?».

Учитель на набірному полотні викладає слово. Діти уважно його читають, називають букви. Потім заплющують очі, а вчитель змінює слово. Діти розплющують очі, читають слово і кажуть, що змінилося в слові.

Наприклад: тік — кіт, сир — рис, пилка — липка.

2) Гра «Склади слово».

На дошці — малюнок добре знайомого дітям предмета. Учитель викликає учнів до дошки, даючи кожному картку з певною буквою. За командою вчителя діти складають слово на набірному полотні.

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо малих букв, які складаються з похилої палички із заокругленням унизу та допоміжних елементів: *і, ї, у, й, ш, щ, ч, л, м, я*.

5. Словникова робота

Бабуся, бджола.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 7)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

К кн и ж книжка

Книга вчить, як на світі жить.

— Як ви розумієте це прислів'я?

— Які прислів'я про книгу ви знаєте?

Прислів'я та приказки про книгу

- Золото добувають із землі, а знання — з книги.
- З глибин моря дістають перлини, а з глибин книг — знання.
- Хто багато читає, той багато знає.
- Книга вчить, як на світі жить.
- Книги читати, усе знати.
- Книга не пряник, а дітей до себе манить.
- Книга корисна, коли її читають.
- Книгу читай, розуму набирайся.
- Книга — твій друг, без неї, як без рук.
- Весела книжка — твоя радість.

2. Пропедевтика української мови

Речення виражає закінчену думку. Воно складається з одного або декількох слів.

Якщо в реченні про щось розповідається, повідомляється, то в кінці ставимо крапку (.).

Якщо в реченні про щось запитується, ставиться знак питання (?).

Якщо висловлюється захоплення, радість, — знак оклику (!).

3. Виконання письмових вправ

Завдання 2

— З'єднайте частини прислів'їв стрілочками. Поясніть їх значення.

З книгою подружишся,	тисячі людей навчає.
Одна книга	розуму наберешся.

Завдання 3

— Прочитайте підряд усі букви.

ХТОШВИДКОЧИТАЄТОЙБАГАТОЗРОБИТИВСТИГАЄ.

— Встановіть межі слів і запишіть речення. Скільки слів у реченні?

Завдання 4

— Запишіть вірш у зошит. Допишіть останнє слово.

РОЗУМНИЦЯ

Має Галя добру звичку
Класти книги на... (поличку).
Ігор Січовик

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Мовленнєва діяльність

- Пригадайте, яку книгу ви читаете.
- Що нового й цікавого ви дізналися з прочитаного?
- Про що ви любите читати?
- Яка ваша найулюбленіша книжка? А журнал?

2. Письмо під диктовку слів, речень

Зима, мороз, звірі, завод, козак, зірка, казка, озеро, ковзани, возити, звук, морозиво, Ліза, Назар.

У берізки біла кора. Буратіно продав азбуку. На узліссі ростуть дуби.

3. Гра «Придумай речення»

Учні одне за одним називають по слову, щоб утворилося речення. Наприклад, вчитель промовляє слово *Ми*, перший учень — *ходили*, другий — *до*, третій — *лісу*. Діти разом із учителем складають речення: *Діти ходили до лісу*.

4. Запис речення

Варіант 1

ТатокупивТимковівелосипед.

Варіант 2

Оксанкаітатонавиставі.

5. Складання речення за схемами

6. Списування з друкованого шрифту

«Післябуквар» (с. 6), загадка Г. Бойка про книгу.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Чого навчалися на уроці?
- Яке завдання сподобалося найбільше?

Мета: вчити учнів відповідати на запитання; розвивати зв'язне мовлення; розширювати словниковий запас; виховувати організованість, любов до школи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «І читаємо, і рахуємо».

Учитель читає слова, а учні за допомогою карток з цифрами показують, скільки звуків і букв у цьому слові.

2) Гра «Слова-загадки».

Учитель пише на дошці першу букву, наприклад *Л*, і пропонує дітям відгадати, яке слово він хоче написати. Діти називають різні слова, які починаються з *Л*. Учитель пише наступну букву — *И*. На дошці — склад *ЛИ*. Діти знову називають слова, які мають перший склад *ЛИ*. Далі вчитель пише букву *П*. Нарешті вчитель пише *А*. Діти читають і записують слово.

3. Гра «Склади слова з розсипаних складів»

МИ	ВА	ТО
МА	ЛО	КИ
МІС	МО	КО

4. Повторення правил сидіння за партою під час письма

5. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо малих букв з прямою лінією, лінією із заокругленням угорі, вгорі та внизу: *з, п, т, р, н, г*.

6. Словникова робота

Виразно, влітку.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 11)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

Ш ш шк школа школяр

Ми школярі-першокласники.

2. Пропедевтика української мови

Завдання 2. Робота в парах

— Пограйте в гру «Моє запитання — твоя відповідь». Поставте одне одному запитання і дайте відповідь.

3. Виконання письмових вправ

Завдання 3

— Прочитайте слова і поміркуйте, які з цих предметів не потрібні школяреві для навчання.

— А що учень візьме до школи?

— Продовжте речення і запишіть у зошит:
Я покладау в портфель..., ..., ...

4. Читання й обговорення вірша Н. Кир'ян «Миколка-першокласник»

Перший раз малий Микола
Став збиратися до школи.
Олівця поклав у сумку,
Книги, ручку, зошит, гумку,
М'яч, перо, граблі, подушку,
На обід м'яку пампушку,
Двох ведмедиків, лопату,
Білочку руду хвостату,
Лук, і стріли, і рушницю,
Ще й пухкеньку паляницю,
Ще й стільця, стола, і парту,
І географічну карту,
Трактора, машинку, мило —
Вже й надворі звечоріло.
Сів Микола, дума думку:
«Чи усе поклав у сумку?»

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Мовленнєва діяльність

Учитель вивіщує на дошці сюжетні малюнки за темою «Школа». З'ясовує з дітьми, як називають дітей, які ходять до школи, що роблять діти у школі. Діти розповідають, хто чим займається на малюнку. Складають речення і записують їх у зошит.

2. Письмо під диктовку речень

У лісі гарний кущ. Червоні ягоди лікувальні. Це шипшина.

3. Списування з друкованого шрифту

«Післябуквар» (с. 10), загадка про Буквар (№ 2).

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Чого навчалися на уроці?
- Яке завдання сподобалося найбільше?

Мета: навчити учнів складати речення; розвивати зв'язне мовлення учнів, збагачувати, уточнювати словник; удосконалювати навички списування з рукописного та друкованого шрифту; виховувати старанність та охайність під час письма.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Який склад загубився?».

Наприклад: дівчин□, хлоп□, ді□, де□во, со□ка.

2) Гра «Плутанка».

— Складіть правильно слова і запишіть. (Наприклад: ронаво — ворона.)

Лібка — еосл — еазць —

Овкв — авод — рооска —

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо малих букв, які мають овал і допоміжні елементи: о, а, б, ю, ф.

5. Словникова робота

Ворота, годинник.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 15)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

М м мова українська

Мова нашого народу — українська.

2. Виконання письмових вправ

Завдання 2

— Прочитайте. Поєднайте частини прислів'їв за допомогою стрілочок.

Одне прислів'я запишіть.

Знаєш — кажи, як нічого казати.

Не соромно мовчати, кожному приємне.

Слово чемне не знаєш — мовчи.

— Скажіть, у яких випадках можна вживати ці прислів'я?

— Які інші прислів'я про слово і мову ви знаєте?

- Птицю пізнають по пір'ю, а людину по мові.
- Більше діла — менше слів.
- Будь господарем своєму слову.
- Слово — не горобець, вилетить — не спіймаєш.
- Від красних слів язик не відсохне.
- Від теплого слова і лід розмерзається.

Завдання 3

— З окремих слів складіть і запишіть речення.

- любити вчителька рідну вчить нас мову
— Поцікавтеся, як склали це речення інші учні.
— Про кого йдеться в цьому реченні?

Завдання 4

- Попрацюйте в парах. Складіть і запишіть речення за поданим початком:
Наша мова — ...

3. Мовленнєва діяльність

Завдання 5

- Побудуйте у зошиті пірамідку. Почніть зі слова *мова*. Додавайте щоразу нове слово, щоб утворилося речення.
Наприклад: Сонечко. Сяє сонечко. У небі сяє сонечко.

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Відновлення речення. Усний звуко-буквений аналіз слів *трактор, акваріум*

- трактора. Ми коло
- акваріума Коло сів Лесик.

2. Письмо під диктовку слів, речень

Пенал, лимон, бабуся, азбука, ведмідь, яблуко, диван.
Над озером зорі. Ліза пасла козу Зірку. Дід розказував казки.

3. Списування з друкованого шрифту

«Післябуквар» (с. 14).

Завдання 2

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Чого навчалися на уроці?
— Яке завдання здалося складним?
— Яке — найцікавішим?

Мета: вчити учнів виконувати мовні завдання, писати під диктовку, складати розповідь; розвивати зв'язне мовлення, збагачувати, уточнювати словник; вчити працювати з деформованим текстом; виховувати старанність та охайність під час письма.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Схованка».

— Які інші слова заховалися в цих словах? (Наприклад: ялинка — лин; яблуко — лук.)

Клітинка — трактор — ведмідь —

Щедрівка — пиріг — листок —

2) Гра «Відлуння».

Учитель називає слова, а діти хором повторюють останній склад. (Наприклад: ромашка — ка, книга — га, ліс — ліс.)

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо малих букв, в основі яких є півовали: с, е, х, ж, є.

5. Словникова робота

Гумка, ґанок.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 19)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

У у ук ку

Моя Батьківщина — Україна.

2. Пропедевтика української мови

Завдання 2

— Утворіть речення та запишіть їх у зошит.

Моя країна — ...

Столиця України — ...

Київ стоїть на березі...

Я живу в місті (селі)...

— Підкресліть велику букву в словах. Згадайте правило.

— Прочитайте і запам'ятайте правило.

Назви країн, міст, сіл, вулиць, річок пишуться з великої букви.

— Чи знаєте ви, чому так названо ваше місто (село)?

3. Мовленнєва діяльність

Завдання 3

— Прочитайте слова і поміркуйте, на яку тему можна скласти розповідь за ними.

Гарні будинки; широкі вулиці, обсажені деревами; красиві клумби; затишні алеї, парки; зелені сади; центральна вулиця; старовинне місто; широкі лани.

Завдання 4

— Уявіть, що ви — екскурсовод, і розкажіть гостям про своє місто (*село*).
Скористайтеся планом.

План

- 1) Як називається твоє місто (*село*)?
- 2) Чим воно гарне?
- 3) Як змінилося твоє місто (*село*) за останні роки?
- 4) Чим воно славне?

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Гра «Назвіть одним словом»

Київ, Херсон, Ялта — ...

Дністер, Десна, Горинь — ...

Україна, Росія, Чехія — ...

2. Письмо під диктовку слів, речень

Малина, абрикос, трава, сидить, росте, сонце.

У Ірини руса коса. Лікар виписав ліки. На руку сів комар. Роман приніс нові марки. Лариса рвала моркву.

3. Робота з деформованим текстом. Списування тексту

У конійж ніікра є логовне, йнаважвілише тосмі. Знадав кета стомі навазіють стоцеюли. Стоцяли Укїрани — тосмі Кивї.

(У кожній країні є головне, найважливіше місто. Здавна таке місто називають столицею. Столиця України — місто Київ.)

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— Яке завдання здалося складним?

Мета: вчити учнів зв'язно висловлюватися, збагачувати лексичний запас школярів; продовжити роботу над каліграфією, правильним буквоз'єднанням; виховувати чемність, привітність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Який склад загубився?».

(Наприклад: дівчин-□-, хлоп-□- ді-□-, де-□-во, со-□-ка.)

2) Гра «Нові слова».

— Замінюючи букви, утворіть нові слова. (Наприклад: майка — гайка — чайка; дід — рід...)

Тік — суд — реп —

Гак — бук — калина —

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Повторення і закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо малих букв, у яких є подовжена з петлею: у, д, в, з.

5. Словникова робота

Ґрунт, ґудзик.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 23)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

Д д добрий

Доброго дня! Доброго вечора!

2. Пропедевтика української мови

— Послухайте. Знайдіть слова, які означають, до кого звертаються.

ДОБРИЙ ДЕНЬ

Сонце землю освітило,

Вже до ліжка мама йде.

— Добрий день, матусю мила!

— Добрий день!

Все усміхнене навколо

Від завітчаних вишень.

— Добрий день, садок і поле!

— Добрий день!

В. Крищенко

— Зробіть мені, тату, човник та весельце, я буду рибку ловити і вас годувати.

— Куди тобі, синку, ти ще малий,— каже батько.

— Чи пам'ятаєте, з якої казки цей уривок?

Учитель звертає увагу на зміну закінчення у звертаннях.

Мама — мамо, матуся — матусю, друг — друже, подруга — подруго, сусідка — сусідко, товариш — товаришу, Михайло Іванович — Михайле Івановичу, Ольга Сергіївна — Ольго Сергіївно.

3. Виконання письмових вправ

Завдання 2

— Доповніть речення словами ввічливості та запишіть його.

4. Мовленнєва діяльність

— Прочитайте, закінчіть думку.

Завдання 3

— Ми говоримо:

- «Здрастуйте», коли...
- «До побачення», коли...
- «Будь ласка», коли...
- «Спасибі», коли...
- «На добраніч», коли...

Завдання 4

— Складіть речення за малюнками. Використовуйте слова ввічливості.

— Послухайте текст.

Ранок. Андрійко прокинувся.

— Доброго вечора, татусю! — сказав він. Татусь усміхнувся до сина і відповів:

— Доброго...

— Поміркуйте, що не так сказав Андрійко. Що відповів синові татусь?

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Письмо під диктовку слів, речень

Віктору тато купив лото. Наталка мотала нитки. Тимур літав літаком у Київ.

2. Списування з друкованого шрифту

«Післябуквар» (с. 21), слова прощання.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— Які слова ввічливості запам'ятали?

Мета: повторити вивчені матеріали про звуки і букви; вдосконалювати навички письма вивчених букв, слів, речень, списування рукописного і друкованого шрифту; розвивати мовлення учнів; виховувати естетичні почуття.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Звук [с]».

Цю гру можна проводити із будь-яким звуком.

— У назвах якого взуття є звук [с]? (*Босоніжки, сандалі, кросівки...*)

— У назвах якого посуду є звук [с]? (*Сковорода, стакан, салатниця, каструля...*)

— У назвах яких тварин є звук [с]? (*Собака, лис, лось...*)

— У назвах яких фруктів є звук [с]? (*Абрикос, слива, апельсин, персик, смородина...*)

— У назвах яких професій є звук [с]? (*Слюсар, столяр, суддя, касир...*)

— У назвах яких меблів є звук [с]? (*Стіл, стілець, сервант...*)

2) Гра «Телеграфісти».

Учитель промовляє окремі звуки, а діти складають із них слова: [л'], [і], [т], [о], [з], [о], [ш], [и], [т]; [п'], [і], [в], [н], [и], [к].

3) Гра «Про кого або про що я розповідаю?».

Ходить, бігає, стрибає, ірже — ... (*кінь*).

Літає, клює, каркає — ... (*ворона*).

Ходить, думає, розмовляє — ... (*людина*).

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо великих букв, що складаються з подовженої палички із заокругленням униз: *Й, Ш, Ц, Щ, Ч*.

5. Словникова робота

Джміль, дзиґа.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 27)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

В в вв ввічливий ввічливість

Будь ласка! Спасибі!

2. Пропедевтика української мови

— Відгадайте загадку. Складіть звукову модель слова-відгадки.

- Коли хочеш ти читати,
То мене повинен знати!
А коли мене не знаєш,
То нічого не вгадаєш. (*Алфавіт*)

— Абетка, азбука, алфавіт — це букви, розташовані в усталеному порядку. В українській абетці 33 букви. Вони є великі та малі, друковані й писані. Букви мають свої назви. На письмі вони позначають голосні та приголосні звуки. Голосних звуків шість: [а], [о], [у], [є], [и], [і]. Їх позначають десять букв: а, о, у, є, и, і, я, ю, є, ї.

Спостерігайте за вимовою голосних звуків, при вимові яких струмінь повітря не зустрічає перепон.

3. Мовленнєва діяльність

Завдання 2

— Пофантазуйте! Які звуки можна почути в природі?

Завдання 3. Робота в парах

— Пограйте у гру «Хто які звуки подає?».

Курка...

Зозуля...

Корова...

Качка...

Бджола...

Ворона...

4. Виконання письмових вправ

Завдання 4

— Прочитайте пари слів. Якими звуками вони різняться?

— Вимовте ці звуки.

— Запишіть слова одного стовпчика за вибором. Підкресліть букви, якими розрізняються слова кожної пари.

Завдання 5

— Дітям подарували гарні іграшки. Тарасику дістався тигр, а Каті — кошеня. А що подарували іншим дітям? Поміркуйте і з'єднайте стрілочками.

Марійці — м'яч; Павлику — папугу; Олі — олівці; Людмилі — ляльку; Володі — велосипед.

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Письмо під диктовку слів, речень

Ластівка, квіти, Тарас, Наталка, трактор, парта, салат, квіток, вівторок, Світлана.

У класі Оксана і Клава. Вони мили вікна.

2. Списування з друкованого шрифту

«Післябуквар» (с. 25), завдання 4 — скоромовка.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— Чим буква відрізняється від звука?

Мета: повторити вивчений матеріал про голосні звуки; продовжити роботу над каліграфією, правильним буквоз'єднанням; удосконалювати навички письма під диктовку складів, слів, словосполучень, невеликих речень, списування з друкованого та рукописного шрифтів; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Назвіть "сусідів"».

— Назвіть «сусідів» звука [а] в таких словах: *басейн, плац, залізо, упав, комахи, каже, драбина, жайвір, малий, гай...*

2) Гра «Утвори нове слово».

— На початку або в кінці слова додайте букву, щоб утворилося нове слово.
Луг — плуг; риба — рибак; коса — косар; мак — смак.

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо великих букв із заокругленням уліво: *І, Ї, Г, П, Т, У, Р.*

5. Словникова робота

Дзюб, дідусь.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 31)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

П п Пр

Принесли весну лелеки.

2. Пропедевтика української мови

Завдання 2

— Розгляньте малюнки. Хто на них зображений?

— Вимовте вголос слова — назви зображених предметів. Якими звуками розрізняються ці слова?

Завдання 3

— Пригадайте, скільки голосних звуків в українській мові. Назвіть їх.

— Голосні звуки — це звуки, які вимовляються за допомогою голосу.

В українській мові є шість голосних звуків: [а], [о], [і], [и], [у], [е]. На письмі вони позначаються десятьма буквами: *а, я, у, ю, і, ї, е, є, и, о.*

3. Виконання письмових вправ

Завдання 4

У поданих словах змініть голосний звук на [у], утворіть нові слова. Робіть це так: *кіт — кут,...*

Завдання 5

Випишіть слова, вимова яких починається з голосного звука.

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Мовленнєва діяльність

— Послухайте акровірш. Запишіть слово-відгадку.

- Стовпами кожен його ноги називає,
Ламається усе, на що нога ступає.
Охоче ця тварина людям помагає,
Ношу хоботом великим підіймає. (Слон)

— Складіть звукову модель слова-відгадки.

Робота в парах

— Складіть опис слона за планом та опорними словами.

План

- 1) Яка це тварина?
- 2) Якого кольору в нього шерсть?
- 3) Які вуха?
- 4) Що є в нього особливого?
- 5) Які ноги?
- 6) Які очі?
- 7) Корисна ця тварина чи ні? Чим саме?

Слова для довідки: велика, сіра, схожі на величезне листя, довгий хобот, як стовпи, маленькі, але добрі-добрі.

2. Гра «Шифрувальник»

- Поміркуйте, хто такий шифрувальник?
- Розшифруйте слова і запишіть їх. Назвіть одним словом. Підкресліть букви, що позначають голосні звуки.

ПАВМА

КАБІЛ

СУКБОР

КАЛАСТІВ

ЛЕКАЛЕ

РОКАСО

3. Письмо під диктовку слів

Пенал, жолудь, журавель, олень.

— Підкресліть букви, що позначають голосні звуки.

4. Списування з друкованого шрифту

«Післябуквар» (с. 28), списати перше речення вірша.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— Чим голосні звуки відрізняються від приголосних?

Мета: повторити вивчений матеріал про склад, наголос; закріпити навички письма вивчених букв; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу слів; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати увагу при списуванні з друкованого тексту.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Добери склад».

— Доберіть склад, щоб утворилося слово.

Гру... — ша... — кали... — воро... — по... — сос... — коро...

2) Гра «Чарівні склади».

Місцями поміняй склади

І з них слова нові склади.

Марко — комар, банка — кабан, наша — шана, лапи — пила, трава — ватра, маса — сама, трохи — хитро, рама — мара.

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо великих букв Л, М, А, Я.

5. Словникова робота

Загадка, зозуля.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 35)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

Кр ан вел ньо

Крашанки і писанки — прикраса великоднього столу.

2. Пропедевтика української мови

Завдання 2

— Розставте склади правильно і запишіть слова.

Завдання 3

— Прочитайте слова.

— Скільки складів у цих словах?

— Спишіть слова і позначте наголос.

— У слові стільки складів, скільки голосних звуків.

3. Мовленнєва діяльність

Завдання 4

— Прочитайте слова парами.

— Як змінилося значення слів від зміни місця наголосу?

— Порівняйте слова і складіть з ними речення.

4. Списування з друкованого шрифту

Завдання 5

— Прочитайте речення.

У книзі сорок сторінок. У сорок скрипучий голос. На березі пасуться кози.
На березі з'явилися листочки.

— Прочитайте речення, правильно наголошуючи слова. Спишіть речення.

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Виконання письмових вправ

Гра «Шифрувальник»

— Запишіть слова. Поділіть слова на склади, поставте наголос.

РБЕБО

КАЛБІ

КВВО

МІДЬДЕВ

КАЛДЖІВ

— Яка тварина «зайва»? Поясніть свій вибір. (*Бджілка*)

— Переставте речення так, щоб утворився текст. Запишіть його. Поставте наголос у словах першого речення.

1) На зупинці в автобус зайшла старенька бабуса.

2) Бабуса подякувала Ігореві й сіла.

3) Хлопчик схопився з місця.

4) Ігор з мамою їхали автобусом.

2. Письмо під диктовку слів, речень

Півник, сопілка, співав, Павло, Поліна, Пилип, мавпа, пісок, поні.

У Пилипа калинова сопілка. Вона нова. Оксана співала пісні.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— Як визначити кількість складів у слові?

Мета: повторити вивчений матеріал про приголосні звуки; закріпити навички письма під диктовку, списування з друкованого тексту; розвивати зв'язне мовлення; розширювати словниковий запас; виховувати допитливість, спостережливість, любов до української мови.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми, мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Заміни букву, щоб вийшло слово».

З о — метал, яким паяють,
Його люди добре знають.
О на с зміни,
З ним ти речення склади. (Олово, слово)

2) Гра «Нові слова».

— Переставте букви, щоб отримати нове слово.

Наприклад: осел — село.

Лісок, гори, тіло, дошка, нора, лови, наголос, смола, сосна.

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо великих букв С, Є, Х, Ж, О, Ю, Ф, З.

5. Словникова робота

Ім'я, їжак.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 39)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

С с сім ол льо ів

Сім кольорів у веселки.

2. Пропедевтика української мови

— Прочитайте букви, що позначають приголосні звуки.

Бб Вв Гг Іг Дд Жж Зз Йй Кк Лл Мм Нн Пп Рр Сс Тт Фф Хх Цц Чч Шш Щщ

— Яка буква позначає два звуки?

— Яка буква завжди позначає м'який звук?

— Які букви позначають дзвінкі звуки?

— Які букви позначають глухі звуки?

3. Виконання письмових вправ

Завдання 2

— Уважно прочитайте слова. Що змінилося в кожному слові?

— Назвіть звуки, якими відрізняються пари слів.

пісок — лісок   слива — злива
халат — салат   лід — ліс

— Спишіть слова, підкресліть букви, що позначають приголосні звуки.

Завдання 3

- Доберіть і запишіть назви квітів, які починалися б поданими літерами.
- Запишіть назву своєї улюбленої квітки.
- Назвіть послідовно всі звуки у цьому слові, а потім — букви.
- Підкресліть букви, що позначають приголосні звуки.

Завдання 4

— Перетворіться на хвилинку на фокусника. Додайте до слова на початку або в кінці одну літеру й отримайте нове слово. Запишіть нові слова. Вимовте у них приголосні звуки.

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Мовленнєва діяльність

Гра «Здогадайся, що це»

- Роботящі, золоті, невтомні, умілі, мамині... (*руки*).
  - Щедра, багата, хлібна, квітуча, барвиста, родюча... (*земля*).
  - Милозвучна, пісенна, мила, дзвінкоголоса, чудова, рідна... (*мова*).
- Прочитайте прислів'я, поставивши слова у певному порядку, і запишіть його.

Роботящі, вернуть, гори, руки.

2. Письмо під диктовку слів, речень

Орел, степ, екран, клен, весна, вареник, метелик, лелека, колесо, великі, летів, Олена.

Лариса і Олена у степу. Тут квіти, трави. Олена сплела великі вінки. Ви-соко пролетів орел.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Чого навчалися на уроці?
- Чим приголосні звуки відрізняються від голосних?

Мета: вдосконалювати навички звукового аналізу слів, каліграфічного письма; розвивати усне мовлення учнів; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Ланцюжок».

— Складіть ланцюжок із 10 слів, де кожне наступне слово розпочинається двома буквами попереднього. (Наприклад: тиша — шапка — калина...)

2) Гра «Хто як говорить?».

Учитель демонструє малюнки різних тварин, птахів, комах, а учні відтворюють звуки, які вони видають: жабка — ква-ква; комар — з-з; гуска — га-га; жук — ж-ж; курка — ко-ко; мишка — пі-пі тощо.

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо великих букв *Н, К, Б, В, Д*.

5. Словникова робота

Квартирка, Київ.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 43)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

Рр Рі ро ід од

рід родина рідня

2. Пропедевтика української мови

Завдання 2

— Прочитайте прислів'я і скажіть, як ви його розумієте?

— Назвіть букви, які позначають на письмі голосні звуки.

— Знайдіть і прочитайте слова, у яких звуків менше, ніж букв.

— Які бувають голосні? (Наголошені, ненаголошені.)

— Які бувають приголосні? (Тверді — м'які, глухі — дзвінкі, шиплячі.)

3. Виконання письмових вправ

Завдання 3

— Спишіть текст. Назвіть послідовно всі звуки і букви у виділеному слові. (Люблю)

— Порівняйте кількість букв і звуків у цьому слові.

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Мовленнєва діяльність

Завдання 4

- Прочитайте вірш.
- Назвіть звуки і букви у виділених словах.
- У якому слові букв більше, ніж звуків? Чому?
- У якому слові звуків більше, ніж букв? Чому?
- Прочитайте слова — звертання до мами.
- Складіть з ними речення.
- Розгляньте малюнок.
- Хто на ньому зображений?
- Із скількох осіб складається ця сім'я? Складіть речення.

2. Гра «Звуки — букви»

- Запишіть слова. Складіть з ними речення.
[з'їрка], [мороз], [зв'ір'ї], [дн'іпро]

3. Складання та записування речень

- Зі слів кожного рядка складіть речення і запишіть його. Над словами поставте наголос.

- 1) ліс, у, весна, прийшла;
- 2) одяглися, у, дерева, вбрання, зелене;
- 3) над, бджоли, гудуть, квітами.

4. Письмо під диктовку слів, речень

Дерево, посуд, ведмеді, народ, садівник, смородина, Дніпро, Дмитро, Данило, лід, диван, родина, понеділок, листопад.

Одарка витирала посуд. Ледарів у нас нема. Дніпро — велика ріка.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Чого навчалися на уроці?
- Які завдання сподобалися найбільше?

Мета: повторити отримані знання про звукові значення букви я; закріпити навички письма вивчених букв; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу слів; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати увагу при списуванні з друкованого тексту.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Яке слово заховалось?».

Учитель називає склади, а діти добирають слова з цими складами. (*Наприклад: лі — літо, лінійка, лікар, лівий...*)

2) Гра «Вередливий звук».

— Жив собі, був собі звук у словах, завередував і втік (*наприклад, звук [к]*). Потрібно його впіймати і поставити на місце.

-іт; -аштан; -віти; -рокодил.

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо малих букв, які складаються з похилої палички із заокругленням унизу та допоміжних елементів: *і, ї, у, й, ш, щ, ч, л, м, я*.

5. Словникова робота

Корисний, лелека.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 47)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

Я я ся моя

Моя бабуся знає багато казок.

2. Пропедевтика української мови

— У слові *диня* буква *я* позначає один звук [а] і вказує на м'якість попереднього приголосного звука [н].

Буква *я* після приголосного позначає один звук [а].

Буква *я* позначає два звуки [йа], коли стоїть на початку слова чи складу та після голосного. Наприклад: *яма, моя*.

3. Виконання письмових вправ

Завдання 2

— Прочитайте текст. Про кого він?

— Що ви можете розповісти про свою бабуся?

— У виділених словах назвіть звуки і букви.

— Спишіть перше і друге речення. Поставте над словами наголос.

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Гра «Зайве» слово»

— Прочитайте слова. Знайдіть «зайве» слово.

ялина	ящірка
олень	яструб
язик	

— Поясніть свій вибір.

— Скільки звуків позначає буква *я* на початку слова, складу та після голосного?

2. Робота над загадкою

— Послухайте і відгадайте загадку.

— Складіть звукову модель слова-відгадки.

- Довгим дзьобом тонким схопить жабеня.
Капне з дзьоба крапля. Це, звичайно,... (чапля).

3. Гра «Добери слово-дію»

— Запишіть слово і його дію. Підкресліть букву *я*. Скільки звуків вона позначає? Чому?

Білчення	плаває
зайчення	бавиться
лисень	стрибає
листя	бігає
качень	зеленіє

4. Мовленнєва діяльність

— Опишіть білчення за планом. Використовуйте опорні слова.

План

- 1) Яка це тварина?
- 2) Де живе?
- 3) Яка в нього шубка?
- 4) Які вушка?
- 5) Які очі?
- 6) Який хвостик?

Опорні слова: руденька, м'якенька шубка; вушка маленькі з китичками; очі, мов ґудзики; хвостик довгий, пухнастий.

5. Списування з друкованого шрифту

«Післябуквар» (с. 46), завдання 5.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— Які звуки може позначати буква *я*?

Мета: повторити знання учнів про звукові значення букви ю; продовжити роботу над каліграфією, правильним буквоз'єднанням; удосконалювати навички письма під диктовку складів, слів, словосполучень, невеликих речень; списування з друкованого та рукописного шрифтів; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Магазин».

— У першому відділі магазину продаються речі, у назвах яких є м'які приголосні, у другому — тверді приголосні. Що продається у магазині?

2) Гра «Дотепник».

Ло, пед, ве, си — це склади.

Швидше слово з них склади! (*Велосипед*)

Матеріал для гри:

Ли, кро, ди, ко (крокодили);

Ро, ди, смо, на (смородина);

Че, ки, ре, ви (черевики)...

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо малих букв з прямою лінією, лінією із заокругленням угорі, вгорі та внизу: *г, п, т, р, н, з*.

5. Словникова робота

Лінійка, лялька.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 51)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

Юю Юр лю юл

Любий, добрий мій дідусю!

2. Пропедевтика української мови

— У слові *люди* буква *ю* позначає один звук [у] і вказує на м'якість попереднього приголосного звука [л]: *люди*.

Буква *ю* позначає два звуки [йу], коли стоїть на початку слова чи складу та після голосного. *Наприклад:* Юра, мою.

3. Виконання письмових вправ

Завдання 2

— Розгляньте малюнки. Допишіть речення. Назвіть звуки і букви в іменах.

Завдання 3

— Напишіть найтепліші слова — звертання до дідуся.

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Мовленнєва діяльність

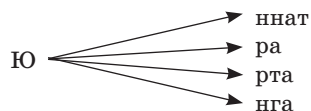
Розучування скороговки

Юля юшку вранці їла.
Юля юшки не хотіла.

— Складіть звукову модель слова *юшка*.

2. Гра «Утвори слово»

— Утворіть і запишіть слова.

— Підкресліть букву *ю*. Скільки звуків вона позначає в цих словах?

3. Робота над загадкою

— Спишіть загадку. Скільки звуків позначає буква *ю* в слові *ключ*? Які ще значення може мати слово *ключ*?

Дивний ключ у небі лине:
Не залізний, а пташиний.

4. Гра «Зміни слово»

— Змініть слова, розкриваючи дужки. Запишіть їх.

По (*водиця*), у (*криниця*), до (*чай*), посадила (*цибуля*), я (*грати*), я (*читати*).

— Підкресліть букву *ю*. Скільки звуків вона позначає в цих словах? Доведіть свою думку.

— Поставте над словами наголос. Усно поділіть слова для переносу.

5. Письмо під диктовку слів, речень

Весною, малюнок, ключ, любити, Юлія, Люба.

Пішла киця по водицю та й упала у криницю. Юля і Люда пішли до гаю.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— Які звуки може позначати буква *ю*?

Мета: повторити знання учнів про звукові значення букви є; закріпити навички письма під диктовку, списування з друкованого тексту; розвивати зв'язне мовлення; розширювати словниковий запас; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ**II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ****1. Повідомлення теми, мети уроку****2. Мовні ігри****1) Гра «Утвори слово».**

— Замініть голосні в другому стовпчику й утворіть нові слова.

Липа — л-па	рід — р-д
Слава — сл-ва	сон — с-н

2) Гра «Звук і буква».

Учитель читає слова, а учні записують їх у три стовпчики:

- скільки звуків, стільки й букв;
- букв більше, ніж звуків;
- букв менше, ніж звуків.

Матеріал для гри: дзвінок, дзеркало, бджола, кукурудза, ім'я, яма, їдять, люди, п'ять, сьогодні, армія, щока, пам'ять, щука, в'язка.

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма**4. Закріплення навичок письма вивчених букв**

Письмо малих букв, які мають овал і допоміжні елементи: *о, а, б, ю, ф*.

5. Словникова робота

Новий, одинадцять.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 55)**1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ***Завдання 1*

— Напишіть каліграфічно:

Є є ем єв ен ає

Євгенко читає про єнота.

2. Пропедевтика української мови

— У слові *синє* буква *є* позначає один звук [е] і вказує на м'якість попереднього приголосного звука [н']: *синє*.

Буква *є* позначає два звуки [йє], коли стоїть на початку слова чи складу та після голосного.

Наприклад: єнот, моє.

Завдання 2

— Прочитайте речення. Що не так? Поміркуйте, як переставити слова, щоб усе стало на свої місця. Прочитайте кожне речення правильно.

3. Виконання письмових вправ*Завдання 3*

— Спишіть речення. Назвіть звуки у виділених словах.

Синє озеро розливається. Ясне сонечко усміхається.

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Мовленнєва діяльність

Робота в парах

Яку роботу виконує людина кожної професії?

Маляр (що робить?)...

Лікар (що робить?)...

Співак (що робить?)...

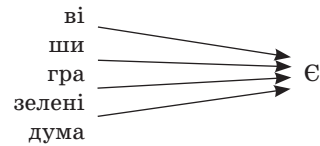
Музикант (що робить?)...

Творча робота

— Пригадай, ким працює твоя мама? Розкажи.

2. Гра «Утвори слово»

— Утвори слова за схемою. Запишіть їх.

— Підкресліть букву є. Скільки звуків вона позначає?

— З одним зі слів складіть і запишіть речення.

3. Письмо під диктовку слів, речень

Євген, Євгенія, Європа, єнот, заєць, Єва, Єреван.

Що знаєш, що вмієш, те за плечима не носити.

4. Списування з друкованого шрифту

«Післябуквар» (с. 53), завдання 2.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— Які звуки позначає буква є?

Мета: повторити знання учнів про звукове значення букви *ї*; закріпити навички письма вивчених букв; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу слів; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати увагу при списуванні з друкованого тексту.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Ми — чарівники».

Учні з розрізної азбуки складають слово. Учитель пропонує «почаклувати» — змінити одну букву на іншу, відняти або додати певну букву і прочитати нове слово, пояснивши його значення.

Наприклад:

сон (*Н* — на *М*);

коса (*С* — на *Р*, на *З*),

їжа — на *їжак*; *фарба* — на *фара*, *кріт* — на *кіт* тощо.

2) Гра «Відгадай за звуком».

Учитель демонструє малюнки із зображенням різних предметів і запитує: «Що це?». (*Годинник*) «Як він тікає?» (*Тік-так, тік-так*) «Що це?» (*Літак*) «Як він гуде?» (*У-у-у*)

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо малих букв, в основі яких є півовали: *с, є, х, ж, є*.

5. Словникова робота

Олень, олівець.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 59)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

Ї їж їв їз їжачок поїзд

2. Пропедевтика української мови

— Буква *ї* завжди позначає два звуки [йі].

Наприклад: *їжак, поїзд*.

3. Виконання письмових вправ

Завдання 2

— Спишіть слова, дописуючи букви, які «загубилися».

— Які звуки позначають пропущені букви?

Завдання 3

— Прочитайте вірш.

— Назвіть звуки, які позначають виділені букви.

— Усно поділіть на склади слова *їжачата* і *батько*.

Завдання 4

- Допишіть речення в зошиті.
- Назвіть звуки і букви в дописаному слові.

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Мовленнєва діяльність

- Змініть слово за запитанням і запиши його.

Вона — (нема кого?) ...

Вона — (даю кому?) ...

Вони — (нема кого?) ...

Вони — (пригадую кого?) ...

Творча робота

- Опишіть їжачка за запитаннями та опорними словами.

План

- 1) Яка це тварина?
- 2) Де живе?
- 3) Яка в нього шубка?
- 4) Який носик?
- 5) Які очі?
- 6) Які ніжки?

Опорні слова: з колючок; маленький, гостренький; мов гудзики.

2. Гра «Роз'єднай слова»

- Запишіть речення, відокремивши кожне слово.

Восенизірвавсязгілкигорішок.

Йогознайшлабілка.

Взимкувонанимполасувала.

3. Письмо під диктовку слів, речень

Їжак, їжа, поїзд, поїхали, країна, твої, мої, гаї, Київ, Україна, ідальня.

Їжак давно не їв, чистив ніженьки свої. До Чорного моря ми їхали потягом.

4. Списування з друкованого шрифту

«Післябуквар» (с. 59), завдання 3.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Чого навчалися на уроці?
- Які звуки позначає буква ї?

Мета: повторити знання учнів про правила переносу слів; вчити правильно поєднувати букви в буквосполученнях, складах, словах; розвивати мовлення учнів; виховувати естетичний смак.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Раз, два, три».

Учитель називає слово. Учні, користуючись сигнальними картками (*цифрами 1, 2, 3*), вказують номер наголошеного складу.

Матеріал для гри:

1-й склад	2-й склад	3-й склад
ластівка	малина	соловей
дерево	дороги	молоко
золото	солома	молоток
озеро	пшениця	інженер
ножиці	турбота	пилосос
родичі	барвінок	крокодил

2) Гра «Продовж ряд слів».

Учитель називає декілька слів, а діти слухають, визначають перший склад та додають слова з тим самим початком.

Наприклад: морозиво — молоко — молоток — мова...

Село — семеро — серединка — серп...

Завод — заметіль — заєць — забава...

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо малих букв, в основі яких є напівовали: *с, є, х, ж, є*.

5. Словникова робота

Папір, парасолька.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 63)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

З з За цв цві кві

Зацвіли барвисті квіти.

2. Пропедевтика української мови

— Слова з рядка в рядок переносяться складами. Склад з однієї букви не залишається в рядку і не переноситься: *кни-га, ві-те-рець, огі-рок*.

3. Виконання письмових вправ

Завдання 2

— Випишіть із вірша Анатолія Камінчука «Бабусині квіти» назви квітів, поділяючи їх для переносу одним способом.

Завдання 3

— Продовжте речення словами вірша Анатолія Камінчука «Бабусині квіти». Запишіть їх у зошит.

Коло криниці —
Там, де стежини, —

Завдання 4

— Прочитайте слова. Запишіть лише ті, які не можна перенести з рядка в рядок.

Весна, квіти, мак, трава, день, лілія, джміль.

4. Мовленнєва діяльність

Завдання 5

- Розгляньте малюнок. Що зображено на малюнку?
- Чи завжди квіти радують?
- Що хлопчик дає дівчинці?
- Коли люди дарують одне одному квіти?
- Де можна взяти квіти для подарунка?
- Де хлопчик узяв квіти, щоб подарувати дівчинці?
- Чому дівчинка не рада подарованим квітам?

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота над скоромовкою

— Прочитайте скоромовку. Спишіть. Поділіть слова (дужечками знизу) на склади. Поставте наголос.

Лиска лащить лисеня, а лосиха лосеня.
Лев ласкаво лапою левенятко ляпає.

2. Творча робота

- Зі слів кожного рядка складіть і запишіть речення.
Маленького, в, знайшли, козлика, лісі, діти.
Годували, його, вони, спочатку, молоком.
На, городі, потім, пасли.
Грався, він, з, і, бігав, дітьми.

3. Письмо під диктовку слів, речень

Зебра, мавпа, листок, дерево, лев, коза, слон, лісок.
З цукру роблять цукерки. Полуниці та суніці виглядали із травиці.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Чого навчалися на уроці?
- Як слід переносити слова з рядка на рядок?

Мета: повторити правила переносу слів з буквою ъ; удосконалювати навички письма під диктовку складів, слів, словосполучень, невеликих речень; списування з друкованого та рукописного шрифтів; виховувати працьовитість.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Упіймай рибку».

На макетах рибок написані слова з пропущеними літерами. Щоб упіймати рибку, треба правильно вставити пропущені літери.

КІН_	Л_ОН	ОЛЕН_	КАРАС_	ПЕН_
ДЕН_	ОКУН_КИ	ДІДУС_	ДЕН_КИ	

2) Гра «Твердий — м'який».

Учитель промовляє склад з твердим приголосним, а учні перетворюють цей склад на м'який.

Наприклад: но — ньо, со — сьо, ло — льо, до — дьо...

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо букви «знак м'якшення».

5. Словникова робота

Подруга, посередині.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 67)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

Руки, ручки, рученята, працювати, руки.

2. Пропедевтика української мови

— Пригадайте, що ви знаєте про букву ъ.

— Де вона стоїть в алфавіті? Що позначає?

— При переносі слів букви й, ъ не можна відривати від попередньої літери: *гай-ка, ляль-ка, ко-льори, білень-ка, редь-ка, бать-ко.*

3. Виконання письмових вправ

Завдання 2

— Утворіть і запишіть слова. Підкресліть букву, якою позначено м'якість звуків [н'], [с'].

Завдання 3

— За допомогою знака м'якшення змініть подані слова на нові.

Завдання 4

— Запишіть слова, поділяючи їх для переносу.

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Мовленнєва діяльність

— Відгадайте загадку. Складіть звукову модель слова-відгадки. Поділіть слово для переносу.

- Пара довгих вушок,
Сіренький козушок,
Скорий побігайчик,
А зоветься... (зайчик).

— Опишіть зайчика за планом. Використовуйте опорні слова.

План

- 1) Яка це тварина?
- 2) Де живе?
- 3) Яка в нього шубка?
- 4) Які вушка?
- 5) Які очі?
- 6) Який хвостик?

Опорні слова: сіренька, м'якенька шубка; вушка довгенькі; очі великі, розкосі; хвостик короткий, куций; передні ніжки коротші, а задні довші.

2. Письмо під диктовку слів, речень

Сіль, гай, сойка, опеньки, лось, рись, синька.

— Які слова не переносяться? Поміркуйте, чому їх не можна перенести.
Хлопчики збирали горіхи. Не кидайсь хлібом! Узимку птахам голодно.

3. Списування з друкованого шрифту

«Післябуквар» (с. 66), загадка про пальці.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Чого навчалися на уроці?
- Як слід переносити слова з буквою *ь*?

Мета: повторити вивчений матеріал про букви *г, ґ*; продовжити роботу над каліграфією, правильним буквоз'єднанням; вдосконалювати навички письма під диктовку слів, невеликих речень; списування друкованого та рукописного шрифтів; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Ланцюжок».

— Утворіть ланцюжки до слів, дописуючи до останнього складу поданого слова ще один або кілька складів, щоб утворилося нове слово.

Гра може бути командною. Виграє той, у кого довший ланцюжок.

Наприклад, вихідне слово — *коса*. (*Косаловитишафарамашинадіялінкалина...*)

2) Гра «Весела сімейка».

— Правильно назвіть тварин та їхніх дитинчат.

Мама — лисиця, корова...

Тато — лис, бик...

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо малих букв, у яких є подовжена з петлею: *у, д, в, з*.

5. Словникова робота

Україна, українська.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (С. 71)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

Гг Гґ гусак голуб ґава

2. Виконання письмових вправ

Завдання 2

— Поміркуйте, які зі слів писатимете з буквою *ґ*, а які — з *г*. Запишіть їх.

3. Мовленнєва діяльність

Завдання 3

— Прочитайте вірші І. Січовика.

— Чи буває таке? Доведіть.

Горобець раненько встав,

Цілий день прощобетав.

Завдання 4. Робота у парах

— Пограйте у гру «У кого хто?».

У голуба — голуб'ятко.

У горобця — ...

У гуски — ...

У гави — ...

Фізкультхвилинка

П'ять пальчиків ми маємо

І так їх називаємо:

Мізинчик — скромний, чемний,

А поруч — безіменний.

Середній — то найвищий,

А вказівний — той нижчий.

Великий палець — п'ятий,

Не можемо не знати.

Всі пальчики ми знаємо,

Їх пестим, доглядаємо.

Вони ж потрібні нам такі —

Найкращі з них помічники.

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота над віршем

— Перепишіть вірш. Підкресліть букви, що позначають голосні звуки.

СОМ

У сома, у сома соменята дома.

Ну а тих соменят аж сто вісімдесят.

Каже старший синок:

— В нас підводний дитсадок!

2. Складання речень

— Зі слів кожного рядка складіть і запишіть речення.

- опеньки, коло, ростуть, пеньків, восени;
- співала, пісеньку, доньці, мама.

3. Письмо під диктовку слів, речень

Гора, гуси, гарно, гарбуз, виноград, голова, горобина, подруга, друг, берег, погода, Галина, Горпина, Гнат, Ігор, Богдан, гава, ганок, гудзик, гедзь, ґрунт.

До вікна прилетіли голуби. Ігор годував голубів. Дзига весело крутилася. У саду дозрів агрус.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— Наведіть приклади слів із буквами *г* і *з*.

Мета: повторити знання учнів про букву *щ* та її звукове значення; вдосконалювати навички письма під диктовку слів, невеликих речень; списування з друкованого та рукописного шрифтів; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Як правильно?».

Потрібен наголос, малята!
Без нього важко прочитати!

Матеріал для гри:

У замку ніхто не жив. Двері замку були на замку.
На горі височив старовинний замок. На дверях висів великий замок.
Взимку поля вкриті снігом. Поля любить зиму.
На березі пасуться кози. На березі пожовкло листячко.
У книзі сорок сторінок. У сорок скрипучий голос.
Рослині потрібне сонячне тепло. Сьогодні вдень дуже тепло.

2) Гра «Віднови слово».

— Книжковий черв'ячок з'їв літери у словах. Допоможіть їх відновити!
На дошці друкованими літерами написані слова.

ЛОС_, ДЕН_, КУЛ_КА, Л_ОН, ПЕН_ОК, ОПЕН_КИ, ПИЛ_НО.

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо великих букв, що складаються з подовженої палички із заокругленням унизу: *й, ш, ц, щ, ч*.

5. Словникова робота

Фартух, цукерка.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 75)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:
Щ щ оц За вікном шумить дощик.

2. Пропедевтика української мови

— Буква *Щ* завжди позначає два звуки [шч].
— Складіть звукову модель слова *щиглик*.

3. Виконання письмових вправ

Завдання 2

— Прочитайте вірш.
— Скільки разів у вірші вжито літеру *щ*?
— Випишіть всі слова з буквою *щ*. Назвіть звуки у слові *щавлик*.

Завдання 3

— Прочитайте скоромовку. Спишіть, вставляючи пропущені букви.

Завдання 4

— Встановіть межі слів і запишіть речення.

ПРИЛИНУЛИХМАРИЙПРИНЕСЛИЛАГІДНИЙДОЩИК.

— Який дощик принесли хмари?

— А який іще буває дощ?

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Мовленнєва діяльність

— З'єднайте слово та його ознаку.

Ящірка	щасливий
щітка	прудка
друг	нова
день	щирий

Творча робота

— Напишіть опис щиглика за планом.

План

- 1) Яка це пташка?
- 2) Яка в неї спинка?
- 3) Які груди?
- 4) Які крила?
- 5) Яка голівка?
- 6) Який дзьоб?
- 7) Який хвостик?
- 8) Чи любить пташка співати?

2. Гра «Кінцівки»

— Закінчіть слова. Запишіть їх. Складіть з ними речення.

Ку_, до_, бор_, хру_, хво_, ля_.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— Які звуки позначає буква *щ*?

Мета: повторити знання учнів про вимову і позначення звуків [дж], [дз], [дз']; продовжити роботу над розвитком зв'язного мовлення учнів; розширювати словниковий запас; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Нові слова».

— З букв одного слова складіть кілька нових слів. (Наприклад: айстри — рис, тир, старий, рий...)

Жайворонок —

сінокосарка —

ластівка —

листоноша —

2) Гра «Утвори слово».

Учитель пропонує замінити у словах виділені букви, що позначають дзвінкі приголосні, буквами, що позначають парні їм глухі.

Бив, брати, везло, жар, дерти...

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо великих букв із заокругленням уліво: І, Ї, Г, Г', П, Т, У, Р.

5. Словникова робота

Цукор, чотирнадцять.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 79)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

Б б бдж дзь бджола джміль дзьоб

2. Пропедевтика української мови

— Буквосполучення дж, дз при переносі розривати не можна!

3. Виконання письмових вправ

Завдання 2

— Уважно прочитайте слова.

— Які слова ви зустріли вперше?

— Що вони означають?

— Назвіть звуки, які позначають виділені букви.

Завдання 3

— Випишіть спочатку слова з буквосполученням дж, а потім — із дз.

— Вимовте звуки у виділених словах.

Завдання 4

— Установіть межі слів і запишіть речення.

ДЗЮРЧИТЬПІДЗЕМНЕДЖЕРЕЛО.

Завдання 5

— Побудуйте і запишіть речення з поданих слів.

Золотисті, літають, в, бджоли, квітах. Пив, Микола, воду, польову, джерельну.

Фізкультхвилинка

ЇЖАЧОК

Йшов по лісу їжачок,
В нього шубка з голочок.
Ніс багато грушечок,
Аж болів йому бочок.

(Ходьба на місці.)

(Нахили тулуба в сторони.)

Раз, два, три, чотири, п'ять!
Зупинився спочивать.

(Присісти.)

Піклувався їжачок
Про маленьких діточок,
Чарівних, непосидючих,
Дуже милих і колючих.

(Стрибки.)

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Мовленнєва діяльність

— Поміркуйте і доберіть слова-родичі. *(Слова-родичі мають спільну частину, однакову за значенням.)*

Дзвін, ..., ..., ..., ...

2. Робота у зошиті

— Спишіть слова, поділяючи їх для переносу.

Гудзик, подзвонити, задзюрчали, задзеленчали.

— Спишіть слова. Поставте над словами наголос. Поділіть їх на склади.
Джміль, джерело, джем.

— Зі слів кожного рядка складіть і запишіть речення.

- літають, пухнасті, над, квітами, джмелі;
- поле, в, полетіли, працюючі, бджілки.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— Яке правило про перенос слів із буквосполученням *дж*, *дж* запам'ятали?

Мета: повторити вивчений матеріал про апостроф; продовжити роботу над каліграфією, правильним буквоз'єднанням; розвивати зв'язне мовлення учнів; розширювати словниковий запас; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Упіймай апостроф».

Учні плескають у долоні, якщо чують слово з апострофом.

Дерево з верхів'я сохне.

Шукає на коржі м'якого, а в труді — легкого.

Його тільки той не б'є, хто не хоче.

Спить солов'їним сном.

Тому тяжко, хто зло пам'ятає.

Як до череди гнать, то й п'ятки болять.

2) Гра «Постав слово на місце».

Слово *гірка* треба правильно додати у речення.

— Поясніть значення цих слів.

Біля стадіону є снігова... Редька дуже...

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо великих букв *Л, М, А, Я*.

5. Словникова робота

Якір, ярмарок.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 83)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

ім'я в'ють п'є з'їв

2. Пропедевтика української мови

— Буква, яка стоїть перед апострофом, завжди позначає твердий приголосний звук. Букви *я, ю, є, ї* після апострофа позначають два звуки: [йа], [йю], [йе], [йї].

3. Виконання письмових вправ

Завдання 2

— Спишіть речення, додаючи потрібні слова.

В'юн — це риба. М'ята — це... Солов'ї — це...

Завдання 3. Робота в парах

— Спишіть текст, вставляючи потрібні слова із довідки.

4. Мовленнєва діяльність

Завдання 4

- Закінчіть віршик І. Січовика «Мамина наука».
- Поцікавтеся, яке слово дібрали ваші однокласники.
- Назвіть звуки і букви в дописаному слові.

Фізкультхвилинка

ВПРАВИ-ІМІТАЦІЇ

Щоб город перекопати,	(Нахили тулуба вперед-назад.)
Що беруть до рук? (Лопату)	
Потім у глибоку грядку	(Нахили вперед, руками
Висівають що? (Зернятко)	торкаючись підлоги.)
Треба сонце і тепло,	(Нахили ліворуч-праворуч
Щоб зернятко... (проросло).	з піднятими над головою по чергово
	то правою, то лівою рукою. Потім
	потягнутися всім тулубом,
	піднявши руки вгору.)
А чому рослина сходить?	(Присідання, руки перед собою
Бо корінчики п'ють... (воду).	паралельно до підлоги.)
А щоб добрим був врожай,	(Стрибки на місці на двох
Ти зі мною пострибай.	ногах.)

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Творче списування

- Спишіть слова. Поставте, де потрібно, апостроф. Доведіть свою думку.
М_ята, в_яжу, реп_ях, в_юн, черв_як, Р_ябко, п_явка, р_ядно, м_який,
п_ятниця.

2. Творча робота

- Із поданих слів утворіть речення і запишіть його.
здоров'я, багатство, міцне, людини, Найбільше.
- Поставте над словами наголос.

3. Письмо під диктовку слів, речень

- М'ясо, пам'ять, рум'яний, хлоп'ята, пам'ятник, дев'ять.
Я знаю багато прислів'їв. Хлоп'ята наловили в'юнів. Нас у сім'ї п'ятеро.

4. Списування з друкованого шрифту

- «Післябуквар» (с. 82), завдання 3.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Чого навчалися на уроці?
- Наведіть приклади слів з апострофом.

Мета: повторити вивчений матеріал про слова — назви предметів; закріпити навички письма вивчених букв; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу слів; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати увагу при списуванні з друкованого тексту.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Хто? що?».

Гравці одночасно починають і пишуть протягом умовленого часу (2–5 хв) слова, які відповідають на питання *що?* (назви предметів у класі, назви меблів чи одягу, посуду, тощо). Таке саме завдання дається і щодо слів, що відповідають на питання *хто?*.

2) Гра «Відгадай слово».

Учитель читає характеристику слова. Учень, який назве слово, написане на картці, одержує її. Якщо назве слово, що відповідає даній характеристиці, а в учителя немає картки з таким словом, то учневі видається чиста картка. Переможцем стає той, хто на закінчення гри має найбільше карток.

Матеріал для гри:

Буква *я* на початку слова. Слово відповідає на питання *що?*. У ньому два склади. (Наприклад: *явір, яма, ясен, ятір, якір, ясла, язик...*)

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо великих букв *С, Є, Х, Ж, О, Ю, Ф, З*.

5. Словникова робота

Бабуся, бджола, виразно, влітку.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 85)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

Т т тр ст ат

У траві стрибає коник.

2. Пропедевтика української мови

— Слова — назви істот відповідають на питання *хто?*.

Слова — назви неживих предметів відповідають на питання *що?*.

3. Виконання письмових вправ

Завдання 2

— З тексту «Коли скрипають стрибунці» випишіть виділені слова. Усно поставте до них питання.

Завдання 3

— Розгляньте малюнки. Дайте відповідь на запитання.

Хто це? Що це?

— Запишіть слова за зразком.

(Хто?) Хлопчик, ..., ..., ...

(Що?) Лампа, ..., ..., ...

Завдання 4

— Складіть і запишіть речення за поданими схемами. Поставте над словами знак наголосу.

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Мовленнєва діяльність

— Запишіть слова в алфавітному порядку.

Пенал, лимон, бабуся, азбука, ведмідь, яблуко, диван.

— До кожного із записаних слів усно поставте питання: *хто?* або *що?*.

— Складіть речення із записаними словами. Запишіть їх.

2. Гра «Чи потрібен апостроф?»

— Поміркуйте, чому в одних словах ви поставите апостроф, а в інших — ні?

Бур[□]як, р[□]яд, бур[□]ян, подвір[□]я, Р[□]ябко, пір[□]я.

3. Творче списування

— Спишіть слова в алфавітному порядку. Поставте наголос.

П'ять, б'ють, здоров'я, солов'ї, полум'я, рюкзак, м'ята, реп'ях, пір'я.

4. Письмо під диктовку слів, речень

Сім'я, м'яч, в'юн, солов'ї, здоров'я, в'ється, хлоп'ята.

Сім'я вечереює коло хати. Бабуся зв'язала Дем'яну рукавички. Діти гралися на подвір'ї.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— Чим відрізняються слова, які відповідають на питання *хто?* та *що?*?

Мета: закріпити навички письма вивчених букв; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу слів; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати увагу при списуванні з друкованого шрифту.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Зцілення слів».

На картках — слова із пропущеними апострофом або буквосполученнями йо, ьо.

Вороб_в	га_к	зна_мий	міль_н
сер_зний	ра_н	Солов_в	чи_му
га_вий	бо_вий	Мурав_в	зна_мий
буль_н	с_годні	с_мий	бад_рий
л_н	тр_х	л_х	д_готь
ц_го	л_тчик	пен_к	т_хкає
дз_б	м_ята	п_ять	пір_я
в_язка	п_ють	бур_ян	здоров_я
дев_ять	сім_я	подвір_я	солов_ї
п_явка	в_юн	п_ятірка	м_ясо
тім_я	м_яч	полум_я	рум_яний

2) Гра «Слова із заданим звуком».

Учитель вимовляє звук, а учні записують слова, до складу яких входить такий звук (за певний час).

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо великих букв *Н, К, Б, В, Д*.

5. Словникова робота

Ворота, годинник, гумка, ґанок.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 89)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

Н н на ан ну ін

Наша хмара живе за лісом.

2. Виконання письмових вправ

Завдання 2

— Допишіть назви предметів за зразком.

(Хто?) Зозуля, сокіл, дятел — птахи.

(Хто?) ..., ..., ... — комахи.

(Що?) ..., ..., ... — дерева.

(Що?) ..., ..., ... — квіти.

Завдання 3

— Назвіть предмети в кожному рядку одним словом.

- Сорочка, спідниця, штани, кофта — це...
- Черевички, чобітки, кросівки, капці — це...
- Шафа, стілець, ліжко, диван — це...

Завдання 4

— Напишіть кілька назв предметів.

Іграшки — ..., ..., ...

Ягоди — ..., ..., ...

Завдання 5

— Допоможіть гарбузові відібрати його родичів — городину.

Цибуля, смородина, абрикос, помідор, ялина, яблуня, огірок, квасоля, гречка, пшениця, пастернак, мак, картопля, петрушка, кабачок, кавун, диня, груша, буряк.

— Допишіть речення:

..., ..., ... — це городина.

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Мовленнєва діяльність

— Прочитайте і відгадайте загадки. Випишіть слова з апострофом.

- Сам маленький, а шубка дерев'яна.
- Люблять мене, поважають, а б'ють мене, коли грають.
- Хвіст гачком, ніс п'ятачком.
- Скручений, зв'язаний, та не плаче, а по хаті скаче.

2. Складання речень

— Зі слів кожного рядка складіть і запишіть речення.

а) хвилі, морі, в, знялися, високі;

б) пухнастий, білочки, в, хвіст, красивий.

3. Творче списування

— Спишіть слова, вставляючи ь. Назвіть одним словом.

Олен_, рис_, лос_, ведмід_ — це_...

Карас_, окун_ — це_...

Васил_ко, Петрус_, Івас_ — це_...

4. Гра «Назвіть одним словом»

Київ, Херсон, Ялта — ...

Дністер, Десна, Горинь — ...

Україна, Росія, Чехія — ...

5. Письмо під диктовку слів, речень

Кіт Пушок, собака Дружок, корова Зозулька, кінь Орлик.

Люба і Юля пішли до гаю. Там співають птахи.

6. Списування з друкованого шрифту

«Післябуквар» (с. 88), загадка про хмару.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— Яке завдання сподобалося найбільше?

Мета: повторити вивчений матеріал про слова — ознаки предметів; продовжити роботу над каліграфією, правильним буквоз'єднанням; удосконалювати навички письма під диктовку складів, слів, словосполучень, невеликих речень; списування з друкованого та рукописного шрифтів; виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Збери букет».

— Леся та Іванко збирають букет для мами. Але Леся може брати тільки квіти, назви яких починаються з м'яких приголосних, а Іванко — назви яких починаються з твердих приголосних. Допоможіть дітям.

Лесі допомагають дівчатка, а Іванкові — хлопчики.

Тюльпан, нарцис, троянда, півонія, айстра, ромашка, лілія...

2) Гра «Правильно наголошуй!».

Гравці об'єднуються у дві-три команди. Члени групи по черзі зачитують слова, які роздав учитель на картках, без знака наголосу. Неправильне наголошення виправляється. Виграє група, в якій найменше помилок.

Матеріал для гри:

Батьківщина	кропива	предмет
бібліотека	кулінарія	сантиметр

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо малих букв, які складаються з похилої палички із заокругленням унизу та допоміжних елементів: *і, ї, у, й, ш, щ, ч, л, м, я*.

5. Словникова робота

Грунт, гудзик, джміль, дзиґа.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 93)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

Овочі — огірок, морква, помідор.

2. Пропедевтика української мови

— Слова — назви ознак предметів відповідають на питання *який?, яка?, яке?, які?*.

3. Мовленнєва діяльність

Завдання 2

— Доповніть усно речення словами з вірша «Сперечались овочі».

Морква (*яка?*)... і... Коси у неї (*які?*)..., і платтячко (*яке?*)...

Огірки (*які?*)... Помідор — (*який?*)... Часничок (*який?*)... Хоч (*який?*)... він — та (*який?*)...

(Яка?)... диня на городі господиня. Вона (яка?)..., ...
Гарбуз (який?)... і..., ... і...

4. Виконання письмових вправ

Завдання 3. Робота в групах

— Допоможіть мамі зварити український борщ. Запишіть назви овочів, які потрібно покласти в каструлю.

Зразок. Картопля (яка?) смачна.

— Чи все ви поклали у борщ? Я кладу сім овочів. А скільки поклали ви?

Завдання 4

— У кожному рядку знайдіть «зайве» слово.

- Полуниця (яка?) гірка, червона, соковита.
- Лимон (який?) солодкий, жовтий, кислий.
- Яблуко (яке?) кучеряве, солодке, рум'яне.

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Виконання творчих завдань

— Доберіть слова — ознаки за питаннями.

Фарба (яка?) ...

Шафа (яка?) ...

Фікус (який?) ...

Фрукти (які?) ...

Фініки (які?) ...

— Поміркуйте і доберіть до слів першого рядка слова з другого рядка так, щоб вийшло словосполучення.

Смачний, веселий, лагідний, солодкий.

Кавун, пиріг, татусь, хлопчик.

2. Робота над загадками

— Відгадайте загадки. Відгадки запишіть. Поставте над словами наголос.

- Чистить курточку, штанці,
Чобітки і сап'янці.
Дуже працювала тітка.
Здогадались, хто це?
Упіймав Тарасик рибку,
Але витягнути — мука!
Бо велика і сердита
На гачок піймалась... (щука).
- Таке м'якеньке і кудлате,
Таке кумедне й вайлувате,
Від молочка росте щодня.
А називається... (щеня).

3. Письмо під диктовку слів, речень

Гайок, йод, йорж, майорить, йому, йогурт, Йосип.

Пролітає сніг, падає до ніг. Вітер в морі повіває і кораблик підганяє.

4. Списування з друкованого шрифту

«Післябуквар» (с. 92), скоромовка.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— На які питання відповідають слова-ознаки?

Мета: повторити вивчений матеріал про слова, що означають дію; закріпити навички письма під диктування, списування з друкованого тексту; розвивати зв'язне мовлення школярів; розширювати словниковий запас; виховувати любов до тварин.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Де наголос?» (Див. Додаток на с. 44).

2) Гра «Хто більше?».

— Доберіть слова зі знаком м'якшення в кінці слова (в середині слова).

— Доберіть слова, в яких букви *я, ю, є* позначають один звук (I варіант), два звуки (II варіант).

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо малих букв з прямою лінією, лінією із заокругленням угорі, вгорі та внизу: *з, ї, п, т, р, н, г*.

5. Словникова робота

Дзюб, дідусь, загадка, зозуля.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 97)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

З з за зе зу зв звірі зебра заєць

2. Пропедевтика української мови

— Слова — назви дії предметів відповідають на питання *що робить?*, *що роблять?*.

3. Виконання письмових вправ

Завдання 2

— Із вірша «Кладочка-загадочка» виписіть слова, які відповідають на питання *що робить?*.

Завдання 3

Прочитайте і пригадайте, хто як пересувається. Виберіть правильну відповідь і запишіть пари слів.

Зразок: Кізочка (що робить?) ходить.

Білочка (стрибає, літає, плаває).

Змія (ходить, скаче, повзає).

Лелека (бігає, плаває, літає).

Завдання 4

— Поміркуйте і запишіть у зошиті, хто як голос подає.

Корова (що робить?) ...

Кінь (що робить?) ...

Коза (що робить?) ...

4. Мовленнєва діяльність

Завдання 5

— Прочитайте пошепки. Поставте питання до слів.

Муркає, гавкають, мукає, дзижчать, шипить, рохкають, пищить, каркають, кує, цвірінькають, тьохкає, кряче, гелґочуть.

— Читайте вголос — називайте тварин.

Робота в парах

— Переставте речення так, щоб вийшов текст.

Він перев'язав йому ногу.

Якось Микола ходив у ліс.

Нога в нього була поранена.

Скоро загоїлась нога в Журки.

Під дубом він знайшов молодого журавля.

Журавлик почав ходити по двору.

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота над віршем

— Послухайте вірш. Випишіть слова, що означають дію.

Щасливий щиглик дзьобик має.

Щавель щоранку він щипає.

Щиглик трудився, борщ зварив.

Пташок на борщик запросив.

2. Творче списування

— Запишіть слова. Поставте наголос. Підкресліть слова, що означають дію.

Дзвоник, дзюрчить, дзвенить, кукурудза, гудзик.

3. Письмо під диктовку слів, речень

Дзеркало, дзиґа, гудзик, кукурудза, дзвоник, дзюрчати, дзвенить, дзенькає.

У лісі чути дзвінкі голоси пташок. Кличе дзвоник нас до школи. Я можу сам пришити гудзик.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— На які питання відповідають слова-дії?

Мета: вчити учнів описувати предмет; удосконалювати навички письма під диктовку складів, слів, словосполучень, невеликих речень, списування з друкованого та рукописного шрифтів; розвивати зв'язне мовлення; розширювати словниковий запас; виховувати любов до тварин.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Продовж речення».

Мокрий, як... (*хлющ*).

Терпкий, як... (*терен*).

Добрий, як... (*мама*).

Солодкий, як... (*мед*).

Колючий, як... (*їжак*).

Хитра, як... (*лисиця*).

Полохливий, як... (*заєць*).

Голодний, як... (*вовк*).

Працьовита, як... (*бджілка*).

2) Гра «Звуки — букви».

Робота проводиться в парах. Один учень вимовляє звук, другий — називає букву, якою цей звук позначається. (Наприклад: [л] — «ел», [р] — «ер»...)

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо малих букв, які мають овал і допоміжні елементи: о, а, б, ю, ф.

5. Словникова робота

Ім'я, їжак, кватирка, Київ.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 101)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно:

Мій пухнастий котик Мурчик.

2. Пропедевтика української мови

— Клички тварин пишуться з великої букви.

3. Мовленнєва діяльність

Завдання 2

— Із віршів і загадок про котика виберіть і прочитайте слова, якими описано котика.

— Відгадайте загадку.

- Має гарні жовті вічка
Й фіолетову спідничку.

Запах ніжний і духмяний
Наповняє ліс весняний. (Фіалка)

— Складіть опис фіалки.

4. Виконання письмових вправ

Завдання 3

— Доберіть і запишіть за зразком 1–2 ознаки до поданих слів.

Зразок. Шерсть (яка?) руденька, гладенька.

Шерсть, лапки, хвостик, мордочка, вушка, очі, вуса.

Завдання 4

— Усно доповніть речення.

Котик любить спати на сонечку... Їсть котик...

Завдання 5

— Запишіть, які ви знаєте клички котів.

— Поміркуйте, чому цих котиків звуть Рудик, Пушок, Сірко.

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Гра «Добери слово-родич»

— Поміркуйте і доберіть слова-родичі. (Слова-родичі мають спільну частину, однакову за значенням.)

Хвороба, ..., ..., ...

2. Гра «Перенос»

— Запишіть слова, поділяючи їх для переносу.

Альбом, письмо, пальто, майка, чайка, чайник, чай.

3. Письмо під диктовку слів, речень

Море, вінок, Олена, газета, день.

Ми вчимо рідну мову. Наша мова чудова.

4. Списування з друкованого шрифту

МУРКА

У нашої Мурки пухнастий хвостик. Лапки чорненькі. Вуса в Мурки довгі. Вона любить гратися клубочком з ниток. Часто Мурка заплющує очі і тихо муркоче.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— Як слід ставитися до домашніх улюбленців?

Мета: повторити вивчений матеріал про слова-близнюки; розвивати зв'язне мовлення; розширювати словниковий запас; виховувати повагу та любов до краси та багатства української мови.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Магазин».

— У першому відділі магазину продаються речі, у назві яких є приголосні м'які, у другому — тверді приголосні. Що продається у магазині?

2) Гра «З букв одного слова».

На аркушах паперу для кожного учня — словникове слово з ненаголошеними [е], [и]. З букв даного слова за певний час слід скласти і записати нові слова.

Матеріал для гри

Велосипед — (село, сипле, осел, довели, депо, поле, воли, оси, пил, весело, плесо...)

Очерет — (рот, тре, оре, то, те...)

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Повторення і закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо малих букв, в основі яких є півовали: с, є, х, ж, є.

5. Словникова робота

Корисний, лелека, лінійка, лялька, новий, одинадцять, олень, олівець, папір, парасолька, подруга.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 105)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно.

Світить сонечко всім людям.

2. Пропедевтика української мови

Завдання 2

— Розгляньте малюнок.

У світі бувають і такі чудеса:

В Олі коса і в Миколи коса.

— Слова-близнюки однаково пишуться і вимовляються, але означають різні предмети.

3. Виконання письмових вправ

Завдання 3

— Розгляньте малюнки і запишіть до кожної пари спільне слово.

Оце дива: близнюки-слова
на сторіночку закралась,

у малюнках заховались,
тепер спробуй ти
ці слова знайти!

Р. Скачко

— Які це слова? (*Ручка, носик, кран*)

4. Мовленнєва діяльність

Завдання 4

- Розгляньте малюнки. Які з них можна назвати спільним словом?
- Поясніть значення слів.
- Який малюнок «зайвий»?

Рольова гра «Розмова по телефону»

Дітям роздаються іграшкові мобільні телефони, вони запитують одне в одного про вивчену тему уроку. Наприклад, донька — мати; двоє друзів розмовляють; ви телефонуєте другові, а трубку піднімає мама тощо.

Відпрацьовуючи мовний етикет, спочатку діалог ведуть учитель і підготовлений учень, а потім — два учні.

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Гра «Загальна назва»

— Допишіть загальні назви до груп слів.

Дуб, береза, верба — ...

Окунь, короп, сом — ...

2. Творче списування

— Розкрийте дужки. Запишіть слова. Підкресліть букву *ю*. Скільки звуків вона позначає в цих словах? Доведіть свою думку.

— Поставте над словами наголос. Усно поділіть слова для переносу.

По (*водиця*), у (*криниця*), до (*чай*), посадила (*цибуля*), я (*грати*), я (*читати*).

3. Гра «Чи потрібен апостроф»

— Запишіть слова, ставлячи, де потрібно, апостроф. Підкресліть букви, що позначають приголосні звуки.

М_ясо, п_ятірка, р_яд, кар_ер, р_ядно, пам_ять.

4. Письмо під диктовку слів, речень

Річка, площа, Харків, дівчинка, учень, Марія, палець, Дніпро.

Ми були на морі. Там тепло. Я і Борис купалися.

5. Списування з друкованого шрифту

«Післябуквар» (с. 104), загадка про вербові котики.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— Які слова називають близнюками? Наведіть приклади.

Мета: повторити вивчений матеріал про слова, протилежні за значенням; закріпити навички письма вивчених букв; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу слів; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати увагу при списуванні з друкованого тексту.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Повідомлення теми та мети уроку

2. Мовні ігри

1) Гра «Відгадай слово».

- 8 букв це слово має.

Хто це слово відгадає?

Я вам трохи підкажу,

Що це слово означає,

Коротенько розкажу:

Це ім'я відомого борця за мир.

(Леопольд — герой мультфільму)

- 11 букв у слові.

Хто сказати нам готовий,

Що це? Я вам підкажу,

Що це слово означає,

Коротенько розкажу:

Це річ не золота й не срібна,

Та дорога і всім потрібна,

Є в домі кожному, практична,

І має провід електричний. (Холодильник)

2) Гра «Кому що потрібно?».

Учитель називає професію, а діти — необхідні для роботи предмети.

Лікар — халат, ліки, термометр...

Учитель — книги, зошити, ручки, олівці...

3. Повторення правил сидіння за партою під час письма

4. Закріплення навичок письма вивчених букв

Письмо малих букв, у яких є подовжена з петлею: *у, д, в, з*.

5. Словникова робота

Посередині, Україна, українська, фартух, цукерка, цукор, чотирнадцять, якір, ярмарок.

III. РОБОТА ЗА «ПІСЛЯБУКВАРЕМ» (с. 109)

1. Підготовка руки до письма, виконання каліграфічних вправ

Завдання 1

— Напишіть каліграфічно.

Чч че че

Червень літо починає.

2. Пропедевтика української мови

— Слова, протилежні за значенням, завжди утворюють пару. Вони допомагають яскраво й точно висловлювати думки.

3. Мовленнєва діяльність

Завдання 2

— Розгляньте уважно на малюнку клоунів. Опишіть словами їхній зовнішній вигляд.

— Зверніть увагу на те, чим вони різняться. Використовуйте слова, протилежні за значенням: веселий — сумний, високий — низький.

4. Виконання письмових вправ

Завдання 3

— Прочитайте слова біля малюнків. Виберіть серед запропонованих слів слова, протилежні за значенням. Запишіть ці слова.

Повільна — швидка

холодне — гаряче

м'яка — тверда

важкий — легкий

Фізкультхвилинка

IV. ПОВТОРЕННЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Гра «Поділи»

— Запишіть слова, поділяючи їх для переносу.

Бойовий, майонез, район, знайомий, підйомний.

2. Гра «Зміни за зразком»

— Змініть слова за зразком: лебеді — лебідь.

Лосі — ... ; друзі — ... ;

карасі — ... ; кролі — ...

3. Гра «Загублена літера»

— Поміркуйте, яку першу літеру пропущено у слові. Запишіть утворені імена.

_ем'ян, _етро, _тепан, _икола, _лена, _етяна, _адія.

4. Письмо під диктовку слів, речень

Редька, їдальня, тюльпан, зайчик; ячмінь, поїзд, лисиця, Люба; Київ, урожай, пісня.

Мої друзі побували у Києві. Вони відвідали музеї, театр.

5. Списування з друкованого шрифту

«Післябуквар» (с. 108), загадка про літо.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Чого навчалися на уроці?

— Наведіть приклади слів, протилежних за значенням.

Урок 118. КОНТРОЛЬНЕ СПИСУВАННЯ ТЕКСТУ, ПОДАНОГО ДРУКОВАНИМ ШРИФТОМ

Дата _____

Клас _____

Мета: узагальнити і перевірити рівень сформованості в учнів навичок списування з друкованого шрифту; систематизувати знання учнів; виховувати культуру оформлення письмових робіт.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. КОНТРОЛЬНЕ СПИСУВАННЯ

Спишіть текст.

Гніздечко в білки затишне. Усередині вистелене шерстю і пір'ям. Воно добре утеплене. У ньому білочка пересиджує дощі й морози. У гнізді білочка зберігає горішки. Тут народжуються білченята.

III. ПІДСУМОК УРОКУ

Урок 119. КОНТРОЛЬНА РОБОТА. ТЕСТУВАННЯ ЗА МОВНОЮ ТЕМОЮ

Дата _____

Клас _____

Мета: узагальнити і систематизувати знання учнів, отримані на уроках навчання граматики; перевірити рівень сформованості мовних знань та мовленнєвих умінь; виховувати культуру письма.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ТЕСТУВАННЯ

Виберіть правильну відповідь.

1. Звуки ми:

- ☐ А вимовляємо й пишемо;
- ☐ Б вимовляємо і чуємо;
- ☐ В чуємо й пишемо.

2. Букви ми:

- ☐ А пишемо і вимовляємо;
- ☐ Б бачимо й пишемо;
- ☐ В чуємо і бачимо.

3. У якому слові є літера, яка позначає два звуки?

- ☐ А Малятко;
- ☐ Б людина;
- ☐ В явір.

4. У якому слові букв більше, ніж звуків?

- ☐ А Ясен
- ☐ Б місяць;
- ☐ В юрта.

5. У якому слові дві букви позначають один приголосний звук?
- Ⓐ Джерело;
  - Ⓑ дерево;
  - Ⓒ дупло.
6. У якому слові одна буква позначає два приголосні звуки?
- Ⓐ шерсть;
  - Ⓑ щітка;
  - Ⓒ шість.
7. У якому реченні чотири слова?
- Ⓐ У першокласників Свято Букваря.
  - Ⓑ Вони дуже раді.
  - Ⓒ Закінчився навчальний рік.
8. У якому слові три склади?
- Ⓐ Перелетів;
  - Ⓑ долетів;
  - Ⓒ злетів.
9. У якому слові наголошений перший склад?
- Ⓐ Іграшка;
  - Ⓑ пригода;
  - Ⓒ горобчик.
10. Яке слово відповідає на питання *хто*?
- Ⓐ Лелека;
  - Ⓑ осінь;
  - Ⓒ гніздо.
11. Яке слово відповідає на питання *яка*?
- Ⓐ Стежка;
  - Ⓑ довга;
  - Ⓒ ранок.
12. Яке слово відповідає на питання *що робила*?
- Ⓐ Нитка;
  - Ⓑ дівчина;
  - Ⓒ вишивала.

Якщо ти отримав(ла) 11–12 балів, — ти молодець!

Якщо 9–10 балів, — добре, але зверни увагу на допущені помилки.

Якщо 7–8, — повтори те, що забув(ла).

ДОДАТОК

СВЯТО БУКВАРЯ

Вступне слово вчителя

— Благословенна та ясна година, коли Буквар бере до рук дитина... Яка це відповідальна мить! З цього часу в житті дітей розпочинається новий період, бо Буквар — це перша сходинка до знань.

У ч н і (по черзі)

1. У нашій школі
Дуже гучне свято.
І прийшло до нас у гості
Друзів так багато.
2. Любі гості, мами й тата,
В нас Букварикове свято!
Добре, що прийшли до нас
У перший клас.
3. Раді ми усім вам дуже,
Веселіться з нами, друзі,
Дідусі й бабусі,
Наші тата й мами.
4. Є червоних днів багато
На листках календаря,
А між ними — й наше свято —
Вшанування Букваря!
5. День вітання і прощання,
Свято наших Букварів.
Перша сходинка зростання
Для найменших школярів.
6. І дзвінок веселий кличе
Першокласників на свято:
— Не запізнуйтеся! Пошвидше!
Час з Буквариком прощатись!
7. Буквар взяли ми перший раз,
Як прийшли у перший клас.
І як нам радісно сказати:
Усі *(разом)*. Тепер вже вміємо читати.
8. Літера перша і перше слово,
З книгою перша серйозна розмова.
Перша сторінка і друга сторінка,
Перша тривога і перша оцінка.
Навчився читати наш дружний клас,
Усіх привітати ви можете нас.
9. Є книг багато — радісних, печальних,
Товстих, тонких, барвистих, наче жар.
Але одна — усім книжкам начальник,
І звуть її по-простому — ...
Усі *(разом)*. Буквар.

Учитель. Свято це — Букваря, а його самого чомусь немає. Може, коли ми складемо з літер його ім'я і покличемо голосно: «Букварику!» — він з'явиться?

Букварик

Діти любі, добрий день!
Радий вам я дуже!
Як почув я динь-ділень,
Поспішив до друзів!
Я — веселий Букварик,
Весело співаю,

Бо чудове свято в нас
Весело лунає.
Я — щасливий Букварик,
Я тому радію,
Що всі діти в першій класі
Вже читати вміють.

Танок «Чотири букви і Буквар» виконують «букви»: У, Р, О, К.

10-й учень

Ми навчилися писати,
Гарно тексти читати
І задачі розв'язуємо всі.

А сьогодні на святі
Ми приносим подяку,
Перша книжечко наша, тобі.

Буквар

Ну, а зараз, любі діти,
Всі гуртом ми розберем,
Як ви вчилися,
Чи зі мною — Букварем —
Весело дружили?
А для гарного початку
Загадаю вам загадки.

Загадки

- Біла нивка невеличка,
Там розсипана пшеничка.
Очками її зберем,
А думкою розімнем.
Каже мудра мишка:
«Що це буде?» (Книжка)
- Є чарівник у школі в нас,
А ну пізнайте, хто він?
Озветься — тиша йде у клас.
Озветься ще раз — гомін.
Щоб не спізнитись на урок,
Нам голос подає... (дзвінок).
- Він долає першу в світі
Книгу мудрості — Буквар.
Ви впізнали його, діти?
Ну, звичайно, це... (школяр).

Б у к в а р. Молодці, діти! А тепер я всіх запрошую в подорож до міста Буквограда. Як ви гадаєте, хто живе у цьому місті?

Д і т и. Букви та звуки.

Б у к в а р. Так. Почнемо екскурсію з алеї Голосних. Де мої помічниці?

Звучить музика. Входять діти з табличками, на яких зображені букви А, О, У, Е, Ї, І.

Б у к в а р. А ось і вони! Літери відомі, кожному знайомі.

Звучить музика.

Літери, що позначають голосні звуки

Ми — літери незвичні,
Ми дуже симпатичні,
Бо кожна жарт, чи віршика,
Чи казочку несе.

Голосні можуть співати,
Плакати й кричати,
У темному лісі гукати,
І дитину колисати.
Заспіваймо, друзі!

ПІСНЯ ГОЛОСНИХ ЗВУКІВ

А-а-а, а яблучка два.
Два яблучка червоненькі
Несе донечка для неньки.
А-а-а, а яблучка два.

Е-е-е. Де то мама, де?
Мама квіти поливає
Та й до діток поглядає.
Е-е-е, — ось вже мама йде.

І-і-і — лошатка малі.
Є у них чотири ніжки,
Коло воза біжать пішки.
І-і-і — лошатка малі.

И-и-и, а хлопчики три.
У канаву троє впали
І голосно закричали.
И-и-и — плакали всі три.

О-о-о — яєчко одно,
Знесла курочка чорненька,
Знайшла дівчинка маленька,
О-о-о — яєчко одно.

У-у-у — песик на шнурку.
Цуценяток 5 кудлатих

Полягали коло хати.
У-у-у — песик на шнурку.

Б у к в а р. Це, діти, 6 букв, що позначають тільки голосні звуки, а є ще й такі, що можуть позначати два звуки. Назвіть їх. (*Показує букви на плакаті «Буквоград» — Я, Ю, Є, Ї.*)

Входять діти з цими табличками.

Проводиться гра «Слова на букву я».

Б у к в а р. Запам'ятайте, діти: букв, що позначають голосні звуки, всього... 10. А тепер з алеї Голосних вирушимо до проспекту Приголосних. По цей бік вулиці живуть дзвінкі приголосні. Ось послухайте, що вони про себе розкажуть.

Б у к в а р. А тепер продовжимо екскурсію вулицею Глухих звуків. Вони вміють шипіти «ш-ш-ш», свистіти «с-с-с», фиркати «ф-ф-ф». Та вони про себе й самі розкажуть.

Виходять учні із табличками Б, В, Г, Г', Д, Ж, Й, З, Л, М, Н, Р розповідають вірші про ці букви.

Б у к в а ь

Не забудьте ви про мене —
В алфавіті я в потребі.
Хоч я — буква, а не звук,
Та я завжди тут як тут.
Ну, яка Волинь без мене,
Чи, скажімо, осінь, лебідь?
Львів і лось, альбом і вість,
Батько, сіль, дідусь і гість?
Є у слові м'який знак —
Красивіше воно так.
Що ви хочете кажіть,—
Мені в мові жить і жить!

Б у к в а р. Ось ви і познайомились з усіма мешканцями Буквограда. Час завершувати нашу подорож. Але, здається, до нас гості...

У ч и т е л ь. А ви хто такі? Хто вас запрошував на свято?

Л е д а щ о. У тому й справа, що про нас забули.

Я — ледащо, не абищо.
Я роботу не шукаю
(Аби як чого не вийшло).
Я роботу не люблю,
Краще солодко посплю.

Д в і й к а

А мене ви упізнали?
Я ваш найкращий друг — двійка!
Хто хоче зі мною дружити?
Не хочете? Ну й не треба!

Л і н и в и ц я. А чого це ви всі тут зібралися? Вам не ліньки? Краще б удома на ліжку лежали. Що? Букви вчити?! Навіщо? Яка з того користь? Спробуй всі вивчити (*тикає пальцем*): оце бублик якийсь (О), а це — наче хвортка (Й).

Звучить пісня «Засмутилось кошеня».

У ч и т е л ь. Який сором, Лінивице! У твоєму віці літер не знати! Ти подивися, як читають діти. Я запрошую їх прочитати не прості слова, а слова, в яких розсіпані букви:

» Гра «Хто перший складе слово»

е, с, в, а, н (*весна*);

а, о, л, к, ш (*школа*);

о, ш, з, и, т (*зошит*).

— Цікава гра! Бачиш, Лінивице, як важливо знати літери. Раджу й тобі не лінуватися, а за розум братися, за Буквар.

Лінивиця. Не хочу я вчитися, це ж треба букви запам'ятовувати... Склади читати, писати. Ні, я краще буду з Двійкою пустувати.

Двійка

Не пущу вас далі я,
Тут територія моя,
Всіх зачаклую,
Цариця «двійок» — я.

Ледащо

А цю книжечку — Букварик —
Треба вкрати. От і все.
Діти вчитися не будуть,
Букви швидко всі забудуть!

Двійка

От тоді настане час!
Просто клас!
Буду я тут панувати,
Нікого до школи не пускати.

Забирають Букварика.

Лінивиця. Ну що, засумували? Тепер не треба вам уроки вчити, можна поспати.

Двійка. Можна й потанцювати, пострибати.

Ледащо (*повертається*)

І чому такі сумні?
Дуже я люблю казки.
Як розкажете мені
Казочку цікаву,
Може, випущу тоді
Книгу капосну оту!

Вистава музичного театру — «Чарівник Смарагдового міста» (*уришок*).
Двійка повертає Букварика.

Буквар. Я побачив, які ви талановиті, дружні, веселі, і привів вам гостю.
Не хочеться з вами прощатися, але я мушу поспішати.

Учень

Беру Буквар останній раз,
Несу його у рідний клас.
І рідній книзі у журбі
Шепочу: «Дякую тобі!
Бо перша книга ти моя!
Тепер читати вмію я.
На світі книг багато є,
Я серце їм віддам своє».

Виконується пісня «АБВГДейка».

Кілька місяців дружили
З цим веселим Букварем,
Букви добре всі завчили,
Дружно з ними ми живем.

Приспів:

Абевегедейка, абевегедейка —
Це навчання, а не гра.
Абевегедейка, абевегедейка,
Азбуку знає дівтора.

Прощавай, Букварику-друзе,
Ми вже вивчили тебе,
Нам було цікаво дуже,
Та вже Читанка нас жде.

П р и с п і в.

Б у к в а р. Дякую вам за добрі слова!

Всі літери прочитані,
Усіх їх — 33.
Тепер дітей учитимуть
Підручники нові.

Хочу познайомити вас з тими, хто вестиме вас далі країною Знань.

Ч и т а н к а

Не сумуй ти, брате мій,
Я ось Читанкою звусь.
Що не встиг ти доробити,
Я за все оте візьмусь.
Вирощу я всіх діток,
Навчу читати і писати.

Батька й неньку шанувати,
Україну прославляти.
Я, Читанка нечитана,
Навчатиму ваш клас.
Я, з вами говоритиму
Про наш прекрасний час.

М а т е м а т и к а

Щоб весело гулять,
Уроки треба виконать,
Наука дуже точна я —
Вам треба мене знать.

Р і д н а м о в а

Багатий світ незвіданий:
І сонечко на всіх.
Хто мову має рідну —
Багатший від усіх.

У ч и т е л ь. Нові підручники ще принесли нам чудову гру, щоб перевірити вашу уважність. Гра має назву «Це все я, це все я, це компанія моя».

Учитель читає запитання. Якщо це про вас — відповідаєте словами «Це все я, це все я, це компанія моя», якщо ні — то «Це не я, це не я, не компанія моя».

- Хто співає, веселиться і роботи не боїться?
- Хто із вас такий хороший — засмагати йде в калосах?
- Хто із вас хоч раз хворів через те, що зошит з'їв?
- Хто із вас, скажіть лишень, зарядку робить кожен день?
- Чи багато серед вас невмивах приходить в клас?
- Хто пройти ладен півсвіту, щоб Букварика зустріти?

У ч и т е л ь. Молодці, діти! Добре старались, гарно вчилися. Букварик теж задоволений вами. Але Букварикові потрібно прощатись, йому потрібно поспішати, щоб навчити читати і писати ще багатьох майбутніх першокласників.

Учні дякують Букварикові за все, чого він їх навчив.

Б у к в а р

Діток цих всього навчайте,
Бо ж самі багато знаєте.
А ви, дітки, не лінуйтеся,
До уроків всі готуйтеся.
Бо в народі кажуть так:
Книжка — диво є велике,
Всіх вона навчає.
І дорогу в світ широкий
Для нас відкриває.

Вручає дипломи.

Б у к в а р

Я вас прошу не лінуватись
І вчить уроки день при дні.
І берегти книжки!
Віднині — найперші друзі вам вони.

Буквар іде.

Звучить пісня «Прощай, Букварику!»

Учні виконують пісню *(на мелодію пісні «Пусть бежит неуклюже...»)*.

Ми уже не малята,
Не маленькі дошкільнята —
Цілий рік в школі вчилися ми.
Нашу вчительку любили,
Всі слова її ловили
І в усьому наслідували.

Ми читаєм і рахуєм,
Додавати вмієм всі.
Ой, як жаль нам, що не підем
В перший клас ми всі. *(Дівчі)*

У ч и т е л ь

І вам, шановні батьки,
Спасибі хочу я сказати
Із щирим вчительським теплом
За ночі, ті, що недоспали,
Коли задачі ви рішали,
За вірність прикладів і вправ

Букварі прочитали,
Сто задач розв'язали,
Кожну букву виводили ми.
Наші тати й матусі,
Ви були для нас — як друзі,
Разом з нами училися ви.

Ми спасибі скажем щиро
І учительці, й батькам.
За турботу, за терпіння
Щиро дякуємо вам. *(Дівчі)*

І за малюнки з малювання —
Тут кожен батько участь брав.
Це перший крок.
Попереду — ще 10 років.
Отож, навчайтеся, батьки,
І кожен день робіть уроки.

У ч и т е л ь. Дорога класна родино, шановні гості! Наше свято добігає кінця.
Ми щиро вдячні всім, хто завітав до нас на наші перші жнива. Сподіваємося, що
зібрані зернятка знань проростуть рясним урожаєм у майбутньому, а тепло сьо-
годнішнього свята залишиться в серцях нашого найдорожчого скарбу — ді-
тей — назавжди.

Дні дитинства — наче плин води.
Проліта дитинство, та у спадок
Зостається пісня, повна згадок,
Пам'ять застається назавжди.

У подарунок, на згадку про перше родинне свято, Буквар вручає дітям книжки.